

พระอภิธรรมปิฎก ปฎิฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 1

พระอภิธรรมปิฎก

เล่มที่ ๗

ปฎิฐาน ภาคที่ ๓

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

๘. ทัสสนติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๓๗] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ๗ ล ๗ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวทัสสเนนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม.

๑. บาลีเล่มที่ ๔๑

๓. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม และเนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม ฯ ล ฯ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๒.

[๕๗๘] ๔. ภวานายปหาตัพพธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯ ล ฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

๕. เนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม.

๖. ภวานายปหาตัพพธรรม และเนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯ ล ฯ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๒.

[๕๗๙] ๗. เนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยเนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสนน-
นภานายปหัตถ์พพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัส-
สนนภานายปหัตถ์พพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑ ล ๑ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูปที่เป็นอุปาทารูป ๒ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๕๘๐] ๘. เนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม อาศัย
ทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๕๘๑] ๙. เนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม อาศัยภา-
วานายปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภานายปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๘๒] ๑. ทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๕๘๓] ๒. ภวานายปหาดัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัตตัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๕๘๔] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหาดัตตัพพธรรม อาศัยเนวทัสสเนนภวานายปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหาดัตตัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหาดัตตัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๕๘๕] ๑. ทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. กวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยกวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔ - ๖)

๕. เนวทัสสเนนกวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนกวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน
นกวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.
จิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๖. เนวทัสสเนนกวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนกวานายปหัตถัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. เนวทัสสเนนกวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยกาว-
นายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนกวานายปหัตถัพพธรรม เกิด
ขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย

[๕๘๖] ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมันตรปัจจัย.
เหมือนกับอาร์มมณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๕๘๗] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ภวานาย ๑ล ๑ มี ๓ วาระ.

๗. เนวทัสสเนน ๑ล๑

คือ ๑ล๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑ล๑ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป...
อุตุสมุฏฐานรูป ๑ล๑
ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑...๑ล๑

๘. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. อัญญมัญญปัจจัย

[๕๘๘] ๑. ทัสสเนนปหัตถ์พพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถ์พพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ.

๒. อาศัยภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ มี ๑ วาระ.

๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถ์พพ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และหทยวัตถุ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และหทยวัตถุอาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.
พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป...อุตฺตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๘. นิสสยปัจจัย ฯลฯ ๑๒. กัมมปัจจัย

[๕๘๙] ทัสสเนนปหัตถ์พพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถ์พพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนิสสยปัจจัย

เหมือนกับเหตุปัจจัย.

เพราะบุรุษชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ไม่มีปฏิสนธิ.

เพราะอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะอุปนิสสยปัจจัย ไม่มีวิปากปฏิสนธิ.

เพราะกัมมปัจจัย อัมมัตติกรุป และมหาภูตรูปของอสังขญัตตว์
ทั้งหลายมีบริบูรณ์.

๑๓. วิปากปัจจัย

[๕๕๐] เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นวิปาก ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กัญธัตถารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. อาหารปัจจัย

[๕๕๑] ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาหารปัจจัย

อัมมัตติกรุป มหาภูตรูป และอาหารสมุฏฐานรูปมีบริบูรณ์.

๑๕. อินทริยปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

เพราะอินทริยปัจจัย เหมือนกับกัมมปัจจัย.

เพราะฌานปัจจัย, เพราะมัคคปัจจัย เหมือนกับเหตุปัจจัย.

เพราะสัมปยุตตปัจจัย เหมือนกับอารัมมณปัจจัย.

เพราะวิปยุตตปัจจัย เหมือนกับวิปยุตตปัจจัย ในกุสลติกะ.

เพราะอตฺถิปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัย.

เพราะนตฺถิปัจจัย ฯลฯ เพราะวิคตปัจจัย เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมฺลกนํย

[๕๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ บทเหล่านี้เป็นผู้มีปัญญาพึงนับอนุโลม.

อนุโลม จบ

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕๓] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา.

[๕๕๔] ๒. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๕๕๕] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ อาศัยขันธ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขันธ ๓ และกภูตตารูป อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ขันธ ๒ อาศัย ขันธ ๒.

หทยวัตตุอาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลายอาศัยหทยวัตตุ, มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูปะ..อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑, กัมมัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตทั้งหลาย.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๕๕๖] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ทัสเสนนปหัตถัพพธรรมเกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม.

[๕๕๗] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้นเพราะอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม.

[๕๕๘] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กัมมัตตารูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม, หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พหิริรูป... อาหารสมุฏฐานรูป.. อุดสมุฏฐานรูป... ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑... ฯลฯ

[๕๕๕] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย-

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๐๐] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชธรรม อาศัย
ภวานายปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นภวานายปหัตถัพพชธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๖๐๑] ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพ-
ชธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

พึงทำให้บริบูรณ์ เหมือนกับเหตุปัจจัย.

๔. เพราะนอนันตรปัจจัย

๕. เพราะนสมนันตรปัจจัย

๖. เพราะนอัญญมัญญปัจจัย

๗. เพราะนอุปนิสสยปัจจัย... ฯลฯ

๘. นปุเรชาตปัจจย

[๖๐๒] ๑. ๗ล๗ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม
๗ล๗

๒. เนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยทส-
เสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทสเสนนปหาดัพ-
พธรรม.

๓. ภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัพพ-
พธรรม ๗ล๗

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม
๗ล๗ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๔. เนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัย
ภวานายปหาดัพพธรรม ๗ล๗

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม

๕. เนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยเนว-
ทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทสเสนนภวานาย-
ปหาดัพพธรรม ๗ล๗ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเนวทสเสนนภวานาย
ปหาดัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนว-
ทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ และกฏัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๒
หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทัยวัตถุ.
มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูปะ... อุตตสมุฏฐานรูป... ฯลฯ
ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๖. เนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
ทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม
 ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. เนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
ภานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูป ทั้งหมด.

๘. นปัจจชาติปัจจย ๑๐. นอเสวนปัจจย ๑๑. นกัมมปัจจย

[๖๐๓] ๑. ทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสเสนนภานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปัจจชาติปัจจย เพราะนอเสวนปัจจย
เพราะนกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนูปาทัพพธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น ทัสเสนูปาทัพพธรรม.

[๖๐๔] ๒. ภวานายปาทัพพธรรม อาศัยภวานายปาทัพพ-
ธรรม เกิดขึ้นเพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปาทัพพธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น ภวานายปาทัพพธรรม.

๓. เนวทัสเสนนภวานายปาทัพพธรรม อาศัย
เนวทัสเสนนภวานายปาทัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปาทัพพธรรม อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปาทัพพธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูปะ...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๖๐๕] ๑. ทัสเสนูปาทัพพธรรม อาศัยทัสเสนูปาทัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย เหมือนกับ เพราะอธิปติปัจจัย
 ฯลฯ ปฏิสนธิไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจฉัย

[๖๐๖] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสเสนนภวานายปหัตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจฉัย
คือ พาหิรรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ...
ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ... ฯลฯ

๑๔. นอินทริยปัจฉัย

[๖๐๗] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพธรรม ฯลฯ เพราะ
นอินทริยปัจฉัย
คือ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุตุสมุฏฐานรูป ... มหา-
ภูตรูป ๑ ... ฯลฯ
ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นฌานปัจฉัย

[๖๐๘] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพธรรม ฯลฯ
เพราะนฌานปัจฉัย
คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยปัญญาญาณ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.
พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.
ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ... ฯลฯ.

๑๖. นมคคปัจจัย

[๖๐๕] ๑. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

เพราะนมคคปัจจัย

คือ เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

[๖๑๐] ๑. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เหมือนกับ

เพราะนอารัมมณปัจจัย (มี ๕ วาระ)

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๖๑๑] ๑. อาศัยทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนวิป-
ยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ.

๒. อาศัยภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนวิป-
ยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ.

๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะ

นวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิ (ชั้น ๓) อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม.

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย... ฯลฯ

๑๕. โนนัตถิปัจจย ๒๐. โนวิคตปัจจย

[๖๑๒] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัย

ทัสเสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะโนนนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย

เหมือนกับ เพราะนอารัมมณปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

สุทธมูลกนัย

[๖๑๓] ในนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ

ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี

๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ

ในนอาสวานปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย

มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๑ วาระ
ในนฌานปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโน
วิคตปัจฉิม มี ๕ วาระ.

รู้แล้ว ฟังนับ.

ปัจฉินิยน์ จบ

อนุโลมปัจฉินิยน์

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยน์

[๖๑๔] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๕ วาระ...ในน
อริปัตติปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจฉิม
มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉิม มี ๕ วาระ
ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิ
ปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจฉิม มี ๕ วาระ.

ผู้มีปัญญา ฟังนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉินิยน์ จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๑๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...ในอนัน-
ตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ
ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ใน
กัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๓ วาระ
ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจย มี ๒
วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอตติ
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๓ วาระ ใน
อวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

ผู้มีปัญญา ฟังนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปฏิบัติจวาระ จบ

สหชาตวาระ

อนุโลมัย

เหตุปัจจัย

[๖๐๖] ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เกิดร่วมกับทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เกิดร่วมกับชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เกิดร่วมกับชั้น ๒ ฯลฯ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

สหชาตวาระ จบ

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑๗] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

[๖๑๘] ๗. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน-
นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุกัฏตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนว-
ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุกัฏตารูป ที่เป็นอุปาหารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรณ อาศัย
หทยวัตถุ

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพชรรณ อาศัยเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพชรรณ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชรรณ อาศัยหทยวัตถุ.

๙. ภวานายปหัตถัพพชรรณ อาศัยเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพชรรณ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพชรรณ อาศัยหทยวัตถุ,

๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพชรรณ และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพชรรณ อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรณ
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชรรณ อาศัยหทยวัตถุ,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. ภวานายปหัตถัพพชรรณ และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพชรรณ อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรณ เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพชรรณ อาศัยหทยวัตถุ,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๑๕] ๑๒. ทัสเสนนปหัตถัพพชรรณ อาศัยทัสเสนนปหา-
ตัพพชรรณ และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรณ เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

๑๓. เนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัย
ทสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. ทสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทสเสนนภวา-
นายปหาดัพพธรรม อาศัยทสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทสส-
เสนนภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๒๐] ๑๕. ภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัพพ-
ธรรม และเนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ... อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

**ภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๑๗. ภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และหทัย-
วัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๒ และหทัยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๒๑] ๑. **ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ อาศัย
ขั้น ๒.

[๖๒๒] ๒. **ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

[๖๒๓] ๓. **เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-**
ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์म्मณปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยหทย-
ัตถุ

๔. **ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสน-**
นภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์म्मณปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. **ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสน-**
นภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์म्मณปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ.

[๖๒๔] ๖. **ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหา-**
ตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์म्मณปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนูปาทัพพธรรม และททย-
วัตถุ.

[๖๒๕] ๓. ภวานายูปาทัพพธรรม อาศัยภวานายูปาทัพพ-
ธรรม และเนวทสเสนูปาทัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายูปาทัพพธรรม และททย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และททยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๖๒๖] ทสเสนูปาทัพพธรรม อาศัยทสเสนูปาทัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม ไม่มีปฏิสนธิ.

๓. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมันตรปัจจัย เหมือนกับเพราะ
อาร์มมณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๖๒๗] ๑. ฯลฯ เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนูปาทัพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ.

๔. ฯลฯ อาศัยภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ

๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-

ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยัตถุ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย... ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
หทยัตถุ.

๖. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสนน-

ภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

วาระที่เหลือ เหมือนกับเหตุปัจจัย (มี ๑๗ วาระ)

๗. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิกตปัจจัย

[๖๒๘] ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะ
อุปนิสสยปัจจัย

เพราะ ปุเรชาติปัจฉัย ไม่มีปฏิสนธิ.

เพราะ อาเสวนปัจฉัย ไม่มีปฏิสนธิ และวิปาก.

เพราะ กัมมปัจฉัย เพราะ วิปากปัจฉัย เพราะ อาหารปัจฉัย
เพราะ อินทริยปัจฉัย เพราะ ฌานปัจฉัย เพราะ มัคคปัจฉัย เพราะ สัม-
ปยุตตปัจฉัย เพราะ วิปยุตตปัจฉัย เพราะ อตฺถิปัจฉัย เพราะ นตฺถิ-
ปัจฉัย เพราะ วิคตปัจฉัย เพราะ อวิคตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทธมุลกนัย

[๖๒๕] ในเหตุปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในอิปติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนิสสยปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ใน
วิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี
๑๗ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในสัม-
ปยุตตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอตฺถิปัจฉัย มี
๑๗ วาระ ในนตฺถิปัจฉัย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอวิคต-
ปัจฉัย มี ๑๗ วาระ พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๓๐] ๑. ทัสสเนนปหาดัตถัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วย
วิจิกิจฉา.

[๖๓๑] ๒. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วย
อุทธัจจะ

[๖๓๒] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน-
นภวานายปหาดัตถัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมุฏฐานรูป ฯลฯ อุตุสมุฏ-
ฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.
ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ทัสสนนปหัตัพพธรรม อาศัยเนวทัสสนนภวา-
นายปหัตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ภวานายปหัตัพพธรรม อาศัยเนวทัสสนนภวา-
นายปหัตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ อาศัยหทยวัตถุ.

[๖๓๓] ๕. ทัสสนนปหัตัพพธรรม อาศัยทัสสนนปหา-
ตัพพธรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วย
วิจิกิจฉา และหทยวัตถุ.

[๖๓๔] ๖. ภวานายปหัตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตัพพ-
ธรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุ
ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคด้วย
อุทัจจะ และหทยวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๖๓๕] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพ-
ธรรม.

[๖๓๖] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวา-
นายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม.

[๖๓๗] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานาย
ปหัตถัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย.

... อาศัยมหาภูตรูป ๑

พาหิรรูป ... อาหารสมภูฏฐานรูป ... อดุตสมภูฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ... ฯลฯ

[๖๓๘] ๔. ทัสสเนนปหาดัตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัตัพพธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาดัตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจย

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาดัตัพพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๓๙] ๕. เนวทัสสเนนนภวานายปหาดัตัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัตัพพธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาดัตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจย.

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัตัพพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจย

[๖๔๐] ทัสสเนนปหาดัตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาดัตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจย เหมือนกับสหชาติปัจจย เพราะนอรรันตรปัจจย เพราะนสมนันตรปัจจย เพราะนอัญญมัญญปัจจย เพราะนอุปนิสสยปัจจย.

๘. นปุเรชาตปัจจย

[๖๔๑] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ.

๒. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพ-
ธรรม.

[๖๔๒] ๓. ภวานายปหาตัพพธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ.

๔. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพธรรม อาศัยภวา-
นายปหาตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม

๕. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานาย
ปหาตัพพธรรม ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหา-
ตัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กฤตตารูป อาศัยขันธ์ทั้งหลาย, หทยวัตถุ อาศัย
ขันธ์ทั้งหลาย, ขันธ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหिरูป...อาหารสมภูฐานรูป ...อุตุสมภูฐานรูป
ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๖. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสส-
เนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ
เพราะนปุเรชาติปัจจย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรมอาศัยภวา-
นายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ
เพราะนปุเรชาติปัจจย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. นปัจจชาติปัจจย ๑๐. นอาเสวนปัจจย

ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนปัจจชาติปัจจย เพราะ
นอาเสวนปัจจย ฯลฯ

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๖๔๓] ๑. ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ทัสเสนนปหัตตัพพธรรม.

๒. ภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ภวานายปหัตตัพพธรรม.

๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป. . . อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๔. ทัสเสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวา
นายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยหทยวัตถุ

[๖๔๔] ๖. ทัสเสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหา-
ตัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และหทยวัตถุ.

๑๑. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพ-
ธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนกัมม-
ปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ภวานายปหัตตัพพธรรม และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๖๔๕] ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม ปฏิสนธิไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป ...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๑๔. นอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอินทริยปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นณานปัจจัย

๑๗๑ เพราะนณานปัจจัย

คือ ปัญญวิญญาณ ๑๗๑ พาหิรรูป ๑๗๑ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย
๑๗๑.

๑๖. นมคคปัจจัย

๑๗๑ เพราะนมคคปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุทฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน-
นภวานายปหัตถัพพธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ๑๗๑.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๗๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗๑ ส่วนอสังขยัตถ์
ทั้งหลาย ๑๗๑.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

๑๗๑ เพราะนวิปยุตตปัจจัย

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

๑๗๑ เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุภุมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพ-
ธรรม ๑๗๑.

ในอรุภุมิชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ๑๗๑.

**เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสน-
นภวานายปหาดัพพธรรม**

คือ ในอรุณภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนภวานายปหา-
ดัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

พาหิรรูป อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอัสัญญ-
สัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๕. โนนัตถิปัจจย ๒๐. โนวิกตปัจจย

เพราะในนัตถิปัจจย เพราะโนวิกตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๔๖] ในนเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ
ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๖๔๗] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอรัมมณปัจจจัย มี ๕ วาระ... ใน นอธิปัตติปัจจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร- ปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจจัย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจจัย มี ๑๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจจัย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจจัยนิย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๔๘] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอรัมมณปัจจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตร- ปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนนิสสยปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจจัย มี ๑ วาระ ในนอาหารปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนอินทริยปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนฉานปัจจจัย มี ๗ วาระ ในนัคคปัจจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 41

มี ๖ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ
ในอตฺถิปัจจย มี ๗ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ
ในอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ. ฟังนบอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสยวาระ ฟังกระทำเหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัณฐวาระ

อนุโลม

เหตุปัจจัย

[๖๔๕] ๑. ทัสเสนนปหาดัตตัพพธรรม เจือกัปปัตตเสนนปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกัปปัตตเสนนปหาดัตตัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ เจือกัปปัตตเสนนปหาดัตตัพพธรรม ฯลฯ

[๖๕๐] ๒. กวานายปหาดัตตัพพธรรม เจือกัปปัตตเสนนปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกัปปัตตเสนนปหาดัตตัพพธรรม ฯลฯ

[๖๕๑] ๓. เนวทัสเสนนกวานายปหาดัตตัพพธรรม เจือกัปปัตตเสนนกวานายปหาดัตตัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกัปปัตตเสนนกวานายปหาดัตตัพพธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ เจือกัปปัตตเสนนกวานายปหาดัตตัพพธรรม ฯลฯ

[๖๕๒] ทัสเสนนปหาดัตตัพพธรรม เจือกัปปัตตเสนนปหาดัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

ทุก ๆ บท พึงแจกให้พิสดารปัจจัยละ ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลม จบ

ปัจจัยนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๕๔] ๑. ทัสเสนปหาตัพพธรรม เจือกับทัสเสนปหา-
ตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจณา เจือกับขันธทั้งหลาย ที่สหระต
ด้วยวิจิกิจณา.

[๖๕๕] ๒. ภาวนายปหาตัพพธรรม เจือกับภาวนายปหา-
ตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระตด้วยอุทัจจะ เจือกับขันธทั้งหลาย ที่สหระต
ด้วยอุทัจจะ.

[๖๕๖] ๓. เนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม เจือกับ
เนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพ-
กรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นอริปติปัจจย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจจย

[๖๕๗] ทัสสนนภวานายปหัตถัพพกรรมเจือกับทัสสนนภวานายปหัตถัพพ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจย เพราะนปุเรชาติปัจจย เพราะ
นปัจฉาชาติปัจจย เพราะนอาเสวนปัจจย เพราะนกัมมปัจจย เพราะ
นวิปากปัจจย.

เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพกรรม ฯลฯ เพราะนถนปัจจย

คือ ปัญญวิญญาน ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนมัคคปัจจย

คือ ฯลฯ ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพกรรม ฯลฯ เพราะนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๕๘] ในเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอริปติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอา-
เสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓
วาระ ในนถนปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิป-
ยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๖๕๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอติปติปัจจย มี ๓ วาระ...ในน
ปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลมนิย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๖๐] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ใน
อุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหาร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจย มี ๓ วาระ
ในมคคปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในอติปัจจย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิกต-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม จบ

สังสัฏฐวาระ จบ

สัมปยุตตวาระ

อนุโลมน์ย

เหตุปัจจัย

[๖๖๑] ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ปะระกอบกัปปัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

สมปยุตตวาระ เหมือนกับสังสังฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๖๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๖๖๓] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๖๖๔] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๖๖๕] ๔. กวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้กวานาย

ปหัตถ์พพพพพพพ ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๖๖๖] ๕. กวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้เนวทส-

เนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ ฯลฯ

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๖๖๗] ๖. กวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้กวานาย-

ปหัตถ์พพพพพพพ และเนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ ฯลฯ

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

[๖๖๘] ๗. เนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจย

แก้เนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ ฯลฯ

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็น
ปัจจยแก้สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ
พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตตชั้น และกภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๖๕] ๑. ทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหาดัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ ซึ่งระคะที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม เพราะปรารภระคะนั้น ระคะที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ ซึ่งทิฏฐิ เพราะปรารภทิฏฐินั้น
ระคะที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา
ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภวิจิจจนา วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทม-
ณัสที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น เพราะปรารภโทมณัสที่เป็นทัสส-
เนนปหาดัตตัพพธรรม โทมณัสที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจ-
นา ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๖๐] ๒. ทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนนวนายปหาดัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม รู้ซึ่งภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเหตุชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาดัตตัพพธรรม โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นทัสสนนปหัตตพ-
พธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริย-
ญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่นาคตั้งสญาณ
แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๖๗๑] ๓. ภาวนายปหัตตพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ปหัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ ซึ่งราคะที่เป็นภาวนายปหา-
ตพพธรรม เพราะปรารถนาราคะนั้น ราคะที่เป็นภาวนายปหัตตพพธรรม ย่อมเกิด
ขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสเป็นภาวนายปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถนอุทธัจจะ อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นภาวนาย-
ปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถนโทมณัสที่เป็นภาวนายปหัตตพพธรรม โทมณัสที่เป็นภาว-
นายปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๗๒] ๔. ภาวนายปหัตตพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ ซึ่งราคะที่เป็นภาวนายปหา-
ตพพธรรม เพราะปรารถนาราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตพพธรรม ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นทัสสนนปหา-
ตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถนุทธังจะ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถโทมนัสที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม โทมนัสที่เป็น ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๓๓] ๕. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาเห็นกิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้ว ในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่ อวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๖๓๔] ๖. เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย แก่เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมพิจารณา
กุศลกรรมนั้น, ย่อมพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌาน แล้วพิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่มรรค แก่ผล แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น
รส โสณัฐพะ ฯลฯ หทัยวัตถุ เห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภาว-
นายปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฟังเสียงด้วยทิพโสทธาค.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นเนวทัสสนนภาว-
นายปหัตถัพพธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ.

อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จกขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย
ฯลฯ โสณัฐพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมู-
ปกญาณ แก่อนาคตตังสญาณ แก่อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๖๗๕] ๗. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก้ทัสเสนนภาวตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมผลิตเพลินยิ่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะที่เป็น
ทัสเสนนภาวตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจญา ย่อมเกิดขึ้น
โทมนัสที่เป็นทัสเสนนภาวตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมพิจารณากรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้ว ในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว ย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง ซึ่งฌาน
เพราะปรารภฌานนั้น รากะที่เป็นทัสเสนนภาวตัพพธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ
วิจิกิจญา ฯลฯ

เมื่อฌานเสื่อมแล้ว โทมนัสที่เป็นทัสเสนนภาวตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น
แก่บุคคลผู้มีความเดือนร้อน.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมผลิต
เพลินยิ่ง ซึ่งโสตะ ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
 ฯลฯ หทขัตถุ ฯลฯ บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง ซึ่งขันธทั้งหลาย
ที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพธรรม เพราะปรารภขันธนั้น รากะที่เป็น
ทัสเสนนภาวตัพพธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจญา ฯลฯ

[๖๗๖] ๘. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก้ภาวนายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเปลียดเพลินยิ่งซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ย่อม
เกิดขึ้น อุทธัจจะย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลียดเพลินยิ่ง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทัยวัตถุ ชันธ
ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เพราะปรารถนจักขุเป็น
ต้นนั้น รากะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิด
ขึ้น โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๖๗๗] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลียดเพลินยิ่ง เพราะกระทำรากะที่เป็นทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรากะนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น
ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลียดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทิฎฐิให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำทิฎฐินั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
รากะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๖๗๘] ๒. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนนภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๖๗๙] ๓. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๖๘๐] ๔. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำราคะนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหขาทชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

[๖๘๑] ๕. ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณอชิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิย่อมเกิดขึ้น.

[๖๘๒] ๖. ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสนนภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหขาทชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๖๘๓] ๗. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๖๘๔] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติ
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมพิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

ออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อม
พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ย่อมพิจารณา, กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ย่อมพิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๖๘๕] ๕. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็น ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ฯลฯ ... ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะกระทำหทัยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็น เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำหทัยวัตถุเป็นต้น นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็น ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรมย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๘๖] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็น

ปัจจยแก้ภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อม
ผลิตเพลินยิ่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น รากะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรมย่อมเกิดขึ้น.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดีย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่
เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นภวานายปหา-
ตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจย

[๖๘๗] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจยแก้ทัสเสน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจยแก้ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจย.

[๖๘๘] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจยแก้เนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่
ภูฏฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๖๘๕] ๓. ภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๖๘๐] ๔. ภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๖๘๑] ๕. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัย แก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ

เนวส์ัญญานาสัญญาตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๖๕๒] ๖. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๖๕๓] ๗. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๖๘๔] ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๖๘๕] ๑. ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

[๖๘๖] ๔. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหาดัตถัพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ.

[๖๘๗] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ฯลฯ มหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมภูฏฐานรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป ...อาหารสมภูฏฐานรูป... อุตตสมภูฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ...

[๖๕๘] ๘. ทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพชธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมภูฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๖๕๙] ๙. ภาวนายปหัตตัพพชธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพชธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่เป็นภาวนายปหัตตัพพชธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมภูฏฐานรูปทั้งหลาย.

๗. อัญญมัญญปัจจัย

[๗๐๐] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม ฯลฯ.

๔. กวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ

๑. เนวทัสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก้เนวทัสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย
แก้ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจฉัยแก้หทยวัตถุ หทยวัตถุ
เป็นปัจฉัยแก้ชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก้จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจฉัย
แก้กายวิญญาณ, หทยวัตถุ ฯลฯ

[๗๐๔] ๘. เนวทัสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก้ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย

คือ หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก้ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย.

๙. เนวทัสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก้กวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก้ชั้นทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย.

[๗๐๕] ๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม ด้วย
อำนาจของนิสสยปัจฉัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม และหทัยวัตถุ เป็น
ปัจฉัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๗๐๖] ๑๑. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตัพพชธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย.

[๗๐๗] ๑๒. ภวานายปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพชธรรม ด้วย
อำนาจของนิสสยปัจฉัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพชธรรม และหทัยวัตถุ เป็นปัจฉัย
แก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๗๐๘] ๑๓. ภวานายปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ชธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย

คือ ชั้นที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

๕. อุปนิสยปัจจัย

[๗๐๕] ๑. ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสยะ อนันตรูปนิสยะ และ
ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรมแล้ว ฆ่าสัตว์
ลักทรัพย์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ
ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฏฐิ ฯลฯ
ความปรารถนาเป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม แก่โทสะ
แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

[๗๑๐] ๒. ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสยะ และ ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรมแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ความ
ปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฎฐิ ฯลฯ
ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข
ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๗๑๑] ๓. ภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ
ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรม แก่โทสะ
แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๗๑๒] ๔. ภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรมแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทสเสนนปหัตถ์พพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

ฉันทราคะในกัณเฑาะของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะในกัณเฑาะของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

ฉันทราคะในสิ่งของที่หวงแหนของตน เป็นปัจจัย แก่ฉันทราคะในสิ่งของที่หวงแหนของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

[๗๑๓] ๕. ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสะ และ ปกตปนนิสสะ

ที่เป็น ปกตปนนิสสะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรมแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

โรคที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-ปัจจัย.

[๑๑๔] ๖. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย แก่เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ สุตะ จาคะ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น

ศรัทธา ฯลฯ ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๕] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย แก่ทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทิวฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทสเสนนปหัตถัพพ-
กรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิวฐิ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๗๑๖] ๘. เนวทสเสนนภาวนายปหัตถัพพกรรม เป็นปัจจัย

แก่ภาวนายปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต
โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต โภชนะ ฯลฯ
เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพกรรม แก่โทสะ แก่โมหะ
แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๑๗] ๑. เนวทสเสนนภาวนายปหัตถัพพกรรม เป็นปัจจัย

แก่ภาวนายปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็น
อนัตตา

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง
กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หทัยวัตถุ ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ. หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนนภวานาย
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๗๑๘] ๒. เนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิงซึ่งจักขุ เพราะปรารภจักขุนั้น
ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่งซึ่งหทยวัตถุ เพราะปรารถนหทยวัตถุ
นั้น รากะที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น
วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นทสเสนนปหาดัพพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๗๑๕] ๓. เนวทสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่งซึ่งจักขุ เพราะปรารถนจักขุนั้น
รากะที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่งซึ่งโสตะ ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพะ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะปรารถนโสตะเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นภวานายปหา-
ตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นภวานายปหา-
ตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจย

[๗๒๐] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจยแก่เนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย

[๗๒๑] ๒. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจยแก่เนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย.

[๗๒๒] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจย
แก่เนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติ-
ปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิด
ภายหลัง เป็นปัจจยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย.

๑๒. อาเสวนปัจจย

[๗๒๓] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจยแก่ทัสสเนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาทัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายเกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๗๒๔] ๒. ภาวนายูปาทัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ูปาทัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายูปาทัพพธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๗๒๕] ๓. เนวทัสเสนนภาวนายูปาทัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสเสนนภาวนายูปาทัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวน-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายูปาทัพพธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, โคตรภู
เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๒๖] ๑. ทัสเสนูปาทัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสน-
ูปาทัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนูปาทัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๒๓] ๒. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ และ กุฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๒๔] ๓. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๒๕] ๔. ภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๓๐] ๕. ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทสส-
เนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๗๓๑] ๖. ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานาย-
ปหัตถ์พพธรรม และเนวทสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๗๓๒] ๗. เนวทสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัย
แก่เนวทสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

มี ๒ อย่างคือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นเนวทสสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม
เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกภูตคารูปทั้งหลาย

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่
วิปากชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๗๓๓] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ซึ่งเป็น
วิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
วิปากปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๗๓๔] ๑. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬิการาหาร ฯลฯ.

อาหารปัจจัย มี ๗ วาระ.

๑๖. อินทริยปัจจัย

...เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทริย์ ฯลฯ รูปชีวิตินทริย์ ฯลฯ

มี ๗ วาระ.

๑๗. ฌานปัจฉัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจฉัย

ฯลฯ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของฌานปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจฉัย.

๒๐. วิปยุตตปัจฉัย

๑. ทัสเสนนปหาดัตตพพธรรม ฯลฯ ด้วยอำนาจของวิปยุตต-ปัจฉัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัตตพพธรรมที่เกิดพร้อมกันเป็น ปัจฉัยแกจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปังฉาชาตะ ได้แก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัตตพพธรรมที่เกิดภายหลังเป็นปัจฉัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๗๑๕] ๒. ภาวนายปหาดัตตพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังฉาชาตะ

แม้บทนี้ก็เหมือนกับทัสเสนนะ.

[๗๑๖] ๓. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตตพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-ปัจฉัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตตพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจฉัยแกจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพกรรม ที่เกิดภาย
หลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อนด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๓๑๓] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพกรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสเสนนปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพกรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๓๑๔] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพกรรม เป็นปัจจัย
แก่ภวานายปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๗๓๕] ๑. ทสฺสเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนน-
ปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นทสฺสเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๗๔๐] ๒. ทสฺสเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทสฺส-
เนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตถ์พพธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตถ์พพธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๗๔๑] ๓. ทสฺสเนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนน-
ปหัตถ์พพธรรม และเนวทสฺสเนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๔. ภาวนายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

พึงกระทำเหมือนกับทสเสนนะ.

[๗๔๒] ๗. เนวทสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจฉัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายด้วยอำนาจของอติปัจฉัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายเป็น ปัจฉัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจฉัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

สำหรับอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โสภณัพพะ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กวีการอาหารเป็นปัจจัยแก่กายนี้, รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่
กฐัตตารูปทั้งหลาย.

[๗๔๓] ๘. เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง ซึ่งจักขุ เพราะปรารภจักขุนั้น
ราคะที่เป็นทัสสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจจา
ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดีซึ่งโสตะ ฯลฯ หทัยวัตถุ ฯลฯ.

หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสนนภวานายปหัตถัพพธรรม
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๗๔๔] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้งซึ่งจักขุ เพราะปรารภจักขุนั้น
ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้งซึ่งโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวาปหัตถัพพธรรม
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๗๔๕] ๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขันธ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขันธ ๒ และหทยวัตถุ ฯลฯ

[๗๔๖] ๑๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นทัสสนะเนนปหัตตัพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน และมีมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนะเนนปหัตตัพพธรรมที่เกิดภายหลัง และกวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนะเนนปหัตตัพพธรรมที่เกิดภายหลัง และรูป-ชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๗๔๗] ๑๒. ภาวนาปหัตตัพพธรรม และเนวทัสสนะเนนภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ

พึงกระทำเป็น ๒ วาระ. (วาระที่ ๑๒-๑๓)

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๗๔๘] ทัสสนะเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนะเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๔๙] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอริปติปัจจัย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสย-

ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พียงนับอย่างนี้

อนุโลม จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัย ในปัจจัยนัยะ แห่งปัญหาวาระ

[๗๕๐] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๗๕๑] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๕๒] ๓. ทัสเสนนปหาดัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหาดัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย.

[๗๕๓] ๔. ภวานายปหาดัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหาดัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๗๕๔] ๕. ภวานายปหาดัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหาดัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๗๕๕] ๖. ภวานายปหาดัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย.

[๗๕๖] ๗. ภวานายปหาดัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหาดัตถัพพชธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย.

[๗๕๗] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพชธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย.

[๗๕๘] ๕. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสเนนปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

[๗๕๙] ๑๐. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัย
แก่ภวานายปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย.

[๗๖๐] ๑๑. ทัสสเนนปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสสเนนภวา-
นายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพชธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาติตะ

[๗๖๑] ๑๒. ทัสสเนนปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสสเนน-
ภวานายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภวานายปหา-
ตัพพชธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาติตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

[๗๖๒] ๑๓. ภวานายปหัตถัพพชธรรม และเนวทัสสเนนภวา-
นายปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพชธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ

[๗๖๓] ๑๔. ภวานายปหัตถ์พพชรรณ และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถ์พพชรรณ อาคัยเนวทัสสเนนภวานายปหัตถ์พพชรรณ ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจมาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๖๔] ในนเหตุปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอิธิปติปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนสมันตรปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนสหชาตปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอุปนิสสย-ปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนปัจจมาชาตปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอินทริย-ปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนณานปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนวิปปยุตตปัจจย มี ๘ วาระ ในนโธตติปัจจย มี ๘ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๘ วาระ

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๗๖๕] เพราะเหตุปัจจัจัย ในอารัมมณปัจจัจัย มี ๗ วาระ...

ในนอธิปติปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนอัสัญญมัญญุปัจจัจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัจัย
มี ๗ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนปัจจฉาชาตปัจจัจัย มี ๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัจัย
มี ๗ วาระ ในนอาหารปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนอินทริยปัจจัจัย มี ๗ วาระ
ในนฉานปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนมคคปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัจัย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัจัย มี ๗ วาระ
ในนโนวิกตปัจจัจัย มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนีนิยอนุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนิยอนุโลม

[๗๖๖] เพราะเหตุปัจจัจัย ในอารัมมณปัจจัจัย มี ๘ วาระ ใน
อธิปติปัจจัจัย มี ๑๐ วาระ ในนอนันตรปัจจัจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจัจัย
มี ๗ วาระ ในนสหชาตปัจจัจัย มี ๘ วาระ ในนอัสัญญมัญญุปัจจัจัย มี ๓ วาระ
ในนนิสสยปัจจัจัย มี ๑๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัจัย มี ๘ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัจัย
มี ๓ วาระ ในนปัจจฉาชาตปัจจัจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจัจัย มี ๓ วาระ ใน

กัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ทัสสนติกะที่ ๘ จบ

อรรถกถาทัสสนติกะ

ใน ทัสสนติกะ ในคำทั้งหลายที่อาทิว่า รากะ ที่พืงละด้วย ทัสสนะ (พระโสดาบัน) ย่อมเกิดขึ้น ผู้ศึกษาพืงทราบว่ ธรรมที่เกิดขึ้น แก่พระอริยบุคคลเบื้องต่ำ ย่อมไม่เกิดแก่พระอริยบุคคลเบื้องสูงอย่างนี้คือ รากะ ที่พืงละด้วยทัสสนะย่อมเกิดแก่ปุถุชน รากะที่พืงละด้วยภาวนาย่อมเกิดแม้แก่ พระโสดาบัน ธรรมที่พืงละด้วยทัสสนะย่อมไม่เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่พืงละด้วย ภาวนา ด้วยอำนาจของปัจจัยแม้อย่างหนึ่ง. คำที่เหลือในอริการนี้ ผู้ศึกษาพืง ติดตามบาลี แล้วทราบด้วยอำนาจแห่งลักษณะที่กล่าวไว้ในกุสลติกะ.

อรรถกถาทัสสนติกะ จบ

๕. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๗] ๑. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. เนวทัสสเนนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพ-
เหตุกธรรม.

๓. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

[๗๖๘] ๔. ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ

๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัย

ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม.

๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๗๖๕] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่หระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ, ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกัรรม อาศัยเนวทัสเสนน
นภานายปหาตัพพเหตุกัรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา.

๙. ภวานายปหาตัพพเหตุกัรรม อาศัยเนวทัสเสนน
นภานายปหาตัพพเหตุกัรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคตด้วยอุทัจจะ.

๑๐. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกัรรม และเนวทัสเสนน
นภานายปหาตัพพเหตุกัรรม อาศัยเนวทัสเสนนภานายปหาตัพพ
เหตุกัรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่
สหระคตด้วยวิจิกิจฉา.

๑๑. ภวานายปหาตัพพเหตุกัรรม และเนวทัสเสนน
นภานายปหาตัพพเหตุกัรรม อาศัยเนวทัสเสนนภานายปหาตัพพ
เหตุกัรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่สหระค-
ตด้วยอุทัจจะ.

[๗๓๐] ๑๒. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกัรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหาตัพพเหตุกัรรม และเนวทัสเสนนภานายปหาตัพพเหตุกั-
รรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ.

๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจฉา และโมหะ.

๑๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรมและเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา
และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ ฯลฯ

[๗๗๑] ๑๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ.

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย อุทัจจะและโมหะ.

๑๗. ภวานายปหัตัพพเหตุกรรม และเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตัพพเหตุกรรม อาศัยภวานายปหัตัพพเหตุ-
กรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตัพพเหตุกรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทัจจะ
และโมหะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๗๒] ๑. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกรรม อาศัยทัสสเนน
ปหัตัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกรรม ฯลฯ
ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๒.

๒. เนวทัสสเนนภวานายปหัตัพพเหตุกรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจฉา.

๓. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกรรม และเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตัพพเหตุกรรม อาศัยทัสสเนนปหัตัพพเหตุ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ฯลฯ
ชั้น ๒ และโมหะ อาศัยชั้น ๒.

[๗๓๓] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงจำแนกเหมือนกับทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกรรม.

[๗๓๔] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะ อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทัยวัตถุ.

[๗๓๕] ๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

[๗๓๖] ๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

[๗๗๗] ๑๐. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขรรณ อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขรรณ และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ขรรณ ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจจนา และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ.

[๗๗๘] ๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกขรรณ อาศัยภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกขรรณ และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ขรรณ เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยอุทธีจจะ และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๗๗๙] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขรรณ อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขรรณ เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือน
กับเหตุปัจจัย (วาระที่ ๑-๓)

๔. ฯลฯ อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกขรรณ ฯลฯ มี ๓
วาระ เหมือนกับเหตุปัจจัย (วาระที่ ๔-๖)

ในอธิปัตติปัจจัย โมหะไม่มี.

[๗๘๐] ๗. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขรรณ อาศัย
เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขรรณ ฯลฯ เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสสนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็น
อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๗๘๑] ๘. เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปตัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๗๘๒] ๙. เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภวานายปหา-
ตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปตัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจฉัย ๕. สมันตรปัจฉัย

ทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอนันตรปัจฉัย
เพราะ สมันตรปัจฉัย เหมือนกับอาร์มมณปัจฉัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๗๘๓] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

๒. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจฉา.

๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๒.

[๗๘๔] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม.

โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ

๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน

ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๓ และ โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ ฯลฯ.

[๗๘๕] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ สหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัย ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ หทัยวัตถุ อาศัยขันธ์ทั้งหลาย, ขันธ์ทั้งหลายอาศัย หทัยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๘. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนณภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัย โมหะที่สหจรคด้วยวิจิกิจฉา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสสเนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย ฯลฯ
พึงกระทำเหมือนกับเหตุปัจจัย (มี ๑๗ วาระ)

๑๐. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๘๖] ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะ นิสสยปัจจัย
เพราะ อุปนิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย
เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ อาหารปัจจัย เพราะ
อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย เพราะ สัมปยุตต-
ปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อัตถิปัจจัย เพราะ นัตถิปัจจัย
เพราะ วิตตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๘๗] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๑๗ วาระ. พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนีนิย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๘๘] ๑. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจณา.

[๗๘๕] ๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะ.

[๗๘๖] ๓. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัส-
เสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

...อาศัยมหาภูตรูป ๑.

พาหิรรูป ...อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๒. นอารัมมณปัจจัย

[๗๘๖] ๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะ-
เหตุกธรรม.

[๗๕๒] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุก-
ธรรม.

[๗๕๓] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย
ปหัตัพพเหตุกธรรม, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา
ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏัตตารูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม, หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, มหาภูตรูป ๑
๗๗ ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ๗๗.

[๗๕๔] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา และโมหะ.

[๗๕๕] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่สหรัคด้วย อุทัจจะ และโมหะ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๕๖] เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย เหมือนกับ สหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

๔. นอนันตรปัจจัย ๗๗ ๕. นอุปนิสสยปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอัญญมัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย (ทุกปัจจัยมี ๕ วาระ).

๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๗๕๗] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ๗๗ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม.

๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภวัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลายที่
สหคตด้วยวิจิกิจฉา.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวัตัพพะเหตุก-
ธรรม.

๓. ทัสเสนนภวัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน

ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนภวัตัพพะเหตุกธรรม

๑๗๑

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ และ โมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วย
วิจิกิจฉา และ โมหะ ๑๗๑ อาศัยชั้น ๒.

๔. อาศัยภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม ๑๗๑ เหมือน

กับทัสเสนนะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

[๗๕๘] **๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัย**
เนวทัสเสนนภวัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาต-
ปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม ๑๗๑ ชั้น ๒ ๑๗๑.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วย
อุทธีจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๘. ทัสสเนนปหัตถ์พพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

๙. ภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจย

คือ ในอรุปฏิภูมิ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วย
อุทธีจจะ.

[๗๕๕] ๑๐. ทัสสเนนปหัตถ์พพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถ์พพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ขันธ์ ๓ อาศัยขันธ์ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และ
โมหะ ฯลฯ.

๑๑. เนวทัสสเนนนภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม
อาศัยทัสสเนนปหัตถ์พพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหา-
ตถ์พพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ.

[๘๐๐] ๑๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

แม้เหล่านี้ ฟังกระทำเป็น ๒ วาระ (รวมมี ๑๓ วาระ)

๕. นปัจฉาชาติปัจจัย ๑๐. นอาเสวนปัจจัย ๑๑. นกัมมปัจจัย

[๘๐๑] ๑. ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสนน-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะน-
อาเสวนปัจจัย เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม.

[๘๐๒] ๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่
เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม.

[๘๐๓] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยโมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา.

๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยโมหะ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

[๘๐๔] ๖. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ.

[๘๐๕] ๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และ
โมหะ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๘๐๖] ทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกขธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพะเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย. ปฏิสนธิ ไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๘๐๗] เนวทัสสเนนนภาวนาย ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อุตฺตมภูฏฐานรูป... ฯลฯ

ส่วนอสังฺกฺยัตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๔. นอินทริยปัจจัย

เพราะนอินทริยปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังฺกฺยัตตว์ทั้งหลาย
ฯลฯ รูปชีวิดินทริย อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นฌานปัจจัย

เพราะนฌานปัจจัย

คือ ปัญญวิญญาน... ฯลฯ ฟังกระทำมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๖. นมคคปัจจัย

๑๗๑ เพราะนมคคปัจจัย

คือ ๑๗๑ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ๑๗๑

ส่วนอสังฺกฺยัตถ์ทั้งหลาย ๑๗๑

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

๑๗๑ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๘๐๘] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุ-
กรรม.

๒. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ โมะหะ ที่สหรรคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหรรคด้วยวิจิกิจฉา

๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกรรม และเนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ และโมหะ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วย
วิจิกิจญา ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๘๐๕] ๔. ภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยภาวนายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ...

ภาวนาย ฯลฯ มี ๓ วาระ.

[๘๑๐] ๗. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัย
เนวทัสสเนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะน-
วิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนาย-
ตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตตัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๘. ทัสสเนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตชั้นที่ทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วย
วิจิกิจญา.

๙. ภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรมอาศัยเนวทัสสเนน-
ภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในรูปภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหคตด้วย
อุทธีจจะ.

[๘๑๑] ๑๐. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในรูปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิจจนา และ
โมหะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

[๘๑๒] ๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในรูปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทธีจจะ และ
โมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๕. เพราะโนนัตติปัจจัย ๒๐. เพราะโนวิกตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย

มี ๕ วาระ ในนปุรชาตปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๑๓
วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในน-
วิปากปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนโนนัตติ-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเย จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๘๑๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...

ในนอธิปติปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุรชาตปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๑๓
วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในน-
วิปากปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๕
วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีเย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๑๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...

ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนีสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปฏิจวาระ จบ

สหชาตวาระเหมือนกับปฏิจวาระ

ปัจฉยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจฉัย

[๘๑๖] ๑. **ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนน-**
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย.

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ (วาระที่ ๑ - ๓)

๔. **ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ**

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ (วาระที่ ๔-๖)

๕. **เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมอาศัย**

เนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

คือ **ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย**
หทยวัตถุ.

[๘๑๗] ๘. **ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-**
สนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย

คือ **ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ**
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๙. **ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-**
สนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยัตถุ.
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหรรคด้วยอุทธัจจะ.

๑๐. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสสเนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยัตถุ
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหรรค
ด้วยวิจิกิจฉา.

๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนน-
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยัตถุ,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหรรค
ด้วยอุทธัจจะ.

[๘๑๘] ๑๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรมและเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และ
หทยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ.

๑๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่สหคตด้วยวิจิกิจญา และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๔. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-

เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา
และโมหะ ฯลฯ.

[๘๐๕] ๑๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (รวม ๑๗ วาระ)

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๒๐] ๑. ทัสสเนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

มี ๓ วาระ เหมือนกับอารัมมณปัจจัย ในปฏิัจจวาระ (วาระที่ ๑-๔).

๔. ภวานาย ฯลฯ มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิัจจวาระ.

๖. เนวทัสสเนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัย

เนวทัสสเนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหาดัตัพพะ-
เหตุกัรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

[๘๒๑] ๘. ทัสสเนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัยเนวทัสสเนน-
นภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัยหทยวัตถุ.
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา.

๘. ภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม อาศัยหทยวัตถุ
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคตด้วยอุทธีจจะ.

๑๐. ทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ.

๑๑. ภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ.

[๘๒๒] ๑๒. ทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ.

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา และหทยวัตถุ.

๑๔. ทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ ฯลฯ

[๘๐๓] ๑๕. ภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์म्मณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทัจจะ และ โมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์म्मณปัจจัย

คือ โมหะที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

๑๗. ภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาดัปปเหตุกธรรม

และเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มณปัจจย

คือ ชั้นที่ ๓ และโมหะ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ และ ฯลฯ.

๓. อธิปฏิบัติปัจจย

[๘๒๔] ๑. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปฏิบัติ มี ๓ วาระ.

๔. อาศัยภวานาย ฯลฯ มี ๓ วาระ.

๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปฏิบัติ
ปัจจย มี ๑ วาระ.

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยหทยวัตถุ.

๘. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปฏิบัติ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๙. ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปฏิบัติ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๑๐. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม อาศัย หทยวัตถุ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. ภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม อาศัย หทยวัตถุ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๘๒๕] ๑๒. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม อาศัยทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ และ ฯลฯ.

๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม อาศัยทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปตปิัจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ และ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และ มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๘๒๖] ๑๕. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปตปิัจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และ หทยวัตถุ มี ๓ วาระ เหมือนกับทัสสเนนนะ (จึงรวมเป็น ๑๗ วาระ)

๔. อนันตรปิัจัย ๕. สมนันตรปิัจัย

เพราะอนันตรปิัจัย เพราะสมนันตรปิัจัย ฯลฯ

๖. สหชาติปิัจัย

[๘๒๗] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปิัจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ.

๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม.

โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา.

๓. ทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

ชั้น ๓ และโมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจจา ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๔. อาศัยภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ เหมือนกับทัสเสนน.

[๘๒๘] ๗. เนวทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะสหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วย
อุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอสัญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๘. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรมเกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๑๐. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัสสเนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๘ ภาค ๓ - หน้าที่ 128

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระค
ด้วยวิจิกิจญา.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ อาศัยหทยัตถุ.

๑๑. ภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัสสเนนภาวนาย-
ปหัตตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระค
ด้วยอุทธัจจะ.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ อาศัยหทยัตถุ.

[๘๒๕] ๑๒. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสนน-
ปหายตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพเหตุก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และ
หทยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ฯลฯ.

๑๓. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัย
ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพ-
เหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสเสนูปาหัตัพพะเหตุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และ โมหะ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วย วิจิกิจฉา และหทยวัตถุ.

๑๔. ทัสเสนูปาหัตัพพะเหตุกรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปาหัตัพพะเหตุกรรม อาศัยทัสเสนูปาหัตัพพะเหตุกรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปาหัตัพพะเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนูปาหัตัพพะเหตุกรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสเสนูปาหัตัพพะเหตุกรรม และ มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา แล โมหะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

ขั้น ๓ และ โมหะ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ และ โมหะ อาศัยขั้น ๒ และหทยวัตถุ.

[๘๓๐] ๑๕. ภาวนายปาหัตัพพะเหตุกรรม อาศัยภาวนายปาหัตัพพะเหตุกรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปาหัตัพพะเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๘๓๑] ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย, เพราะนิสสยปัจจัย,
เพราะอุปนิสสยปัจจัย เพราะปุเรชาตปัจจัย, เพราะอาเสวนปัจจัย, เพราะ
กัมมปัจจัย, เพราะวิปากปัจจัย, เพราะอาหารปัจจัย, เพราะอินทริย-
ปัจจัย, เพราะฌานปัจจัย, เพราะมัคคปัจจัย, เพราะสัมปยุตตปัจจัย ฯลฯ

๑๘. วิปยุตตปัจจัย

[๘๓๒] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๒. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม
อาศัยทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพ-
เหตุกธรรม, จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปอาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา,
โมหะ อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย

๓. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนณภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น
เพราะวิปยุตตปัจจัย

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๓ โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ที่สหคคด้วย
วิจิกิจฉา ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลาย และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตต-
ปัจจัย. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

[๘๓๓] ๔. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ เหมือนกับ ทัสสเนน (วาระที่ ๓-๖)

[๘๓๔] ๕. เนวทัสสเนนณภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม
อาศัยเนวทัสสเนนณภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน-
ณภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วย
อุทธีจจะ.

จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยโมหะเกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ.

ขันธทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย, หทย-
วัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ อาศัยขันธทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

จักขุวิญญาณอาศัยจักขายตะ, กายวิญญาณอาศัยกายตนะ.

ขันธทั้งหลาย ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม
อาศัยหทยวัตถุ.

๘. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัส-

เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ เพราะวิปยุตตปัจจย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยหทย-
วัตถุ, ขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ฯลฯ
ขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัส-

เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยวัตถุ,
ขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะ, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๐. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนวนายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสสเนนนวนายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๑. ภาวนายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนวนายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสสเนนนวนายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็น ภาวนายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ เหมือนกับ ทัสสเนนนะ.

[๘๑๕] ๑๒. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนวนายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนปหาตัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา และโมหะ ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๓. เนวทัสสนเนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสสนเนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนเนนภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนเนปหาตัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา และโมหะ
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย และโมหะ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกจณา เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๔. ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-

เนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนเนปหาตัพพเหตุก-
ธรรม และเนวทัสสนเนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนปหาตัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนเนปหาตัพพเหตุกธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย. ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตต-
ปัจจัย.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 135

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๓ และ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา
หทยวัตถุ และโมหะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ และ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย และโมหะ เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา และหทยวัตถุ
ฯลฯ และอาศัยชั้น ๒ ฯลฯ อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๕. ฯลฯ อาศัย ภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ
มี ๓ วาระ เหมือนกับ ทัสสเนนะ.

๒๐. อัถลิจัจฉัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุ-
กกรรม เกิดขึ้น เพราะ อัถลิจัจฉัย, เพราะ ปัจฉัย, เพราะ วิคต-
ปัจฉัย เพราะ อวิคตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุททมูลกนัย

[๘๓๖] ในเหตุปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๑๗ วาระ
ในอธิปติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในสมนันตร-
ปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี

๑๗ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในปุเรชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ใน
อินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๑๗ วาระ ในมัคคปัจจย มี
๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในอัติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี
๑๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจนีย

๑. เหตุปัจจย

[๘๓๗] ๑. เนวทัสสเนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจณา.

[๘๓๘] ๒. เนวทัสสเนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะ.

[๘๓๕] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัย เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ฟังกระทำให้เต็ม.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยหทยัตถุ

[๘๔๐] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และหทยัตถุ.

[๘๔๑] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และหทยัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๘๔๒] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นฐ์ทั้งหลายเป็นทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม.

[๘๔๓] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นฐ์ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม.

[๘๔๔] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นฐ์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นฐ์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม หทยวัตถุ อาศัยชั้นฐ์ทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๘๔๕] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นทัสเสนนภวาเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ.

[๘๔๖] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหา
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๘๔๗] ๑. ทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสน-
นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย เหมือนกับ สหชาต-
ปัจจัย (คือมี ๑๗ วาระ)

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมันตรปัจจัย เพราะนัญญู-
มัญญูปัจจัย เพราะนอุปนิสยปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย
เหมือนกับปัจจัยยะ ในปฏิจวาระ, มี ๑๓ วาระ ไม่มีแตกต่างกัน.
เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอเสวนปัจจัย

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๘๔๘] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม.

[๘๔๙] ๒. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยภาวนายปหา-
ตัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่
เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม.

[๘๕๐] ๓. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม
อาศัยเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม.

พาหิรรูป ..อาหารสมภูฐานรูป .. อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ.

เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

สัมปยุตตเจตนา อาศัย โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา.

๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ

สัมปยุตตเจตนา อาศัย โมหะ ที่สหระคตอุทัจจะ.

[๘๕๑] ๖. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสน-
นปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุ-
กธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ

สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา และ โมหะ.

[๘๕๒] ๗. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๘๕๓] ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย. พึงการทำให้บริบูรณ์. ปฏิสนธิ ไม่มี. (มี ๑๗ วาระ)

๑๓. นอาหารปัจจัย

๗๗ เพราะนอาหารปัจจัย
คือ พหิริรูป... อุดฺสมฺภูฏฺฐานรูป ๗๗
ส่วนอสังฺกฺยตฺตฺว์ทั้งหลาย ๗๗

๑๔. นอินทริยปัจจัย

๗๗ เพราะนอินทริยปัจจัย
คือ พหิริรูป... อาหารสมฺภูฏฺฐานรูป... อุดฺสมฺภูฏฺฐานรูป ๗๗.
ส่วนอสังฺกฺยตฺตฺว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย อาศัยมหาภูตฺตฺว์ทั้งหลาย.

๑๕. นณานปัจจัย

๑๗๗ เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่สัหระคด้วยปัญจวิญญาณ ๑๗๗

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป. . . อตุสมุฏฐานรูป ๑๗๗.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ๑๗๗

๑๖. นมคคปัจจัย

๑๗๗ เพราะนมคคปัจจัย

คือ ๑๗๗ อาศัยชั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นเหตุกะ ๑๗๗

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย ๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

๑๗๗ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย, เพราะนวิปยุตตปัจจัย

เหมือนกับนวิปยุตตปัจจัย ในปัจจนีเยแห่งปฏิจวาระ ไม่มีแตกต่าง
กัน มี ๑๑ วาระ.

๑๙. โนนัตติปัจจัย ๒๐. โนวิกตปัจจัย

เพราะโนนนัตติปัจจัย เพราะโนวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

สุทธมูลกนัย

[๘๕๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียนัย

สุทรมูลกนัย

[๘๕๕] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ....ใน นอริปติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

สุททมูลกนัย

[๘๕๖] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ
ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ
ในอาหารปัจจย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจย มี
๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ใน
วิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๕
วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๗] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๒.

[๘๕๘] ๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๒

[๘๕๙] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกขธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับเนวทัสส-

เนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๕. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือเนวทัสส-

เนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๘๖๐] ๖. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

[๘๖๑] ๗. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุ-
กธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๖๒] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

๒. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วย
วิจิกิจจา.

๓. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสสเนน-
ภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนนปหาตัพพเหตุกขธรรม
ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และโมหะ เจือกับชั้น ๑ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. ฯลฯ เจือกับภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
มี ๓ วาระ.

[๘๖๓] ๕. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับเนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพ-
เหตุกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๒. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับเนวทัสส-

เนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๘. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับเนวทัสส-

เนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

[๘๖๔] ๑๐. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ฯลฯ
ขั้น ๒ เจือกับขั้น ๒ และโมหะ.

[๘๖๕] ๑๑. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๖๖] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. ฯลฯ เจือกับภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
มี ๑ วาระ.

๓. เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม
เจือเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพ
เหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย
เพราะ อนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย
[๘๖๗] ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสสนนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย เพราะอัญญมัญญ-
ปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะอุปนิสสยปัจจัย เพราะปุเรชาติปัจจัย
เพราะอาเสวนปัจจัย เพราะกัมมปัจจัย เพราะวิปากปัจจัย เพราะอาหาร-
ปัจจัย เพราะอินทริยปัจจัย เพราะฌานปัจจัย เพราะมัคคปัจจัย เพราะ
สัมปยุตตปัจจัย เพราะวิปยุตตปัจจัย เพราะอัติปัจจัย เพราะนัตติ
ปัจจัย เพราะวิคตปัจจัย เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมฺลกนํย

[๘๖๘] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑๑ วาระ. ในฌานปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในมกคปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๑๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจนียนํย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๖๙] เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกฺขรรม เจือกับ
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกฺขรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา เจือกับขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

[๘๗๐] เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับ
ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ เจือกับขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะ

[๘๗๑] เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับ
เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-
ปัจจัย

คือ ขันธ ๓ เจือกับขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพ-
เหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ เจือกับขันธ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๘๗๒] ฯลฯ เจือกับทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
เพราะนอธิปัตติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัย.

เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะ
นอาเสวนปัจจัย เพราะนกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะนวิปากปัจจัย เพราะนฉานปัจจัย เพราะนมัคคปัจจัย
เพราะนวิปยุตตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๗๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๑๑ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ใน

นอาเสวนปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนีเย จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๘๗๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปติปัจจย มี ๗ วาระ... ในนปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีเย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๗๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๘ ภาค ๓ - หน้าที่ 154

ปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ
ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๓
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจย
มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

สัมปยุตตวาระ

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับสังสัฏฐวาระ

ปัญหาวาระ

อนุโลมน์

๑. เหตุปัจจัย

[๘๖๖] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๖๗] ๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่

เนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๖๘] ๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ภาวนาย ๗๗ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

๗. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ๗๗ มี ๑ วาระ

[๘๗๕] ๘. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย
คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๘๐] ๙. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย
คือ โมหะที่สหระคด้วยอุทธีจจะ เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๘๑] ๑๐. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย
คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๘๒] ๑๑. **เนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม**
เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภา-
วนายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๘๓] ๑. **ทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-**
เสนนปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลิดเปลินยิ่ง ซึ่งราคะที่เป็นทัสเสนนปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุก-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่
เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลิดเปลินยิ่ง ซึ่งทิฏฐิ เพราะปรารภทิฏฐินั้น
ราคะ ที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น
วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภวิจิกิจฉา วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทม-
นัสที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม โทมนัสที่
เป็นทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา
ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๘๔] ๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
เนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้วที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ ที่ข่มแล้ว ฯลฯ ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๘๘๕] ๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารถนาขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ขั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น

[๘๘๖] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งราคะที่เป็นภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสเป็นภวานายปหาตัพพ-
เหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภอุทธัจจะ อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น, โทมนัสที่เป็นภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม โทมนัสที่
เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๘๗] ๕. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
เสนปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งราคะที่เป็นภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสเสนปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็น
ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภอุทธัจจะ ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น
โทมนัสที่เป็นทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม โทมนัสที่
เป็นทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา
ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๘๘] ๖. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ พระอรិยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้วที่เป็นภานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นภาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวัชชนะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๘๘๙] ๗. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม
ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะย่อมเกิดขึ้น.

[๘๙๐] ๘. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาว-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารถนาคันธุ์ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม
คันธุ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๑] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจฉัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ พึงให้พิสดารเหมือนกับ ทัสสนติกะ.

ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่อาวัชชนะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจฉัย.

[๘๕๒] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจฉัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯฯ เหมือนกับ ทัสสนติกะ.

[๘๕๓] ๑๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรมด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ เหมือนกับ ทัสสนติกะ.

[๘๕๔] ๑๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภจักขุ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภ โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจฉา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๕] ๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
อุทธัจจะและโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๖] ๑๔. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๗] ๑๕. ทัสเสนนปหาดัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๘] ๑๖. ทัสเสนนปหาดัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๙] ๑๗. ภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

[๕๐๐] ๑๘. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนน-
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

[๕๐๑] ๑๙. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนน-
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสนนภาวนาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อม
เกิดขึ้น.

[๕๐๒] ๒๐. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนน
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ขั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๕๐๓] ๒๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ขั้น
ทั้งหลายที่สหรคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๐๔] ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
เสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย เหมือนกับ
ทัสสนติกะ มี ๑๐ วาระ.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๐๕] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
เสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๖] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะ ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่
ภูฏานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๗] ๓. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
สนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพ-
เหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๕๐๘] ๔. ภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๙] ๕. ภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสนนภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่
ภูฏานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๐] ๖. ภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตัพพะเหตุกกรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะ-
เหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๕๑๑] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่โมหะที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรมที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะ-
เหตุกกรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โฆทาน ฯลฯ

เนวสัญญานาสัญญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๒] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระตด้วยวิจิจจนาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิจจนาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๓] ๙. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระตด้วยอุทธัจจะที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระตด้วยอุทธัจจะที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ อนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๔] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจจยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้ง
หลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจย.

อวิชชนะ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย.

[๕๑๕] ๑๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจจยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจย.

อวิชชนะ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย.

[๕๑๖] ๑๒. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๕๑๗] ๑๓. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวา-
นายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่โมหะที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๘] ๑๔. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัตัพ-
พะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๕] ๑๕. ภาวนายปหัตถ์พหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถ์พห-
ตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ เหมือนกับทัสสเนนะ.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๕๒๐] ๑. ทัสสเนนปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถ์พหตุกธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ
อนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับสหชาติ-
ปัจจัย ในปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ
สหชาติปัจจัย ในปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับนิสสย-
ปัจจัย วาระที่ต่างกันไม่มี.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๕๒๑] ๑. ทัสสเนนปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถ์พหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลที่เข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรมแล้ว ฆ่า
สัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ
โมหะ ฯลฯ ทิฎฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฎฐิ
ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรม
ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

[๕๒๒] ๒. ทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสเนนภวานายปหาดัพพะเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรมแล้ว ให้
ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ
โมหะ ฯลฯ ทิฎฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ
และแก่โมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๓] ๓. ทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่
ทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพะ-
เหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฏฐิ
ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๔] ๔. ภวานายปหาตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่
ภวานายปหาตัพพะเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ
ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพะเหตุกกรรม
แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ องอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๕] ๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสน-
นพหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรมแล้ว ฆ่าสัตว์
 ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม โมหะ ฯลฯ
มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนนพหัตถัพพเหตุกกรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ
แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะในภักทะของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะในภักทะของ
ผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, ฉันทราคะในของที่ตนหวงแหน เป็น
ปัจจัยแก่ฉันทราคะในของที่คนอื่นหวงแหน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๖] ๖. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น ปัจจัยแก่เนว-
ทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรมแล้ว ให้
ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัย โทสะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ โมหะ
ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๗] ๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกกรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหรัคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสยปัจจัย.

[๕๒๘] ๘. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
กรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสยปัจจัย.

[๕๒๕] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ

โภชนะ เสนาสนะ ฯลฯ โมหะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ โมหะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ผลสมบัติ และโมหะ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๐] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทิวถุจิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เสนา-
สนะ ฯลฯ โมหะแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็น
ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๕๓๑] ๑๑. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรมเป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยโมหะ ฯลฯ ก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ และโมหะ เป็นปัจจัย แก่ราคะที่เป็นภวานาย-
ปหัตตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๒] ๑๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เสนาสนะ ฯลฯ และ
โมหะ เป็นปัจฉัย แก่ขันธทั้งหลายที่สหคคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๓๓] ๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ และโมหะ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลาย
ที่สหคคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๓๔] ๑๔. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตัพพะ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๕] ๑๕. ทัสสนนปหัตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๖] ๑๖. ทัสสนนปหัตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๓] ๑๓. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๔] ๑๔. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๕] ๑๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสสเนนนภา-
วนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ เป็นปัจฉัยแก่สรัทธา
ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๔๐] ๒๐. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

คือ ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ เป็นปัจฉัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

[๕๔๑] ๒๑. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๔๒] ๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ และ วัตถุปุเรชาติตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง

ฯลฯ

บุคคลเห็นรูป ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ ฟังเสียง ด้วยทิพโสตราตุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสทรูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติตะ ได้แก่

จักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ หทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม
และโมหะ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๕๔๓] ๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ ทิฏฐิ
ฯลฯ วิจิกิจญา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุก-
กรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๕๔๔] ๓. เนวทัสสนเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ อารัมมณปุเรชาตะ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ย่อมเกิดขึ้น
อุทธีจจะ โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุก-
กรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๕๔๕] ๔. เนวทัสสนเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนเนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ เพราะปรารภททยวัตตु ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา
และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาต ได้แก่

ททยวัตตु เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๕๔๖] ๕. เนวทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภาวนาย
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ เพราะปรารภททยวัตตु ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
อุทธีจจะและโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตตु เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธีจจะ และโมหะ
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจย

[๕๔๗] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็น ปัจจยแก่เนว-
ทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติ-
ปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เนวทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม ที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย.

[๕๔๘] ๒. ภวานายปาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่เนว-
ทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติ-
ปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย.

[๕๔๙] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
ปัจจชาติปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ที่
เกิดภายหลัง เป็นปัจจยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย.

[๕๕๐] ๔. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่เนวทัสเสนนภวา-
นายปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิจณา และโมหะ ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๕๕๑] ๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนน-
ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภาวนาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๕๕๒] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๕๕๓] ๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิจณา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะ ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๕๕๔] ๓. ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๕๕๕] ๔. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม มี ๓ วาระ

เนวทสเสนนภวานาย ฯลฯ ในอาเสวนมูลกะ วุฏฐานะกัถิ อาวชชนะกัถิ พิงทิงเสย. มี ๑๓ วาระ พิงใสให้เต็ม เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๕๕๖] ๑. ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๕๓] ๒. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่เนว-
ทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่โมหะ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่วิบากขันธ
และกุกัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๕๕๔] ๓. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัส-
เสนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตัพพะเหตุ-
กัรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๕๕๕] ๔. ภาวนายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่ภาว-
นายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหาดัตัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๕๖๐] ๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่โมหะ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๖๑] ๖. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๖๒] ๗. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ. ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัย
แก่วิบากชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๖๓] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัย แก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ทั้งปวัตติและปฏิสนธิ วิปากชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทัยวัตถุ.

๑๕.อาหารปัจจัย

[๕๖๔] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๕๖๕] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๕๖๖] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอาหารปัจจัย

๔. กวานาย ๗๗ ๓ วาระ เหมือนกับ ทัสเสนน.

[๕๖๗] ๗. เนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวพิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ๗๗

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๕๖๘] ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม ๗๗ ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับอาหารปัจจัย โมหะต้องนับเข้าด้วย.

กวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ๗๗ มี ๓ วาระ.

[๕๖๙] เนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ๗๗

คือ อินทริยทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ๗๗

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ ฯลฯ

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ๑๘. มัคคปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของมัคคปัจจัย เหล่านี้พึงกระทำให้เป็นสเหตุกรรม. (มี ๗ วาระ)

๑๙. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เหมือนกับสัมปยุตต-
วาระ* ในปฏิจวาระ (มี ๑๑ วาระ)

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๑๐] ๑. ทัสสนนปหัตัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ เหมือนกับ
ทัสสนติกะ.

๑. น่าจะเป็นสัมปยุตตปัจจัย

[๕๙๐] ๒. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ เหมือนกับ
ทัสสนติกะ.

[๕๙๒] ๓. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ
เหมือนกับทัสสนติกะ.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิด
ภายหลัง และโมหะ เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน.

[๕๙๓] ๔. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ.

[๕๑๔] ๕. เนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม
ฯลฯ

[๕๑๕] ๖. เนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภวานาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๕๑๖] ๗. เนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภวานาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๕๑๑] ๘. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาดัพพะเหตุกัรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่สหรัคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่สหรัคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดภายหลัง และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๕๑๒] ๙. ภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาดัพพะเหตุกัรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่สหรัคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่สหรัคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดภายหลัง และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจย

[๕๗๕] ๑. ทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจยแกทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

คือ ชั้นที่ เป็นทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม ฯลฯ

[๕๘๐] ๒. ทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม เป็น ปัจจยแกเนวทสฺสเนนนภาวนายปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจยแกจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจยแกโมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจยแกกายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

[๕๘๑] ๓. ทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจยแกทสฺสเนนปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม และเนวทสฺสเนนนภาวนายปหาตฺตพฺพเหตุกฺขรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นทสเนนปหาดัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ

ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิจจนา เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓. โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ.

๔. ภาวนายปหาดัพพเหตุกรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ.

[๕๘๒] ๗. เนวทสเนนภาวนายปหาดัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทสเนนภาวนายปหาดัพพเหตุกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทสเนนภาวนายปหาดัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ

โหมะที่สหคตด้วยวิจิจจนา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ของอสังญัตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะเป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ ฯลฯ หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภาว-
นายปหัตถัพพเหตุกกรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรมที่เกิด
ภายหลัง และโมหะ เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.
กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กตฺตารูปทั้งหลาย.

[๕๘๓] ๘. เนวทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นทัสสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรมย่อมเกิดขึ้น

ทิวฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจจา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๕๘๔] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหรัคคด้วยอุทธัจจะที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๕๘๕] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

เพราะปรารภจักขุ ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ
ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ เพราะปรารภหทัยวัตถุ ฯลฯ

หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

[๕๘๖] ๑๑. เนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม

เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภวา-
นายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะ เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

เพราะปรารภซึ่งจักขุ ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ
ย่อมเกิดขึ้น, เพราะปรารภหทัยวัตถุ ฯลฯ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และ โมหะ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๕๘๖] ๑๒. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และสหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม หทยวัตถุ และ โมหะ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ โมหะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ.

[๕๘๗] ๑๓. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๕ อย่าง คือ สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ, ปัจฉาชาตะ
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม ที่เกิดพร้อมกัน และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติ-
ปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิจณา ที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิจณา ที่เกิดพร้อมกัน และหทัยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่โมหะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิจณา ที่เกิดภายหลัง และโมหะ เป็น
ปัจจัย แก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และกาวฬิการาหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม ที่เกิดภายหลัง และ
รูปชีวิตินทริย เป็นปัจจัยแก่ กภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๕๘๕] ๑๔. ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และเนวทสฺส-
เนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนนปหัตตัพพ-
เหตุกกรรม และเนวทสฺสเนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหครตด้วยวิจิกิจญาที่เกิดพร้อมกัน และหทัยวัตถุ เป็น
ปัจฉัยแก่ชั้น ๓ และโมหะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหครตด้วยวิจิกิจญาที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็นปัจฉัย
แก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ
ชั้น ๒ และโมหะ ฯลฯ

[๕๕๐] ๑๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานาย ฯลฯ พึงแจกเป็น
๓ วาระ โดยนัยแห่งทัสสเนนะ พึงกำหนดเอาอุทฺธัจจะ.

๒๒. นตฺถิปัจฉัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจฉัย

เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของ นตฺถิปัจฉัย ด้วยอำนาจของ วิคตปัจฉัย
ด้วยอำนาจของ อวิคตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมุลกนัย

[๕๕๑] ในเหตุปัจฉัย มี ๑๑ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๒๑ วาระ
ในอริปติปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในสมนันตร-

ปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัยมี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๗.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๕๕๒] ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๕๕๓] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๕๔] ๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๕๕] ๓. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๕๖] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

[๕๕๗] ๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย.

[๕๕๘] ๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๕๙] ๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-

ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของสห-
ชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๑๐๐] ๘. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

[๑๐๐๑] ๙. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสปุเรชาติปัจฉัย.

[๑๐๐๒] ๑๐. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ
ปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

[๑๐๐๓] ๑๑. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย

ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๐๐๔] ๑๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๐๐๕] ๑๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ในข้อนี้ สหชาติปัจจัย ปุเรชาติปัจจัย เจือปนกันมีอยู่ ฟังกระทำ
ตามในบาลี เพื่อที่จะนับ ฟังใคร่ครวญแล้วจึงนับ.

[๑๐๐๖] ๑๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมเป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ ปุเรชาติะ ปัจฉาชาติะ อาหาระ
และ อินทริยะ

แม้ในข้อนี้ เพราะอาร์มมณปัจจัย เพราะอุปนิสสยปัจจัย ก็มีอยู่แต่
ในบาลีไม่มี เมื่อจะนับ ฟังใคร่ครวญแล้วจึงนับ.

[๑๐๐๗] ๑๕. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

ในข้อนี้ สหชาติปัจฉัย ปุเรชาติปัจฉัย มีหัวข้อปัจฉัยเจือปนด้วยปัจฉัยใดมืออยู่ ปัจฉัยนั้นก็พึงกระทำตามในบาลี.

[๑๐๐๘] ๑๖. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๑๐๐๙] ๑๗. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

แม้ในข้อนี้ สหชาติปัจฉัย ปุเรชาติปัจฉัย มีหัวข้อนี้ปัจฉัยเจือปนด้วยปัจฉัยใดมืออยู่.

[๑๐๑๐] ๑๘. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสสเนนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๕ อย่าง คือ สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังญาชาตะ อาหาระ และ
อินทริยะ

แม้ในข้อนี้ อารัมมณปัจจัย อุปนิสสยปัจจัย ก็มี.

[๑๐๑๑] ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๑๐๑๒] ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

แม้ในข้อนี้ก็มิ สหชาตปัจจัย ปุเรชาตปัจจัย วาระนั้นใดที่ไม่ได้
เขียนไว้ วาระเหล่านั้นเมื่อนั้นในบาลี ย่อมไม่เสมอกันโดยพยัญชนะ วาระที่
ไม่ได้เขียนไว้ให้บาลีเหล่านั้น จำนวนปรากฏแล้ว ถ้าเกิดสงสัย พึงพิจารณา
ดูในอรรถปัจจัย ในอนุโลม.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๐๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒๑
วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ ใน-
นสมนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอัญญ-

มัชฌิมปัจฉิม มี ๒ วาระ ในนนิสสยปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนปัจฉิมชาตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม ๒๑ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนวิปากปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนฌานปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโธตติปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโนตติปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโนวิคตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโนวิคตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ.

ทั้งหมด ฟังนบอย่างนี้.

ปัจฉิมนัย จบ

อนุโลมปัจฉิมนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉิมนัย

[๑๐๑๔] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๑๑ วาระ...

ในนอธิปัตติปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนสนันตรปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนปัจฉิมชาตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนฌานปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในน

สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๑๑ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๑๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียะ จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๑๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒๑ วาระ...

ในอธิปัตติปัจจยมี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนิสสปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนีสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจยมี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ทสสเนนปหัตถัพพเหตุกติกะ ที่ ๕ จบ

อรรถกถาทัสเสนนปหัตถัพพเหตุตักะ

ใน ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุตักะ ผู้ศึกษาพึงทราบการจำแนก
ธรรมที่มีเหตุอันพึงละด้วยทัสสนะ โดยนัยที่ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถากัณฑ์ (ใน
ฉัมมสังคณีบาตี) โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจาและอุทธัจจะ จัดเข้าในหมวดที่ ๓
เพราะไม่มีเหตุ. ในอธิการนี้ธรรมเหล่าใดมีเหตุที่พึงละด้วยทัสสนะและภาวนา
ดังกล่าวมาแล้วนั้น ธรรมเหล่านั้นชื่อว่ามีเหตุที่พึงละ. ธรรมเหล่าใดไม่มีเหตุ
ธรรมเหล่านั้นชื่อว่าไม่มีเหตุที่พึงละด้วยทัสสนะและภาวนา ผู้ศึกษาพึงทราบ
วิภาคแห่ง ปหัตถัพพเหตุกธรรม และ นปหัตถัพพเหตุกธรรม ดังนี้แล้ว
พึงทราบคำที่เหลือ ตามแนวแห่งลักษณะที่แสดงไว้ในทัสเสนนปหัตถัพพตักะ
และกุสลตักะ.

อรรถกถาทัสเสนนปหัตถัพพเหตุตักะ จบ

๑๐. อายคามิติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๑๖] ๑. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอายคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอายคามิ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม

๓. อายคามิธรรม และเนวายคามินาปจยคามิธรรม
อาศัยอายคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอายคามิ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๑๐๑๗] ๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๕. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม

๖. อปจยคามิธรรม และเนواجคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๑๐๑๘] ๗. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนواجคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯมหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๑๕] ๘. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๘. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๑๐๒๐] ๑. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอจยคามิธรรม ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๐๒๑] ๒. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๐๒๒] ๓. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวาจคามิ-
นาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๐๒๓] ๔. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระ ๑ - ๓)

๔. อปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะอธิปติปัจจัย มี ๓
วาระ (วาระ ๔- ๖)

๕. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัย เนวจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ มี ๑ วาระ ปฏิสนธิ ไม่มี.

คือ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูปที่เป็น
อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๖. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม
และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๗. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะอธิปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นเป็นอปจยคามิธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๐๒๔] อายกคามิธรรม อาศัยอายกคามิธรรม ฯลฯ เพราะ อนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย เพราะ สหชาติปัจจัย พึง กระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

เพราะ อัญญมัญญปัจจัย จิตตสมุฏฐานรูปกัถิ กัญฐิตารูปกัถิ อุปาหารูปกัถิ ไม่มี.

เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ อาหารปัจจัย เพราะ อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย เพราะ สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อัคคปัจจัย เพราะ นัตถิปัจจัย เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๐๒๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี

๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติ
ปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๐๒๖] ๑. อายกคามิธรรม อาศัยอายกคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธ
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

[๑๐๒๗] ๒. เนวากคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวากคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวากคามิ-
นาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตตุ อาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตตุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ..อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอัสัญญัตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๑. นอรัมมณปัจจัย

[๑๐๒๘] ๑. **เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น^๓ทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม.

**๒. เนวajokามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น^๓ทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม.

[๑๐๒๙] ๓. **เนวajokามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวajokามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น^๓ทั้งหลายที่เป็นเนวajokามินาปจยคามิ-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้น^๓ทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป . . . อาหารสมุฏฐานรูป . . . อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตต^๓ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๑๐๓๐] ๔. **เนวajokามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวajokามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น^๓ที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๐๓๑] ๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเวยาจคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๐๓๒] ๑. อาจยคามิธรรม อาศัยอาจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ

๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจย-
คามิธรรม.

๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเวยาจคามินา-
ปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ... ส่วนอัสถุญสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

[๑๐๓๓] ๔. เหวาจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเหวาจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจย
คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่ป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๔. นอนันตรปัจจย ฯลฯ ๕. นปัจฉาชาตปัจจย

[๑๐๓๔] เหวาจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม
ฯลฯ เพราะนอนันตรปัจจย เพราะนสมนันตรปัจจย เพราะนอัญญ-
มัญญปัจจย เพราะนอุปนิสสปัจจย เพราะนปุเรชาตปัจจย
มี ๗ วาระ เหมือนกับ กุสลตักะ.
เพราะนปัจฉาชาตปัจจย (มี ๕ วาระ)

๑๐. นอเสวนปัจจย

[๑๐๓๕] ๑. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอเสวนปัจจย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑ - ๓)

๔. เหวาจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่ป็นอปจยคามิธรรม.

๕. เหวาจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเหวาจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย

มี ๑ วาระ ฟังกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

[๑๐๓๖] ๖. **เนวัจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวัจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย**
คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๗. **เนวัจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวัจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวน-
ปัจจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๑. **นกัมมปัจจย**

[๑๐๓๗] ๑. **อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนกัมมปัจจย**

คือ เจตนาที่เป็นอจยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอจยคามิ-
ธรรม.

๒. **อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ
เพราะนกัมมปัจจย**

คือ เจตนาที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิ-
ธรรม.

๓. **เนวัจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวัจคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจย**

คือ เจตนาที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิธรรม.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตฺตสมุฏฐานรูป ฯลฯ มหา-
ภูตฺตรูป ๑ ฯลฯ

๑๒. นวิปากปัจจย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจย

[๑๐๓๘] ๑. อายจคามิธรรม อาศัยอายจคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนวิปากปัจจย ฟังใส่ให้เต็ม. ปฏิสนธิ ไม่มี ฯลฯ.

เพราะนอาหารปัจจย เพราะนอินทริยปัจจย เพราะนณาน-
ปัจจย เพราะนมัคคปัจจย เพราะนสัมปยุตตปัจจย เพราะนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๓ วาระ.

เพราะโนนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๐๓๙] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๖ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๘ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย

มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๑ วาระ
ในนฌานปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉิม ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี
๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจฉิม มี ๕ วาระ ใน
โนนวิคตปัจฉิม มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๐๔๐] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๕ วาระ ใน
นอธิปัตติปัจฉิม มี ๖ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี
๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉิม มี ๕ วาระ
ในนอาสวณปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉิม
มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ
ในนโนนัตติปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโนนวิคตปัจฉิม มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๔๑] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ...ใน
อนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสหชาตปัจจัย
มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
ปุเรชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒
วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๒ วาระ ในอินทริย-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๒ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอตฺถิปัจจัย
มี ๒ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอวิกต-
ปัจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจยวาระ

อนุโลมนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๔๒] ๑. อายกคามิธรรม อาศัยอายกคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม

๓. อภัยคามิธรรม และเนواجคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม มี ๓ วาระ.

[๑๐๔๓] ๓. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนواجคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ

๘. อภัยคามิธรรม อาศัยเนواجคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอากษณิทธิกรรม อากษณิทธิวัตถุ.

**๕. อปจยคามิทธิกรรม อากษณิทธิกรรมนาปจยคามิ-
ทธิกรรม ๗๑๗**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิทธิกรรม อากษณิทธิวัตถุ.

**๑๐. อากษณิทธิกรรม และเนวากษณิทธิกรรมนาปจยคามิทธิกรรม
อากษณิทธิกรรมนาปจยคามิทธิกรรม ๗๑๗**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอากษณิทธิกรรมอากษณิทธิวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูปอากษณิทธิกรรมรูปทั้งหลาย.

**๑๑. อปจยคามิทธิกรรม และเนวากษณิทธิกรรมนาปจยคามิ-
ทธิกรรม อากษณิทธิกรรมนาปจยคามิทธิกรรม ๗๑๗**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิทธิกรรม อากษณิทธิวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อากษณิทธิกรรมรูปทั้งหลาย.

[๑๐๔๔] **๑๒. อากษณิทธิกรรม อากษณิทธิกรรม และ
เนวากษณิทธิกรรมนาปจยคามิทธิกรรม ๗๑๗ เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อากษณิทธิกรรม ๑ ที่เป็นอากษณิทธิกรรม และอากษณิทธิวัตถุ ๗๑๗
อากษณิทธิกรรม ๒ ๗๑๗

**๑๓. เนวากษณิทธิกรรมนาปจยคามิทธิกรรม อากษณิทธิกรรม-
กรรม และเนวากษณิทธิกรรมนาปจยคามิทธิกรรม ๗๑๗ เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูปอากษณิทธิกรรมที่เป็นอากษณิทธิกรรม และอากษณิทธิกรรม
รูปทั้งหลาย.

**๑๔. อัจยคามิธรรม และเนวัจคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม และเนวัจคามินาปจยคามิธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม และทथวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

**๑๕. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวัจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (รวมเป็น ๑๗ วาระ)**

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐๔๕] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม

๒. ฯลฯ อาศัยอปจยคามิธรรม มี ๑ วาระ

[๑๐๔๖] ๓. เนวัจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวัจคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวัจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยहतยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยहतยวัตถุ.

๔. อัจยคามิธรรม อาศัยเนวจคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม อาศัยहतยวัตถุ.

๕. อปจยคามิธรรม อาศัยเนวจคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยहतยวัตถุ.

[๑๐๔๗] ๖. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม และ

เนวจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม และहतยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๐๔๘] ๗. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม และहतยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๐๔๕] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ อาศัยอปัจยคามิธรรม มี ๓ วาระ.

๑. เนวัจยคามินาปัจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวัจยคามินาปัจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นเนวัจยคามินาปัจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. อัจยคามิธรรม อาศัยเนวัจยคามินาปัจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ

แม้ในข้อนี้ ปัจจัยสงเคราะห์ก็เหมือนกับเหตุปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. สหชาติปัจจัย

[๑๐๕๐] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอนันตรปัจจัย, เพราะ สมันตรปัจจัย, เพราะ สหชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ.

๔. อปัจยคามิธรรม มี ๓ วาระ.

๑. เนวัจยคามินาปัจยคามิธรรม อาศัยเนวัจยคา-
มินาปัจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวัจยคามิ-
นาปัจยคามิธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ
ฯลฯ อาศัยหทยวัตถุ.

๘. อายจคามิธรรม อาศัยเนวายคามินาปจยคามิ

ธรรม ฯลฯ เพราะสหชาติปัจจัย ฯลฯ

พึงกระทำปัจจัยสงเคราะห์ทั้งหลาย.

๙. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๐๕๑] ฯลฯ อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะ อัญญมัญญ-
ปัจจัย, เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนิสสยปัจจัย, เพราะ ปุเรชาติ-
ปัจจัย, เพราะ อาเสวนปัจจัย, เพราะ กัมมปัจจัย, เพราะ วิปากปัจจัย,
เพราะ อาหารปัจจัย เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ ฌานปัจจัย, เพราะ
มัคคปัจจัย, เพราะ ตัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย, เพราะ
อตฺถิปัจจัย เพราะ นตฺถิปัจจัย, เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๐๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอิธปติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย ๗ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ใน

วิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจย ใน
ฌานปัจจย ในมคคปัจจย (แต่ละปัจจย) มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๗
วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอตติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตติ
ปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.
พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๐๕๓] ๑. อัจจคามิธรรม อาศัยอัจจคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. เนวัจจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวัจจคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ เป็นเนวัจจคามินา
ปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขันธ ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนอสังญูสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหา-
ภูตรูป ๑. ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ
ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวัจจคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

๓. อัจยคามิธรรม อาศัยเนวัจคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยหทย-
วัตถุ

[๑๐๕๔] ๔. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม และ

เนวัจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ที่หลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะและหทยวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๑๐๕๕] ๑. เนวัจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๐๕๖] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อปจยคามิธรรม.

๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ส่วนอัสถุญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ
กายายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

**๖. อัจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

**๗. อปจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจย**

คือ อริปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

**๘. อัจยคามิธรรม และเวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยเวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะอริปติปัจจย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐาน-
รูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๕๗] **๙. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม และ
เวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

**๑๐. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิ-
ธรรม และเวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๑. อภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๐๕๘] ๑๒. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจย

คือ อริปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
อปจยคามิธรรม และหทยวัตถุ.

๔. นอนันตรปัจจย ฯลฯ ๕. นปัจจชาติปัจจย

เพราะนอนันตรปัจจย เพราะนสมนันตรปัจจย เพราะนอัญญ-
มัญญปัจจย เพราะนอุปนิสสยปัจจย เพราะนปุเรชาติปัจจย เหมือน
กับปฏิจจวาระ มี ๗ วาระ.

เพราะนปัจจชาติปัจจย ฟังใส่ให้เต็ม.

๑๐. นอเสวนปัจจย

[๑๐๕๙] ๑. อายคามิธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม ฯลฯ เพราะ
นอเสวนปัจจย มี ๓ วาระ.

**๔. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม.

**๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวยาจคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยจักขยตนะ อาศัยหทย-
วัตถุ.

**๖. อัจยคามิธรรม อาศัยเนวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม เพราะนอเสวนปัจจย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

**๗. อัจยคามิธรรม และเนวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยเนวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ จิตตสมุฏฐาน-
รูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๖๐] **๘. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม และเนวา-
จยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

**๙. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิ-
ธรรม และเนวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

**๑๐. อภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยขั้น ๒ และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

**๑๑. เนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. นกัมมปัจจย

[๑๐๖๑] **๑. อภัยคามิธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนกัมมปัจจย**

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิ-
ธรรม.

**๒. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ
เพราะนกัมมปัจจย**

คือ เจตนาที่เป็นอปยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปยคามิ-
ธรรม.

๓. เวยาจคามินาปยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามิ-
นาปยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเวยาจคามินาปยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่
เป็นเวยาจคามินาปยคามิธรรม.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

เจตนาที่เป็นเวยาจคามินาปยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. อาจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอาจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อปยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอปยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๐๖๒] ๖. อาจยคามิธรรม อาศัยอาจยคามิธรรม และเวยา-
จคามินาปยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอาจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอาจยคามิ-
ธรรม และหทยวัตถุ.

[๑๐๖๓] ๗. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจย
คือ เจตนาที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิ-
ธรรม และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจย

[๑๐๖๔] ๑. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะ
นวิปากปัจจย

พึงกระทำให้เต็ม (๑๗ วาระ) ในปฏิสนธิขณะ ไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจย ฯลฯ ๑๖. นมคคปัจจย

[๑๐๖๕] ๑. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจย

คือ พาหิรรูป... อุดฺดสมฺภูฏฺฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังฺกฺยสัตฺว์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๑๐๖๖] ฯลฯ เพราะนอินทริยปัจจย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมฺภูฏฺฐานรูป... อุดฺดสมฺภูฏฺฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังฺกฺยสัตฺว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย อาศัยมหาภูตฺรูปทั้งหลาย.

[๑๐๖๗] ฯลฯ เพราะนถานปัจจย

คือ ปัญฺจวิญฺญาณ... พาหิรรูป... อาหารสมฺภูฏฺฐานรูป ... อุดฺด-
สมฺภูฏฺฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

[๑๐๖๘] ฯลฯ เพราะนมัคคปัจจัย

คือ เนวาจคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

เนวาจคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย เหมือน
กับปฏิจจวาระ มี ๓ วาระ.

เพราะโนนัตถิปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๐๖๙] ในนเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๗ วาร ในนวิปากปัจจัย
มี ๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ

ในนณานปัจจย มี ๑ วาระ ในนคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัปปยตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปปยตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

ปัจจนียะ จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

[๑๐๗๐] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๔ วาระ...ในนอธิปติปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุรชาตปัจจยมี ๗ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑ วาระ ในนคัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนสัปปยตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปปยตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียะ จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๗๑] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๔ วาระ...ในนอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในนสหชาตปัจจย

มี ๔ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๔ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ
ในอุปนนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ โนปุเรชาติปัจจย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๔ วาระ โนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหาร-
ปัจจย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจย มี ๔ วาระ
ในมัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในวิปยุตตปัจจย
มี ๔ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๔ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๔ วาระ ในวิคต-
ปัจจย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบบริบูรณ์

นิสสยวาระ เหมือนกับ ปัจจยวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๗๒] อายกคามิทธิกรรม เจือกับอายกคามิทธิกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอายกคามิทธิกรรม ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

[๑๐๗๓] อปจยคามิทธิกรรม เจือกับอปจยคามิทธิกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิทธิกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๐๗๔] เนวากคามินาปจยคามิทธิกรรม เจือกับ เนวากคา-

มินาปจยคามิทธิกรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวากคามินาปจยคามิทธิกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๐๗๕] อายกคามิทธิกรรม เจือกับอายกคามิทธิกรรม เกิดขึ้น

เพราะ อารัมมณปัจจัย เพราะ อธิปติปัจจัย เพราะ อนันตรปัจจัย

เพราะ สมันตรปัจจัย เพราะ สหชาติปัจจัย เพราะ อัญญมัญญปัจจัย

เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติปัจจัย

เพราะ อาเสวนปัจจัย เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ

อาหารปัจจัย เพราะ อินทรีย์ปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคค-
ปัจจัย เพราะ สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อตติ-
ปัจจัย เพราะ นัตติปัจจัย เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๐๗๖] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ
ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติ-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนีนิย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๐๗๗] อาจยคามิธรรม เจือกับอาจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ เจือกับ
ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

[๑๐๗๘] เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เจือกับเนواجคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๕. นอเสวนปัจจัย

[๑๐๗๙] ๑. อัจยคามิธรรม เจือกับอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอริปติปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย
เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๐๘๐] ๒. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เจือกับเนواجคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๖. นกัมมปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

เพราะนกัมมปัจจัย เพราะนวิปากปัจจัย เพราะนถานปัจจัย
เพราะนมัคคปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๑๐๘๑] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจฉาชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเยนัย จบ

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๐๘๒] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ...ในน-
ปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจฉาชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิป-
ยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีเยนัย จบ

ปัจจนีเยอนุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเยอนุโลม

[๑๐๘๓] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย ในสมนันตรปัจจยในสหชาตปัจจย ในอัญญมัญญปัจจย ในนิสสย-

ปัจจย ในอุปนิสสยปัจจย ในปุเรชาติปัจจย ในอาเสวนปัจจย ในกัมมปัจจย
แต่ละปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๒
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๒ วาระ ในฌานปัจจย มี ๒ วาระ ในมัคคปัจจย
มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจย ในอัติปัจจย
ในนัตติปัจจย ในวิคตปัจจย ในอวิคตปัจจย แต่ละปัจจย มี ๒ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

สังสัฏฐวาระ จบ

สัมปยุตตวาระเหมือนกับสังสัฏฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๘๔] ๑. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๐๘๕] ๒. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวายคามินาปย-

คามิธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๐๘๖] ๓. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม และ

เนวายคามินาปยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๐๘๗] ๔. อปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔ ๕ ๖)

[๑๐๘๘] ๗. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เวยา-
จคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

เหตุทั้งหลายที่เป็นเวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นเวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐๘๙] ๑. อายจคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายจคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล การทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมพิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน.

พระเสกขบุคคลทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว, พิจารณากิเลสที่ข่ม
แล้ว รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พระเสกขบุคคล หรือ ปุถุชน พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็น
อายจคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี
ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ
วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอภัยคามิธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตคนกฺขล เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตกฺขล ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมปัจจัย.

อาภิญญัญญาตคนกฺขล เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัณญาตคนกฺขล.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตตั้ง-
สญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมปัจจัย.

[๑๐๕๐] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมปัจจัย

คือ พระอรหันต์พิจารณากิเลสที่ละแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิด
ขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม โดยความเป็น
ของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอภัยคามิธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

พระเสกขบุคคล หรือ ปุถุชน พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็น
อภัยคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เมื่อกุศล
ดับไปแล้ว ตทอาร์มมจิตที่เป็นวิบากย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิ-
ธรรม เพราะปรารภชั้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น
เมื่ออกุศลดับไปแล้ว ตารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตนกุศล เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนวิบาก และ
กิริยา ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

อาภิญญาตนกุศล เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนวิบาก
กิริยา ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

[๑๐๕๑] ๓. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ พระเสกขบุคคลทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว ย่อมพิจารณามรรค.
บุคคลย่อมรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอปจยคามิธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

[๑๐๕๒] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ พระอรหันต์ออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค.

บุคคลย่อมรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอุปจยคามิธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย.

[๑๐๕๑] ๕. **เนวจยคามินาอุปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่**
เนวจยคามินาอุปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

คือ พระอรหันต์พิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

พระอรหันต์พิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

พิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาอุปจยคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

ย่อมเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นเนวจยคามินาอุปจยคามิธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาसानัญญาตนกิริยา เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนกิริยา ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

อากิญจัญญาตนกิริยา เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญาตนกิริยา.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิ-
วิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๔] ๖. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ พระเสกขบุคคลทั้งหลายพิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

พระเสกขบุคคล หรือ ปุถุชน พิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็น
ของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะ
ปรารภจักขุนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภโสตะเป็นต้นนั้น รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจจา ฯลฯ โทมนัส ฯลฯ

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

ย่อมรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นเนวจยคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิ
วิธญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๕] ๗. เนวจยคามินาปจตยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๐๕๖] ๑. อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อาร์มมณอธิปติ และ สหชาตอธิปติ

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลกระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็น
อากษคามิธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอากษคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๐๕๖] ๒. อากษคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวากษคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอากษคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๐๕๗] ๓. อากษคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อากษคามิธรรม
และเนวากษคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือเป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอากษคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

[๑๐๕๘] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นอภัยคามิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๑๐๐] ๕. อภัยคามิกรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิกรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

พระเสขบุคคลทั้งหลายออกจากมรรค กระทำกรรมให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๑๐๑] ๖. อภัยคามิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนวภัยคามินา-

ปภัยคามิกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

พระอรหันต์ออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นอภัยคามิกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย.

[๑๑๐๒] ๗. **อปจยคามิทธิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิทธิธรรม**
และเนวาจคามินาปจยคามิทธิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมเป็นอปจยคามิทธิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นฐ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๑๐๓] ๘. **เนวาจคามินาปจยคามิทธิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-**
าจคามินาปจยคามิทธิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอรหันต์กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา,
กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิทธิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตชั้นฐ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๑๐๔] ๙. **เนวาจคามินาปจยคามิทธิธรรม เป็นปัจจัยแก่**
อจยคามิทธิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา, กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอริปัตติ-
ปัจจัย.

บุคคลการทำจักขุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อม
เพติดเพลิน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๑๐๕] ๑๐. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย ฯลฯ เป็น
ปัจจัย ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๑๐๖] ๑. อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๐๗] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๐๘] ๓. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่นวอภัยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลมของพระเสกขบุคคล เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ, เนวสัญญานา-
สัญญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๐๙] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่นวอภัยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**[๑๑๑๐] ๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจยแก่เวยา-
จคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเวยาจคามินาปจยคามิธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจยแก่ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ, ภวังค์ เป็นปัจจยแก่อาวัชชนะ, กิริยา เป็นปัจจยแก่ภูฐานะ, อนุโลมของพระอรหันต์ เป็นปัจจยแก่ผลสมาบัติ, เวยาตัญญานาสัญญาตนกิริยา ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจยแก่ผล-
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย.

**[๑๑๑๑] ๖. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจยแก่
อจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจย.

๕. สมันตรปัจจย

**[๑๑๑๒] ๑. อจยคามิธรรม เป็นปัจจยแก่อจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจย เหมือนกับอนันตรปัจจย (คือ ๖ วาระ).**

๖. สหชาติปัจจย

ในสหชาติปัจจย มี ๘ วาระ เหมือนกับสหชาติปัจจยในปัจจจวาระ.

๓. อัญญมัญญปัจจัย

ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัยใน
ปัจฉิมวาระ.

๔. นิสสยปัจจัย

ในนิสสยปัจจัย เหมือนกับนิสสยปัจจัยในปัจฉิมวาระ แม้ทั้ง ๔
ปัจจัย ปัจจัยสงเคราะห์ที่ต่างกันไม่มี มี ๑๓ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๑๓] ๑. อายจคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายจคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอายจคามิธรรมแล้ว ให้ทาน รักษาศีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อ
มานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอายจคามิธรรม ฯลฯ สุตะ จาคะ ปัญญา
ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทานรักษาศีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ สมาบัติ ฯลฯ
ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม แก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัจญานาสัจญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัจญานาสัจญานะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ทุกขิฌาน ฯลฯ อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัจญานาสัจญายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๔] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง

[๑๑๑๕] ๓. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินาปย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอภัยคามิธรรม แล้วกระทำคนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ย่อมได้รับทุกข์ มีการแสวงหาเป็นมูล.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอภัยคามิธรรม ปัญญา ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วกระทำคนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ย่อมได้รับทุกข์ มีการแสวงหาเป็นมูล.

ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

กุศลกรรมและอกุศลกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบาก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๖๖] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๖๗] ๕. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย เข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังกุศลสมาบัติที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว.

บุคคลพิจารณาเห็นสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

มรรคของพระเสกขบุคคล เป็นปัจจัยแก่อรรถปฏิสัมภิตา แก่ธัมมปฏิบัติสัมภิตา แก่นิรุตติปฏิสัมภิตา แก่ปฏิภาณปฏิสัมภิตา ความฉลาดในฐานะและอฐานะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๘] ๖. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอรหันต์เข้าไปอาศัยมรรคแล้วยังกิริยาสมาบัติที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ฐานาฐานโกศลละ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๙] ๗. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยสุขทางกาย แล้วกระทำตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน
ย่อมได้รับทุกข์ มีการแสวงหาเป็นมูล.

บุคคลเข้าไปอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้วกระทำตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

พระอรหันต์เข้าไปอาศัยสุขทางกายแล้ว ยังกิริยาสมวัตติที่ยังไม่เกิด
ให้เกิดขึ้น ฯลฯ ย่อมเห็นแจ้ง ฯลฯ เข้าไปอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตุ ฯลฯ โภชนะ
ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ ย่อมเห็นแจ้ง ฯลฯ.

[๑๑๒๐] ๘. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่างที่เป็นคือ อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยสุขทางกายแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น ฆ่า
สัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม
แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๑๑๒๑] ๕. เหวาญคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยสุขทางกายแล้วยังมรรคให้เกิดขึ้น.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่มรรค
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๑๒๒] ๑. เหวาญคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวา-
จยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พระอรหันต์พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่
เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐพายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติ ได้แก่

จักขาตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
การวิญญาณ.

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวajasคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๒๓] ๒. เนวajasคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พระเสกขบุคคลหรือปุถุชน พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอายajasคามิธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๒๔] ๓. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่

อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

คือ วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๑๑๒๕] ๑. อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนواجคามินาปจย-

คามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๑๒๖] ๒. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนواجคามินาปจย-

คามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๑๒๗] ๓. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-

จยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๑๒๘] ๑. อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๑๒๙] ๒. อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย

[๑๑๓๐] ๓. เนวัจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ัจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวัจคามินาปจยคามิธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวัจคามินาปจยคามิธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๑๓๑] ๑. อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๑๓๒] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยาคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธและกภูตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๓] ๓. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม
และเนวจยาคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๔] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยอปจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัย แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๑๓๕] ๕. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๖] ๖. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม
และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๗] ๗. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
จยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นเนวจยคามินาปจยธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๑๓๘] ๑. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
จยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๑๓๙] อายจคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายจคามิธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคค-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๑๔๐] ๑. อายจคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจฉัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจฉัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๑๑๔๑] ๒. อปเจยคามิธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวเจยคามินาปจ-
ยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปเจยคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจฉัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปเจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจฉัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๑๑๔๒] ๓. เนวเจยคามินาปเจยคามิธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนว-
เจยคามินาปเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็น
ปังจยแก้จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปังจย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามิธรรม เป็น
ปังจยแก้กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปังจย.

ชั้นทั้งหลายเป็นปังจยแก้หทยัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปังจย,
หทยัตถุ เป็นปังจยแก้ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปังจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขาตะที่เกิดก่อน ฯลฯ กายาตนะที่เกิดก่อน เป็นปังจยแก้กาย-
วิญญาณ.

หทยัตถุ เป็นปังจยแก้ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปังจย.

ที่เป็น ปังฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปังจยแก้กายนี้ที่เกิดก่อน.

[๑๑๔๓] ๔. เนวจยคามิปจยมิธรรม เป็นปังจยแก้

อาจยามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปังจย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๑๔๔] ๕. เนวอายคามินาปจยมิธรรม เป็นปัจจัยแก่

อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุระชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจย

[๑๑๔๕] ๑. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ

[๑๑๔๖] ๒. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอายคามินา-

ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปังชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอายุคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่
เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๑๔๗] ๓. อายุคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายุคามิธรรม
และเนวายคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอายุคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อปยคามิธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖-)

พึงกระทำโดยนัยแห่งอายุคามิธรรม.

[๑๑๔๘] ๓. เนวายคามินาปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่

เนวายคามินาปยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นเนวายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ-
ของอตฺถิปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐาน... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

พระอรหันต์พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่
เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปลายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวajasคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวajasคามินาปจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กวพการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้.

รูปชีวิตนทริย์ เป็นปัจจัยแก่กภูตารูปทั้งหลาย.

[๑๑๔๕] ๘. เนวajasคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปุเรชาตะ** 'ได้แก่

พระเสกขบุคคล หรือปุถุชนพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภจักขุนั้น รากะ ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภโสตะเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ.

ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๑๕๐] ๘. **เนวัจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่**

อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือ ที่เป็น **ปุเรชาตะ** 'ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๑๕๑] ๑๐. **อัจยคามิธรรม และเนวัจยคามินาปจยคามิ-
ธรรมเป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นอากามิธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

[๑๑๕๒] ๑๑. อากามิธรรม และเนวากามินาปจยคามิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวากามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ
และร่วมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอากามิธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แกจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอากามิธรรมและกวีการาหาร เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอากามิธรรมและรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๑๕๓] ๑๒. อปจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิ-
ธรรม เป็นปัจจยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย
พึงกระทำเป็น ๒ วาระตามนัยที่ได้แสดงมาแล้ว.
เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจ
ของวิกตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมฺลกนัย

[๑๑๕๔] ในเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๗ วาระ
ในอริปติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ใน
กัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๗
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๗ วาระ ในมคฺคปัจจย
มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ
ในอตฺถิปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๖ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๖
วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๑๓ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยะ

[๑๑๕๕] อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๕๖] อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๕๗] อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวัจยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๕๘] อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรมและเนวัจยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๑๕๙] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๖๐] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๖๑] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวัจยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๑๖๒] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม และ
เนวจยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๑๖๓] เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่นวจย-
คามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๑๖๔] เนวจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคา-
มิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๖๕] เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๖๖] อัจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม
เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม ฯลฯ

มี อย่างเดียวคือ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๑๖๗] อัจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม
เป็นปัจจัยแก่นวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือ สหชาตะ ปัจฉชาติตะ รวมกับ อาหาระ และ
รวมกับ อินทริยะ

[๑๑๖๘] อปจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม
เป็นปัจจยแก่อปจยคามิธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๑๖๙] อปจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม
เป็นปัจจยแก่เนวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่างเดียว คือ สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๑๗๐] ในนเหตุปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย ในน
อริปัตติปัจจย ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๕ วาระ
ในนสหชาตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนนิสสย-
ปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๑๓
วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย ในนกัมมปัจจย
ในนวิปากปัจจย ในนอาหารปัจจย ในนอินทริยปัจจย ในนฌานปัจจย ในน-
มัคคปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนวิป-
ยุตตปัจจย มี ๘ วาระ ในนโธตติปัจจย มี ๘ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๑๕
วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๘ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๑๗๑] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในน-
สมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย
มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจย ในปัจจลาชาติปัจจย ในอาเสวนปัจจย ในน-
กัมมปัจจย ในวิปากปัจจย ในอาหารปัจจย ในอินทริยปัจจย ในฉาน-
ปัจจย ในนัคคปัจจย แต่ละปัจจยมี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนันตติปัจจย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจย
มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๑๗๒] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ...
ในอธิปัตติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจจลาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 285

ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอตฺถิปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๖
วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณั ย จบ

อายุคามิติกะ ที่ ๑๐ จบ

อรรถกถาอายุคามิติกะ

อนุโลมปุฏฐานในปฏิจวาระ และตั้งสัฏฐวาระ ใน อายุคามิติกะ
เหมือนกับในกุศลติกะ คำที่เหลือท่านอธิบายไปตามบาลีนั่นเอง ทั้งโดยวิชันนา
และการนับ.

อรรถกถาอายุคามิติกะ จบ

๑๐. เสกขติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๑๗๓] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๓. เสกขธรรม และเนวเสกขธรรม อาศัย
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

[๑๑๗๔] ๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ

๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม ฯลฯ
คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม.

๖. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาธรรม อาศัย

อเสกขธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๑๓๕] ๗. **เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม. ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ. มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑
ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒. จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูป ที่เป็น
อุปาทานรูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๑๓๖] ๘. **เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย

[๑๑๓๗] ๙. **เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม
และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย ๑๑. อาเสวนปัจจัย

[๑๑๗๘] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย, เพราะ อธิปัตปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

เพราะ อนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย เพราะ สห-
ชาติปัจจัย พึงกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

เพราะ อัญญมัญญปัจจัย เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุป-
นิสสยปัจจัย เพราะ ปุรชาติปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ๑๗๗ ขั้น ๒ ๑๗๗

[๑๑๗๙] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ๑๗๗ เพราะอาเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ๑๗๗ ขั้น ๒
๑๗๗

๑๒. กัมมปัจจัย ๑๓. วิปากปัจจัย

เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ๑๗๗ ขั้น
๒ ๑๗๗ มี ๓ วาระ พึงใส่ให้เต็ม. (๓ วาระเหมือนข้อ ๑๑๗๓)

[๑๑๘๐] ๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

วิปากปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (เหมือน
ข้อ ๑๑๗๔)

[๑๑๘๑] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-

เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

[๑๑๘๒] ๖. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ

เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๑๘๓] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และ

เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๔. อาหารปัจจัย ๗๑ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๑๘๔] เสกขธรรม อาศัยธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาหาร-
ปัจจัย เพราะ อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย
เพราะ สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อตฺติปัจจัย
เพราะ นัตติปัจจัย เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑๘๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน-
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕
วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺติปัจจัย มี ๕ วาระ ใน-
นัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๑๘๖] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ทพวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยทพวัตถุ.

อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อตุ-
สมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง-
หลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

[๑๑๘๗] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

[๑๑๘๘] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม.

[๑๑๘๕] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๑๑๘๖] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๑๘๗] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๑๘๘] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะน-
อธิปติปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้า 293

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม ฯลฯ เพราะน

อธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรม.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม.

ปฏิสนธิก็ดี มหาภูตรูปทั้งหลายก็ดี ฟังกระทำทั้งหมด.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. นปัจฉาชาติปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะน
อัญญมัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย (ทั้ง ๔ ปัจจัย มี ๕ วาระ)

เพราะนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับกุศลติกะ.

เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ (มี ๘ วาระ)

๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๑๕๓] ๑. เสกขธรรมอาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะน-
อเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๓. เสกขธรรม และเนวเสขานาเสกขธรรม อาศัย

เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรมซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น มี ๓

วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

๕. เนวเสขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสขานา-

เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสขานาเสกขธรรม ฯลฯ ฟังใส่ให้เต็ม.

๖. ฯลฯ อาศัยเสกขธรรม และเนวเสขานาเสกข-

ธรรม เกิดขึ้น ปัจจัยสงเคราะห์ฟังใส่ให้เต็มแม้ทั้ง ๒ วาระ รวมเป็น ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๑๕๔] ๑. ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๒. เนวเสขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสขานา-

เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวเสขานาเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสขานาเสกขธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ มหาภูตรูป

๑ ฯลฯ

๑๒. นวิปากปัจฉัย

[๑๑๕๕] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม.

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๓. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

[๑๑๕๖] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย ฟังใสให้เต็ม ปฏิสนธิไม่มี.

[๑๑๕๗] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๓. นอาหารปัจจย ฯลฯ ๑๖. นมัคคปัจจย

[๑๑๕๘] เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจย เพราะนอินทริยปัจจย เพราะ
นฌานปัจจย เพราะนมัคคปัจจย (ทุกปัจจย มี ๑ วาระ)

๑๗. นสัมปยุตตปัจจย

๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนสัมปยุตตปัจจย (มี ๕ วาระ)

๑๘. นวิปยุตตปัจจย

[๑๑๕๙] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะน-
วิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ.

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ.

พาหिरูปร...อาหารสมุฏฐานรูปร...อตุสมุฏฐานรูปร ฯลฯ

ส่วนอสังญัตตวู้ทั้งหลาย ฯลฯ.

๑๕. โนนัตถิปัจจย ๒๐. โนวิคตปัจจย

เพราะโนนนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๑๒๐๐] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในน-
อัญญมัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติ
ปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคค-
ปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑
๓ วาระ ในนโนนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเยนัย จบ

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๒๐๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...
ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในน-
อัญญมัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย

มี ๗ วาระ ในนปิงฆาชาตปัจจย มี ๘ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๘ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ
ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๐๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย ในสมนันตรปัจจย ในสหชาตปัจจย ในอัญญมัญญุปัจจย ใน
นิสสยปัจจย ในอุปนิสสยปัจจย ในปุเรชาตปัจจย ในอาเสวนปัจจย ในกัมม-
ปัจจย ในวิปากปัจจย ในอาหารปัจจย ในอินทริยปัจจย ในฌานปัจจย ใน
มัคคปัจจย ในสัมปยุตตปัจจย ในวิปยุตตปัจจย ในอัตถิปัจจย ในนัตถิ
ปัจจย ในวิกตปัจจย ในอวิกตปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๐๓] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระเหมือนกับปฏิจจวาระ.

[๑๒๐๔] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๘. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๙. อเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๑๐. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัย

เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๒๐๕] **๑๒. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ทำเป็นเสกขธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. ๗๑ อาศัยอเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม มี ๓ วาระ เหมือนกับเสกขธรรม (วาระที่ ๑๕-๑๖-๑๗).

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๐๖] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม มี ๑ วาระ.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม มี ๑ วาระ.

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๑ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ๗๑
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ๗๑
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๒๐๗] ๖. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ๗๑ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และทथวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๒๐๘] ๗. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และเนวเสก-
ขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม และทथวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปัตติปัจจัย ฯลฯ ๑๑. อาเสวนปัจจัย

[๑๒๐๙] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อธิปัตติปัจจัย, เพราะ อนันตรปัจจัย, เพราะ สมนันตรปัจจัย, เพราะ
สหชาติปัจจัย, เพราะ อัญญมัญญปัจจัย, เพราะ นิสสยปัจจัย, เพราะ
อุปนิสสยปัจจัย, เพราะ ปุเรชาติปัจจัย, เพราะ อาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

[๑๒๑๐] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ
ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยทथวัตถุ.

๓. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม
ขึ้นเกิด ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

[๑๒๑๑] ๔. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรมและเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และททยัตถุ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๑๒. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๒๑๒] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
กัมมปัจจัย, เพราะวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ
เพราะ อาหารปัจจัย, เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ ฌานปัจจัย,
เพราะ มัคคปัจจัย, เพราะ สัมปยุตตปัจจัย, เพราะ วิปยุตตปัจจัย,
เพราะ อตฺถิปัจจัย, เพราะ นิตฺถิปัจจัย, เพราะ วิคตปัจจัย, เพราะ
อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๒๑๓] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี
๗ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
ปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี

๑๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจย ในฌานปัจจย ในมัคคปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียานัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๒๑๔] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหिरูป...อาหารสมุฏฐานรูป... อุตตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอัสัญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัย
หทยวัตถุ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอรัมมณปัจจัย ฯลฯ

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๒๑๕] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะน-
อธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกข-
ธรรม.

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม ฯลฯ เพราะ
นอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรม.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม

คือ ส่วนอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขายตนะ ฯลฯ

๔. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

๕. อเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๒๐๖] ๖. เสกขธรรมอาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานา-

เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นเสกขธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเสกข-
ธรรมและหทยวัตถุ.

๗. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และเนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรมและหทยวัตถุ.

๘. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๒๑๗] เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอัญญมัญญ-

ปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะ
นปัจฉาชาติปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะนอาเสวนปัจจัย ฯลฯ

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๒๑๘] ๑. เสกขธรรมอาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนกัมม-
ปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
เนวเสกขานาเสกขธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ
เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขา-
นาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม
และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๑๒๑๕] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนวิปากปัจจัย ในเสกขมูลกะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนวิปากปัจจัย ในเนวเสกขานาเสกขมูลกะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

๖. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรมเกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย ในปัจจัยสงเคราะห์ แห่งเสกขธรรมทั้งหลาย มี ๓ วาระ (รวมนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ)

๑๓. นอาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจัย

[๑๒๒๐] เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย, เพราะนอินทริยปัจจัย, เพราะนฌานปัจจัย, เพราะนมัคคปัจจัย, เพราะนสัมปยุตตปัจจัย, เพราะนวิปยุตตปัจจัย, เพราะโนนัตถิปัจจัย, เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๒๒๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนกำมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย
มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิตตปัจจย
มี ๕ วาระ

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๒๒๒] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...

ในนอธิปติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในน-
อัญญมัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจยมี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย
มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนกำมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ใน
นโนวิตตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๒๓] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย ในสมนันตรปัจจย ในสหชาติปัจจย ในอัญญมัญญปัจจย แต่ละ
ปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

ฟังนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๒๔] ๑. เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

เหตุปัจจัย

๒. อเสกขธรรม เจือกับอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เจือกับเนวเสกขานา

เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น

๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๒๒๕] เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อารัมมณปัจจัย เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย เกิดขึ้น เพราะปุเรชาติ-
ปัจจัย (ทุกปัจจัยมี ๓ วาระ)

เพราะอาเสวนปัจจัย ฟังกระทำเป็น ๒ วาระ ฯลฯ

เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๒๒๖] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย ในสมนันตรแจจย ในสหชาติปัจจัย ในอัญญมัญญปัจจัย ในนิสสยปัจจัย ในอุปนิสสยปัจจัย ในปุเรชาติปัจจัย แต่ละปัจจัยมี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๒๒๗] เนวเสกขานาเสกขธรรม เจือกับเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจจา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

๒. นอธิปัตติปัจจัย

[๑๒๒๘] ๑. เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ นอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นเสกขธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกข-
ธรรม.

๒. อเสกขธรรม เจือกับอเสกขธรรม ฯลฯ

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรม.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เจือกับเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม ๓ วาระ.

๓. นปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

[๑๒๒๕] เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นปุเรชาติปัจจัย, เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย, เพราะนอาเสวนปัจจัย,
เพราะนกัมมปัจจัย ฟังกระทำ ๒ วาระ.

เพราะนวิปากปัจจัย ฟังกระทำ ๒ วาระ.

เพราะนฌานปัจจัย, เพราะนมัคคปัจจัย (๒ ปัจจัยนี้
มี ๑ วาระ) เพราะนวิปยุตตปัจจัย (มี ๓ วาระ)

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๒๓๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจัย ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

พิจนัยอย่างนี้

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๒๓๑] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอธิปติปัจจจัย มี ๓ วาระ... ในน-
ปุเรชาตปัจจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจจจชาตปัจจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจจัย
มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจจัย มี ๒ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๓๒] เพราะนเหตุปัจจจัย ในอาร์มมณปัจจจัย มี ๑ วาระ ... ใน
อนันตรปัจจจัย ในสมนันตรปัจจจัย ในสหชาตปัจจจัย ในอัญญมัญญปัจจจัย ใน
นิสสยปัจจจัย ในอุปนิสสยปัจจจัย ในปุเรชาตปัจจจัย ในอาเสวนปัจจจัย ในกัมม-
ปัจจจัย ในวิปากปัจจจัย ในอาหารปัจจจัย ในอินทริยปัจจจัย ในฌานปัจจจัย ใน
มัคคปัจจจัย ในสัมมปยุตตปัจจจัย ในวิปยุตตปัจจจัย ในอตติปัจจจัย ในนัตติ
ปัจจจัย ในวิกตปัจจจัย ในอวิกตปัจจจัย แต่ละปัจจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

สังสัฏฐวาระ จบ

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับสังสัฏฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๓๓] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๒๓๔] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสวกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๒๓๕] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๒๓๖] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม เกิดขึ้น
มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๓๓] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผลที่
เป็นเสกขธรรม.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นเสกขธรรม ด้วยเจโตปริย-
ญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่นุพ-
เพนิวาसानุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

[๑๒๓๔] ๒. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอรหันต์พิจารณาผลที่เป็นอเสกขธรรม.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยเจโตปริย-
ญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๒๓๕] ๓. เนวเสกาขเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในก่อน

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โดยโคตรภู แก่วาทาน แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว รู้
ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิด ขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนัจฉานั้น ราคะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี
ย่อมเพติดเพลินยิ่ง ฯลฯ โทมนัสย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณณัญญาตนะ, อากิญจัญญาต-
นะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ
แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาค-
ตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

[๑๒๔๐] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ที่เป็นเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

[๑๒๔๑] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๒๔๒] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๒๔๓] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-

ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อาร์มมณาทิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลที่เป็นเสกขธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรม ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๒๔๔] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๕] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๖] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอรหันต์กระทำผลที่เป็นอเสกขธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๗] ๖. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่
อธิปัตติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๒๔๘] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ
ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่
บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล-
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.
กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.
ออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.
พระอริยะทั้งหลายกระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้ว
พิจารณา.
นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก้วโหวทาน ด้วยอำนาจของอธิปัตติ-
ปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่งเพราะกระทำโศตะ ฯลฯ หทยวัตถุชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำโศตะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นฐและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๕] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ผล ที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๕๐] ๙. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-

ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอริปติ-
ปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๒๕๑] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นเสกขธรรม.

ผลที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๒] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๓] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ผลที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๔] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นอเสกขธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ผลที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

**[๑๒๕๕] ๕. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.**

คือ ผลที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

**[๑๒๕๖] ๖. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ที่เกิดหลัง ๆ.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๗] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค
อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่เป็นเสกขธรรม.

เนวสังญานาสังญายตนกุศลของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่
ผลสมบัติที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๘] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่เป็นอเสกขธรรม.

เนวสังญานาสังญายตนกิริยาของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่
ผลสมบัติที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๒๕๙] เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ.

๖. สหชาติปัจจัย ๗. อัญญมัญญปัจจัย

[๑๒๖๐] เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัยในปฏิจวาระ มี ๘ วาระ.

อัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัย ในปฏิจวาระ
มี ๓ วาระ.

๘. นิสสยปัจจัย

เหมือนกับนิสสยปัจจัย ในกุสลติกะ มี ๑๓ วาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๒๖๑] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ทุติยมรรค เป็นปัจจัยแก่ตติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๒] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๓] ๓. **เสกขธรรม** เป็นปัจจัยแก่เนวเสกาขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมาบัติที่ยังไม่เกิดให้
เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว.

พิจารณาเห็นสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัทธิปฏิสัมภทา แก่ธัมมปฏิสัมภทา แก่นิรุตติ-
ปฏิสัมภทา แก่ปฏิภาณปฏิสัมภทา แก่ความฉลาดในฐานะและอฐานะ ของ
พระอริยะทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ผลสมาบัติ ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๔] ๔. **อเสกขธรรม** เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็น อเสกขธรรม ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลาย ที่เป็นอเสกขธรรมที่เกิดหลังๆ ฯลฯ ผลที่เป็นอเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๕] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ผลสมบัติ ที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๖] ๖. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ
ยังสมบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย อตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นเนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทาง
กาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจย.

บริกรรมแห่งเนวสัญญานาสัญญายตนะ เป็นปัจจยแก่เนวสัญญานา-
สัญญายตนะ.

ปฐมฌาน เป็นปัจจยแก่ทุติยฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย ฯลฯ
อาภิญญัญญายตนะ เป็นปัจจยแก่เนวสัญญานาสัญญานาสัญญายตนะ ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจย.

[๑๒๖๗] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจยแก่ปฐมมรรค ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจย ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจยแก่จตุตถมรรค ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

[๑๒๖๘] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๒๖๕] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ และ วัตตปุเรชาติตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี
ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมณัส ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยโสตรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๒๗๐] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๒๗๑] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๑๒๗๒] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๒๗๓] ๒. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
นี้ที่เกิดก่อน ฯลฯ

[๑๒๗๔] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๒๗๕] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๒๗๖] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โศตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๒๗๗] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย
อำนาจของเสวนปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๗๘] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๗๕] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๐] ๔. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๒๘๑] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๒] ๖. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๓] ๓. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๔] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
เนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๒๘๕] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 336

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเสกขธรรมซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๒ ฯลฯ
ใน เสกขมุลกะ มี ๓ วาระ.

[๑๒๘๖] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ฯลฯ
ใน อเสกขมุลกะ มี ๓ วาระ.

[๑๒๘๗] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัย
แก่ชั้นที่ ๓ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๒๘๘] เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๒๘๕] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.
ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๒๘๖] ๒. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
เหมือนกับเสกขธรรม.

[๑๒๘๗] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย
แก่อจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๒๕๒] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๒๕๓] ๕. **เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**
มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปุรชาตะ** ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๑๒๕๔] ๑. **เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย**

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ

[๑๒๕๕] ๒. **เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่นิวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **สหชาตะ** และ **ปัจฉาชาตะ**

ที่เป็น **สหชาตะ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๒๕๖] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๒๕๗] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจย มี ๓ วาระ เหมือนกับเสกขธรรม.

[๑๒๕๘] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทพยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจย ทพยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย
 ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนัจฉกัณฺฐํ นั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ฯลฯ

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กตฺตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๒๕๕] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย.

[๑๓๐๐] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย.

[๑๓๐๑] ๑๐. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๓๐๒] ๑๑. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่จิต-
สมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง และกวฬีการาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกัน อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่กัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๑๓๐๓] ๑๒. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม

เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฟังกระทำ ๒ วาระ
เหมือนเสกขธรรม (คือเหมือนข้อ ๑๓๐๑-๑๓๐๒ จึงรวมเป็น ๑๓ วาระ)

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทธมุลกนัย

[๑๓๐๔] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย

มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย ๒ วาระ ใน
กัมมปัจฉัย มี ๘ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในอินทริยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๗
วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอรรถิ-
ปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๘ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๘ วาระ ใน
อวิคตปัจฉัย มี ๑๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนียานัย

การยกปัจฉัยในปัจจนีเย

[๑๓๐๕] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

๒. เสกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำ-
นาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๑๓๐๖] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย.

[๑๓๐๗] ๔. เสกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย.

[๑๓๐๘] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๓๐๙] ๖. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๓๑๐] ๗. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๓๑๑] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๓๑๒] ๙. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๓๑๓] ๑๐. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๓๑๔] ๑๑. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจยแก้เสกขธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ

[๑๓๑๕] ๑๒. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจยแก้เนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจฉาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ

[๑๓๑๖] ๑๓. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจยแก้อเสกขธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ

[๑๓๑๗] ๑๔. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม
เป็นปัจจยแก้เนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ
และร่วมกับ อินทริยะะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

สุทฺถมฺมูลกนฺย

[๑๓๑๘] ในนเหตุปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๑๔
วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๑๔ วาระ ใน
นสมนันตรปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนสหชาตปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอัญญ-
มัญญปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาต-

ปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนกัมปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๘ วาระ ในนโธตติปัจจย มี ๘ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๘ วาระ.

พินฺนํอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๓๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอาร์มมณปัจจย มี ๗ วาระ...

ในนอธิปติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๔ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๗ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๗ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ

พินฺนํอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๒๐] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ...

ในอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๘ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฉานปัจจย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๘ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๘ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๑๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

เสกขติกะ ที่ ๑๑ จบ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๘ ภาค ๓ - หน้าที่ 349

อรรถกถาเสกขติกะ

ใน **เสกขติกะ** อเสกขธรรมย่อมไม่เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม โดย
ปัจจัยไร ๆ แต่เสกขธรรมเป็นอนันตรูปนิสสยะ และปกตุนิสสยปัจจัย แก่
อเสกขธรรม. คำที่เหลือในอธิการนี้ อธิบายตามบาลี.

ใน **ปริตตติกะ** ก็เหมือนกัน

อรรถกถาเสกขติกะ จบ

๑๒. ปริตตติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๒๑] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกัญฐิตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทยวัตถุ

๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ

กภูตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๒๒] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๖. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานขณะ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
 ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๒๓] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๘. ปริตตธรรม อาศัยอัปปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปมาณธรรม.

**๘. ปริตตธรรม และอัปปมาณธรรม อาศัยอัปปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๒๔] ๑๐. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัปปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัปปมาณธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

[๑๓๒๕] ๑๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑๒. **มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

**๑๓. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-
ตธรรม และมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

กฏัตตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๓๒๖] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

**๒. มหัคคตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

[๑๓๒๗] ๓. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 354

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๒๘] ๔. อัปป์มาณธรรม อาศัยอัปป์มาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปป์มาณธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๓๒๙] ๕. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรมและ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๓๓๐] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อธิปติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๓๑] ๒. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปตیبงฺจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อธิปตیبงฺจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๔. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปตیبงฺจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๓๒] ๕. อัปปมาณธรรม อาศัยอัปปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปตیبงฺจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. ปรีตตธรรม อาศัยอัปปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปตیبงฺจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปมาณธรรม.

๗. ปรีตตธรรม และอัปปมาณธรรม อาศัยอัป-
มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปตیبงฺจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๓๓] ๘. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม และอัปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

[๑๓๓๔] ๙. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. สหชาติปัจจัย

[๑๓๓๕] ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อนันตรปัจจัย, เพราะสมนันตรปัจจัย, เพราะสหชาติปัจจัย ฟังกระทำ
มหาภูตรูปแม่ทั้งหมด.

๗. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๑๑. อาเสวนปัจจัย

เพราะ อัญญมัญญปัจจัย, เพราะ นิสสยปัจจัย, เพราะ อุป-
นิสสยปัจจัย, เพราะ ปุเรชาติปัจจัย ฟังกระทำ ๓ วาระ.

เพราะ อาเสวนปัจจัย ฟังกระทำ ๓ วาระ.

๑๒. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

เพราะ กัมมปัจจัย, เพราะ วิปากปัจจัย ฟังกระทำ ๑๓ วาระ.

เพราะ อาหารปัจจัย, เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ ฌานปัจจัย
เพราะ มัคคปัจจัย, เพราะ สัมปยุตตปัจจัย, เพราะ วิปยุตตปัจจัย,
เพราะ อตฺถิปัจจัย, เพราะ นตฺถิปัจจัย, เพราะ วิคตปัจจัย, เพราะ
อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๓๖] ในเหตุปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัยมี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัยมี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัยมี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัยมี
๕ วาระ ในสหชาติปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัยมี ๗ วาระ ใน
นิสสยปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัยมี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัยมี ๓
วาระ ในอาเสวนปัจจัยมี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑๓ วาระ ในอาหารปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอินทริยปัจจัยมี ๑๓ วาระ ใน
ฌานปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในมัคคปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัยมี ๕ วาระ
ในวิปยุตตปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอตฺถิปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในนตฺถิปัจจัยมี ๕
วาระ ในวิคตปัจจัยมี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัยมี ๑๓ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๓๗] ๑. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ

อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นารัมมณปัจจัย

[๑๓๓๘] ๑. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นารัมมณปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตธรรม,
หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหิรรูป... อาหารสมภูฏฐานรูป. .. อุตสมภูฏฐาน-
รูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

[๑๓๓๕] ๒. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย.

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กฤตตารูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

[๑๓๔๐] ๓. ปรีตตธรรม อาศัยอัปปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย.

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอัปปมาณธรรม.

[๑๓๔๑] ๔. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม และอัปปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย.

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นอัปปมาณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๓๔๒] ๕. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอุปมาณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๓๔๓] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอริปติปัจจัย.

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย, ขั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

ส่วนอสังญูสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอริปติปัจจัย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ, กุฎตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๔๔] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๕. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอริปติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๖. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๔๕] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ อริปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณธรรม.

[๑๓๔๖] ๘. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. **มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๐. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริต-
ตธรรม และมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

กุฎตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. **อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๗. นอฺปนีสสยปัจจัย**

[๑๓๔๗] ๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม ฯลฯ เพราะ
อนันตรปัจจัย, เพราะนสมนันตรปัจจัย, เพราะนอฺญญมฺญญปัจจัย,
เพราะนอฺปนีสสยปัจจัย.**

๘. นปุเรชาตปัจจย

[๑๓๔๘] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นปุเรชาตปัจจย.

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
ปรีตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

พึงกระทำมหาภูตรูปทั้งหมดให้พิสดาร. ในปรีตตมุลกะ มี ๓ วาระ.

[๑๓๔๙] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น
เพราะนปุเรชาตปัจจย.

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๕. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะ
นปุเรชาตปัจจย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๖. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกัณฑ์ตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

[๑๓๔๐] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม ฯลฯ
เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ.

๘. ปริตตธรรม อาศัยอัปมาณธรรม ฯลฯ.
นปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม.

[๑๓๕๑] ๘. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัปมาณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๕๒] ๑๐. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๑๑. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 365

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ.

**๑๒. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีตต-
ธรรม และมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

กฏัตตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ธ. นปัจฉาชาติปัจจัย ๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๓๕๓] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
ปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ. มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

[๑๓๕๔] ๒. มหัคคตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอเสวนปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๓. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ, กุฎตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๕๕] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ

๕. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะ

นอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ

[๑๓๕๖] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม ฯลฯ

เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปมาณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๘. **ปริตตธรรม อาศัยชั้นที่เป็นอุปมาณธรรม ฯลฯ เพราะ
นอเสวนปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอุปมาณธรรม.

๙. **ปริตตธรรม และอุปมาณธรรม อาศัยอุป-
มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปมาณธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ.

[๑๓๕๗] ๑๐. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปมาณธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย

[๑๓๕๘] ๑๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๑๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรมและมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

กฏัตตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๓๕๕] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นปริตตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม
พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป
ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

[๑๓๖๐] ๒. มัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

[๑๓๖๑] ๓. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณ-
ธรรม ซึ่งเป็นกุศล.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๑๓๖๒] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.
พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

[๑๓๖๓] ๒. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๓. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๔. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
๗๑ อาศัยชั้น ๒ ๗๑

[๑๓๖๔] ๕. **อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น**

เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล ๗๑

๖. **ปรีตธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น**

เพราะนวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล ๗๑

๗. ปรีตธรรม และอัปมาณธรรม อาศัยอัป-

มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณ-
ธรรม ซึ่งเป็นกุศล ๗๑ อาศัยชั้น ๒ ๗๑

[๑๓๖๕] ๘. **ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม และอัปมาณ-**

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๖๖] ๕. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๑๓๖๗] ๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอาหารปัจจัย**

คือ พาหिरูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ
พึงให้พิสดาร.

๑๔. นอินทริยปัจจัย

๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอินทริยปัจจัย**

คือ พาหिरูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังขยัตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตนทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นฌานปัจจัย

๑. **ฯลฯ เพราะนฌานปัจจัย**

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นสหระคด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ ส่วน
อสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พึงกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

๑๖. นมคคปัจจัย

๑. ๗๓๗ เพราะนมคคปัจจัย

คือ ๗๓๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๓๗
ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๓๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๓๗ ฟังกระทำมหาภูตรูป
ทั้งหมด.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

๑. ๗๓๗ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย ๗๓๗ (มี ๕ วาระ)

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๑๓๖๘] ๑. ๗๓๗ เพราะนวิปยุตตปัจจัย ๗๓๗

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ๗๓๗ ชั้น
๒ ๗๓๗

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ๗๓๗

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ๗๓๗

๒. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ๗๓๗ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ๗๓๗.

[๑๓๖๙] ๓. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ.

เพราะโนนัตถิปัจจย เพราะโนวิกตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีย

สุททมูลกนัย

[๑๓๓๐] ในเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย ในนฉานปัจจย ในนัคคปัจจย แต่ละปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีย จบ

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๓๓๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ในนอธิปติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย ในนอัญญมัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 374

ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในน
อาเสวนปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี ๕
วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิปากยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ใน
โนนัตถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในโนนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

พินฺนํบํอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉนีนัยํ จบ

ปัจฉนีนยานุโลมณํ

การนับจำนวนวาระในปัจฉนีนยานุโลม

[๑๓๗๒] เพราะนเหตุปัจฉัย ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๑ วาระ ใน
อนันตรปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๑
วาระ.

พินฺนํบํอย่างนี้.

ปัจฉนีนยานุโลมณํ จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๗๓] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
ททยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม อาศัยททยัตถุ.

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยททยัตถุ, ในปฏิสนธิ
ขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยททยัตถุ.

๓. อับปมาณธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้นเพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอับปมาณธรรม อาศัยททยัตถุ.

๔. ปริตตธรรม และอับปมาณธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๓๗๔] ๖. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ

๗. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๘. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ.

[๑๓๓๕] ๘. อปัมมาณธรรม อาศัยอปัมมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

ในอปัมมาณธรรม มี ๓ วาระ.

[๑๓๓๖] ๑๒. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม และอปัมมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่^๕เป็นอปัมมาณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๓. อปัมมาณธรรม อาศัยปรีตตธรรม และอปั-
มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอปัมมาณธรรม และหทยวัตถุ.

๑๔. ปรีตตธรรม และอปัมมาณธรรม อาศัยปรีต-
ตธรรม และอปัมมาณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอปัมมาณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่^๕เป็นอปัมมาณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๓๓๗] ๑๕. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำแม้ทั้ง ๓ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๓๓๘] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขตนะ ฯลฯ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

วาระ ๖ ที่เหลือเหมือนกับเหตุปัจจัย พึงกระทำเป็น ๗ วาระ.

เพราะอธิปัตติปัจจัย ปฏิสนธิไม่มี วาระ ๑๓ พึงใส่ไม่เต็ม.

เพราะอนันตรปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๓๙] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๗
วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย ในฉานปัจจัย
ในมคคปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ ใน

วิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๗
วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พินฺนํบํอย่างนี้.

อนฺุโลมณฺ์ย จบ

ปัจจนฺ์ยณฺ์ย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๓๘๐] ๑. ปรีตตธรรม อาศฺยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศฺยขันธ ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ หทยวัตถุ อาศฺยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้ง
หลายอาศฺยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศฺยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังฺญญสฺตฺว์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาน อาศฺยจักขตนะ ฯลฯ กายตนะ.

ขันธทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศฺยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิจจนา ที่สหระคตด้วยอุทฺธจจะ อาศฺยขันธ
ทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิจจนา ที่สหระคตด้วยอุทฺธจจะ และหทยวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๑๓๘๑] ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย.

เหมือนกับปฏิจวาระ มี ๕ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๓๘๒] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอธิปติปัจจัย.

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนพวกอสังขญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

จักขตนะ ฯลฯ กายตนะ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม อาศัยททยัตถุ.

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอธิปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยททยัตถุ, ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยททยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยททยัตถุ.

๓. อัปมาณธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอปปมาณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

**๔. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย.**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยวัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๓๘๓] ๕. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะ
นอธิปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม, ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

**๖. ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอธิปติปัจจัย.**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

**๗. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย.**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคต-
กรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๓๘๔] ๘. อัมปมาณกรรม อาศัยอัมปมาณกรรม เกิดขึ้น
เพราะนอชิปติปัจจัย.

คือ อชิปติกรรมที่เป็นอัมปมาณกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัมปมาณกรรม.

[๑๓๘๕] ๙. อัมปมาณกรรม อาศัยปริตตกรรม และอัมป-
มาณกรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย.

คือ อชิปติกรรมที่เป็นอัมปมาณกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัมปมาณกรรม และหทยวัตถุ.

[๑๓๘๖] ๑๐. ปริตตกรรม อาศัยปริตตกรรม และมหัคคต-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๑๑. มหัคคตกรรม อาศัยปริตตกรรม และมหัคคต-
กรรม ฯลฯ เพราะนอชิปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม และทथยัตถุ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
ทथยัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๑๒. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีตต-
ธรรม และมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะนอติปติปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
ทथยัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ กฤตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหาภูตรูป.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๑๓๘๓] ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอนันตรปัจจัย เพราะนสนนันตรปัจจัย เพราะนอัญญมัญญปัจจัย
เพราะนอุปนิสสยปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ
มี ๑๒ วาระ.

๕. นปัจฉาชาติปัจจัย ๑๐. นอาเสวนปัจจัย

เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอาเสวนปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม
ฟังแสดงว่า วิบาก, จิตตสมุฏฐานรูป ไม่ฟังแสดงว่า วิบาก.

๑๑. นกัมมปัจจัย ๑๒. นวิปากปัจจัย

เพราะนกัมมปัจจัย เพราะนวิปากปัจจัย แม้ปฏิสนธิวิปากไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย ๑๔. โนวิคตปัจจัย

เพราะนอาหารปัจจัย เพราะอินทริยปัจจัย เพราะนฌาน-
ปัจจัย เพราะนมัคคปัจจัย เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิป-
ยุตตปัจจัย เพราะโนนัตถิปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๓๘๘] ในนเหตุปัจจัยมี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัยมี ๕ วาระ
ในนอธิปัจจัยมี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัยมี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัยมี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัยมี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัยมี ๕
วาระ ในนปุเรชาติปัจจัยมี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัยมี ๑๗ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัยมี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจัยมี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี
๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจัยมี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัยมี ๑ วาระ ใน
นมัคคปัจจัยมี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัยมี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจัยมี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัยมี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๓๘๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจยมี ๕ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจจยมี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจยมี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจยมี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจยมี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจยมี ๑๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจยมี ๑๗ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจยมี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจยมี ๑๗ วาระ
ในนสัมปยุตตปัจจยมี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจยมี ๓ วาระ ในนโนตติ-
ปัจจยมี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจยมี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๕๐] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย ๑ วาระ...
ในนอนันตรปัจจยมี ๑ วาระ ในนสมนันตรปัจจยมี ๑ วาระ ในนสหชาติปัจจยมี
๑ วาระ ฯลฯ ในนวิกตปัจจยมี ๑ วาระ ในนอวิกตปัจจยมี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๕๑] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิ ฯลฯ

[๑๓๕๒] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๕๓] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๓๕๔] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อารัมมณปัจจัย. เพราะอธิปัตติปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย เพราะสหชาต-
ปัจจัย เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะอุปนิสสย-
ปัจจัย. เพราะปุเรชาตปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

๑๑. อาเสวนปัจจัย

เพราะอาเสวนปัจจัย วิบากก็ดี ปฏิสนธิก็ดี ไม่มี.

๑๒. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

เพราะกัมมปัจจัย เพราะวิปากปัจจัย เพราะอาหารปัจจัย
เพราะอินทริยปัจจัย เพราะฌานปัจจัย เพราะมัคคปัจจัย เพราะ
สัมปยุตตปัจจัย เพราะวิปยุตตปัจจัย เพราะอตฺถิปัจจัย เพราะ
นตฺถิปัจจัย เพราะวิคตปัจจัย เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมณํ ยจ

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๓๕๖] ๑. ปรีตตธรรม เจือกับปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วย อุทัจจะ เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอธิปัจจัย

[๑๓๕๗] ๑. ปรีตตธรรม เจือกับปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอธิปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ เพราะ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๕๘] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม เจือชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม, ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๕๕] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณธรรม.

๓. นปุเรชาตปัจจัย

[๑๔๐๐] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรมเกิดขึ้น เพราะ

นปุเรชาตปัจจัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ฯลฯ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๑] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๒] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ

๔. นัจฉาชาตปัจจย ๕. นอาเสวนปัจจย

[๑๔๐๓] ๑. ปิตตชธรรม เจือกับปิตตชธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นัจฉาชาตปัจจย, เพราะนอาเสวนปัจจย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปิตตชธรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๔] ๒. มหัคคชธรรม เจือกับมหัคคชธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอาเสวนปัจจย

คือ ฯลฯ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคชธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๕] ๕. อัปปมาณชธรรม เจือกับอัปปมาณชธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอาเสวนปัจจย

คือ ฯลฯ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณชธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ.

๖. นกัมมปัจจย

[๑๔๐๖] ๑. ปิตตชธรรม เจือกับปิตตชธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นปิตตชธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นปิตตชธรรม.

[๑๔๐๗] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เจือกับขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม.

[๑๔๐๘] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เจือกับขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณ-
ธรรม ที่เป็นกุศล.

๓. นวิปากปัจจัย

[๑๔๑๐] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ.

[๑๔๑๑] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ.

[๑๔๑๒] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ.

๘. นณานปัจจย ๗๗ ๑๐. นวิปยุตตปัจจย

[๑๔๑๒] ๑. ปรีตตธรรม เจือกับปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นณานปัจจย เพราะนมหักคปัจจย (มี ๑ วาระ) เพราะนวิปยุตตปัจจย
คือ ในอรุฎุมิ ชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ๗๗.

[๑๔๑๓] ๒. มหักคตธรรม เจือกับมหักคตธรรม เกิดขึ้น
เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุฎุมิ ๗๗ ชั้น ๑ ที่เป็นมหักคตธรรม ๗๗.

[๑๔๑๔] ๓. อัปปมาณธรรม เจือกับอัปปมาณธรรม เกิดขึ้น
เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุฎุมิ ๗๗ ชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณธรรม ๗๗.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๘๑๕] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ
ในนณานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมหักคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียน์

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๔๑๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ... ในนปุเร-
ชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียน์ จบ

ปัจจนียานุโลมน์

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๔๑๗] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๑ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมน์ จบ

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับ สังกัฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๔๑๘] ๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๑๙] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย. มี ๓ วาระ (วาระ ๒-๓-๔) พึงกระทำทั้งปวัตติ
และปฏิสนธิ.

[๑๔๒๐] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๕-๖-๗)

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๔๒๑] ๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล การทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน, พิจารณากิเลส
ที่ละแล้ว, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาล
ก่อน.

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถ
จักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปลายณะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายณะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอาร์มณปัจจัย.

[๑๔๒๒] ๒. ปรีตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มณปัจจัย.

คือ บุคคลเห็นรูปด้วยทิวจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิวโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปรีตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ
ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

[๑๔๒๓] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ อากาธานัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาตนะ, อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวตัญญานาตัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๔๒๔] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาปฐมฌาน ฯลฯ พิจารณาเนวตัญญานาตัญญาตนะ. พิจารณาทิพยจักขุ ทิวโสธธาตฺ ฯลฯ พิจารณาอธิวิริญาณ เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตตังสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินิยง เพราะปรารถนาชั้นนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๔๒๕] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

[๑๔๒๖] ๖. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, พิจารณาผล,
พิจารณานิพพาน.

นิพพานเป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่โฆทาน แก่อาวัจชนะ ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๔๒๗] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ พระอริยะทั้งหลายรูปจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอัป-
มาณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๔๒๘] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **อาร์มมณชิปติ** และ **สหขตชิปติ**

ที่เป็น **อาร์มมณชิปติ** ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา.

บุคคลกระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พระเสกบุคคลทั้งหลายกระทำโคตรภูให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำโวทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น **สหขตชิปติ** ได้แก่

อริปติธรรมที่เป็นปริธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

[๑๔๒๕] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของอริปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **สหขตชิปติ** ได้แก่

อริปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

[๑๔๓๐] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาติชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำปฐมฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เนวสัญญา
นาสัญญาตนะ ฯลฯ ทิพยจักขุ ฯลฯ กระทำนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น กระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๔๓๑] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๔๓๒] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

อธิศีลธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๔๓๓] ๖. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคการทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพานเป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

อธิศีลธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๔๓๗] ๗. **อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปตปัจจัย**
มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่
อธิปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปตปัจจัย.

๘. อนันตรปัจจัย

[๑๔๓๕] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**
คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.
อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน,
อาวชชนะเป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๔๓๖] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**
คือ จุติจิตที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.
ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคต-
ธรรม.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัญญานาสัญญายตนะ
ฯลฯ.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๓๗] ๓. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก้อัปமானธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ โศทรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค,

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๓๘] ๔. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๓๙] ๕. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จุติจิตที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็นปริตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๐] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ เนวตัณฺญาเนตฺตณฺญาตนะ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๑] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล, แก่เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๒] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๓] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ผลเป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๑๔๔๔] ๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตธรรม ด้วย

อำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยวัตถุทั้งหลาย ฯลฯ.

[๑๔๔๕] ๒. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๔๖] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ฯลฯ ชั้นที่

๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๔๔๓] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
กัญฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๔๔] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๔๕] ๖. อัปมาณธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย ฯลฯ.

[๑๔๕๐] ๗. **อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๕๑] ๘. **อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ.

[๑๔๕๒] ๙. **ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๕๓] ๑๐. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กฏัตรารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๕๔] ๑๑. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ.

๓. **อัญญมัญญปัจจัย**

[๑๔๕๕] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอัญญมัญญปัจจัย**

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของ
อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ หทยวัตถุเป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๑๔๕๖] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอัญญมัญญปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.

[๑๔๕๗] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอัญญมัญญปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.

[๑๔๕๘] ๓. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ**

คือ **ขั้น ๑** ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๕๘] ๔. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม** ฯลฯ

คือ ในปฏิสนธิขณะ **ขั้น**ทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ททยัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.

[๑๔๕๙] ๕. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม** ฯลฯ

คือ ในปฏิสนธิขณะ **ขั้น ๑** ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และททยัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

[๑๔๖๐] ๖. **อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม** ฯลฯ

คือ **ขั้น ๑** ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ **ขั้น ๒** ฯลฯ

[๑๔๖๑] ๗. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม** ด้วยอำนาจอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ **ขั้น ๑** ที่เป็นมหัคคตธรรม และททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

๘. นิสสยปัจจัย

[๑๔๖๒] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของนิสสยปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๓] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๔] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๕] ๔. มหัคคตธรรม ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม

ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ ฯลฯ

๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๖๖] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๗] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๖๘] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๕] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๐] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ

[๑๔๖๑] ๑๐. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

[๑๔๖๒] ๑๑. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๔๓๓] ๑๒. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**

ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ **ขั้น**ที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ **ขั้น**ที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๓๔] ๑๓. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**

มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ **ขั้น** ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่**ขั้น** ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ **ขั้น** ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่**ขั้น** ๓ ด้วยอำนาจของปัจจัย ฯลฯ **ขั้น** ๒ ฯลฯ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๔๓๕] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นปริตตธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล
กระทำอุโบสถกรรม ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน สมาทาน ศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุข
ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา
แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

กุศลกรรม อกุศลกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบาก ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

ปาณาติบาต เป็นปัจจัยแก่ปาณาติบาต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
 ฯลฯ

พึงกระทำจกฺกรณั.

มาตุฆาตกรรม เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

พึงกระทำจกฺกรณั เหมือนกับ กุสลตฺติกะ.

[๑๔๗๖] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตธรรม ให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตธรรม ให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฉาน ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวตัณญานาตัณญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวตัณญานาตัณญาตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ.

[๑๔๗๗] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปมาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ความปรารธนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปมาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
อัปमानธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง
จตุตถมรรคเป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๘] ๔. มหัคคตธรรม อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
มหัคคตธรรมให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญาแล้ว ยังฉานที่
เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฉาน เป็นปัจจัยแก่ทุกขฉาน ฯลฯ อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจัย
แก่เนวสัญญานาสัญญายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๙] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทาน
ศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน
 ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ฯลฯ.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
ปริตตธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๘๐] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปป-
มาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังผลสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญาแล้ว ยังฉาน
ที่เป็นอัปปมาณธรรม ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังผลสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
อัปปมาณธรรม แก่ปัญญา ฯลฯ แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๘๑] ๓. **อัปฺปมาณธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปฺปมาณธรรม๑๗๑**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปฺปมาณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
อัปฺปมาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ๑๗๑ ยังผลสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปฺปมาณธรรม ๑๗๑ ปัญญาแล้ว ยังฉาน
ที่เป็นอัปฺปมาณธรรม ๑๗๑ ยังมรรค ๑๗๑ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปฺปมาณธรรม ๑๗๑ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นอัปฺปมาณธรรม ๑๗๑ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ๑๗๑ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จุดตมรรค.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ.

[๑๔๘๒] ๔. **อัปฺปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปฺปมาณธรรมแล้ว ให้ทาน ๑๗๑ ศีล
๑๗๑ อุโบสถกรรม ๑๗๑ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลทีเป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ.

ศรัทธาทีเป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาทีเป็นปริตตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ผลสมาบัติ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว พิจารณาเห็นสังขารโดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัตตปฏิสัมภิทา แก่ฉัมมปฏิสัมภิทา แก่นิรุตติ-ปฏิสัมภิทา แก่ปฏิภาณปฏิสัมภิทา แก่ความฉลาดในฐานะและฐานะของพระ-อริยะทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๘๓] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรมด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือทีเป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ทีเป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาทีเป็นอัปมาณธรรม ยังฉานทีเป็นมหัคคต-ธรรม ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลทีเป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญา ยังฉานทีเป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาทีเป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาทีเป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมาบัติที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว.

๑๐. ปุเรชาตปัจจย

[๑๔๘๔] ๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจยแก่ปรีตตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตตะ และ วัตถุปุเรชาตตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี
ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปลายตนะ เป็นปัจจยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม ด้วยอำนาจ
หทยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้งหลายที่ปรีตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจย.

[๑๔๘๕] ๒. ปรีตตธรรม เป็นปัจจยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

[๑๔๘๖] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

คือ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปมาณธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปังณาชาตปัจจัย

[๑๔๘๗] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของปังณาชาตปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปังณาชาตปัจจัย.

[๑๔๘๘] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของปังณาชาตปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๘๘๕] ๓. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๔๕๐] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โฆทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๔๕๑] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัญญานาสัญญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญายตนะนั่นเอง ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของเสวนปัจจัย.

[๑๔๕๒] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย**

คือ โคตรฏ เป็นปัจจัยแก่มรรค.

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๔๕๓] ๓. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๔๕๔] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง ที่เป็นคือ สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่เป็นปริตตธรรมซึ่งเป็น
วิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๕๕] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด

ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๔๕๖] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๕๗] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๕๘] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๕๙] ๖. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๐๐] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๕๐๑] ๑. ปริตตกรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตกรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตกรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

[๑๕๐๒] ๒. มหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๒-๓-๔) ฟังกระ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ.

[๑๕๐๓] ๕. อัปมาณกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๕-๖-๗) ฟังกระทำ ปวัตติ อย่างเดียว.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๕๐๔] ๑. ปริตตกรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย (แต่ละปัจจัย มี ๗ วาระ)

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะขั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตา-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย, ขั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยัตถุ
หทยัตถุเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๕] ๒. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๖] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๗] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๘] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๑๕๐๙] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอัตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของ
อัตติปัจจัย หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ บุคคลพิจารณาเห็นหทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๕๑๐] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
กรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตกรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย.

[๑๕๑๑] ๓. ปรีตตกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปฺปมาณกรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปฺปมาณกรรม
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๕๑๒] ๔. มหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตกรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ ขั้น ๒
ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๕๑๓] ๕. มหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตกรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจฉัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่
กถัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

ที่เป็น ปังจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจฉัยแก่กายนี้ที่
เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย.

[๑๕๑๔] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่ปริตตธรรม และ
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๑๕] ๗. อัปปมาณธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปปมาณธรรม
ด้วยอำนาจของอตติปัจฉัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณธรรม เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๓ ฯลฯ.

[๑๕๑๖] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่
เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๕๑๗] ๙. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๕๑๘] ๑๐. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัย

แก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นอัปमानธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจาทะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปमानธรรมที่เกิดภายหลัง และกวีการอาหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจาทะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปमानธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์
เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๕๑๕] ๑. ปริตตธรรม และอัปमानธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัปमानธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหหัตตะ รวมกับ ปุเรหัตตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นอัปमानธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๕๒๐] ๑๒. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหหัตตะ, ปัจจาทะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหหัตตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังฆาตตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และกวีการาหาร เป็นปัจจัยแก่ ภายนี้.

ที่เป็น ปังฆาตตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และรูปชีวิตนทริย เป็นปัจจัยแก่ กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๑๕๒๑] ๑๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุเป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ และหทยวัตถุ ฯลฯ

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

นัตติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ

ของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทรมูลกนัย

[๑๕๒๒] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๗ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย ในอาหารปัจจัย ในอินทริยปัจจัย ในฌานปัจจัย ในมัคคปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ. ฟังนั้อย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

การยกปัจจัยในปัจจนีเยแห่งปัญหาวาระ

[๑๕๒๓] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๕๒๔] ๒. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๕๒๕] ๓. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย,

[๑๕๒๖] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๗] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๒๘] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๕] ๗. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

[๑๕๓๐] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๕๓๑] ๙. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๕๓๒] ๑๐. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๕๓๓] ๑๑. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๕๓๔] ๑๒. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัย
แก่ปริตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ.

[๑๕๓๕] ๑๓. ปรีตตธรรม และอัปป์มาณธรรม เป็นปัจจัย แก่อัปป์มาณธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ.

[๑๕๓๖] ๑๔. ปรีตตธรรม และมหักคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ ปรีตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ.

[๑๕๓๗] ๑๕. ปรีตตธรรม และมหักคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ มหักคตธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๑๕๓๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๑๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๑๕ วาระ ในนอธิปติปัจจัย ในนอนันตรปัจจัย ในนสมนันตรปัจจัย แต่ละปัจจัย

มี ๑๕ วาระ ในนสหชาติปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๑๒ วาระ
ในนนิสสยปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในปุเรชาติ-
ปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑๕ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๕
วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑๕ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในโนอตฺถิปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในโนนตฺถิปัจฉัย
มี ๑๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๑๕ วาระ ในโนอวิคตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉนีนัย จบ

อนุโลมปัจฉนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉนียะ

[๑๕๓๕] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๗ วาระ ...ใน
นอริปติปัจฉัย ในนอนันตรปัจฉัย ในนสมนันตรปัจฉัย แต่ละปัจฉัยมี ๗ วาระ
ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนปุเร-
ชาติปัจฉัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในโนนตฺถิปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในโนวิคตปัจฉัย มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉนีนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๔๐] เพราะนเหตุปัจจจัย ในอาร์มมณปัจจจัย มี ๗ วาระ...ใน
อธิปัตปัจจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจจัย มี ๗ วาระ
ในนิสสยปัจจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจจชาติปัจจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจจัย มี ๔ วาระ
ในกัมมปัจจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจจัย
มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจจัย มี ๑๓ วาระ ใน
นัตติปัจจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจจัย มี ๑๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปริตตติกะที่ ๑๒ จบ

ติกะนี้ ไม่มีอรรถกถาอธิบาย.

๑๓. ปริตตารัมมณติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๔๑] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

[๑๕๔๒] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น
๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ

[๑๕๔๓] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๕๔๔] **ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม** เกิด
ขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย เพราะอธิปติปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๔๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๕๔๖] **๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม**
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ.

[๑๕๔๗] **๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิจจา ที่สหระต
ด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิจจา ที่สหระตด้วยอุทัจจะ.

[๑๕๔๘] ๑. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. นอธิปติปัจจัย

[๑๕๔๙] ๑. ปรีตตารัมมณธรรม อาศัยปรีตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ โนปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๐] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๑] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

๓. นปุเรชาตปัจจย

[๑๕๕๒] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
 ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๓] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

เพราะนปุเรชาตปัจจย ในมหัคคตารัมมณธรรม ปฏิสนธิ ไม่มี.

[๑๕๕๔] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. นปัจจชาตปัจจย ๕. นอเสวนปัจจย

เพราะนปัจจชาตปัจจย เพราะนอเสวนปัจจย เหมือนกับ
เพราะนอธิปัตติปัจจย.

๖. นกัมมปัจจัย

[๑๕๕๕] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม.

[๑๕๕๖] ๒. **มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม.

[๑๕๕๗] ๓. **อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณารัมมณธรรม.

๗. นวิปากปัจจัย ฯลฯ ๘. นมัคคปัจจัย

[๑๕๕๘] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย. ปฏิสนธิ ไม่มี.**

เพราะนghanปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ

เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

[๑๕๕๕] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๕๖๐] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

[๑๕๖๑] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ

[๑๕๖๒] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ

[๑๕๖๓] ๓. อัปมาณรัมมณธรรม อาศัยอัปมาณรัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุฏุมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณรัมมณธรรม
 ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๕๖๓] ในนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ
 ฯลฯ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอา-
เสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓
วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ...ใน
นปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๖๖] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหาร-ปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๓ วาระ ในวิกต-ปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๖๗] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๕๖๘] ๒. **มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๖๙] ๓. **อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๖๐] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม, พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ข่อมยินดี ข่อมเพลิดเพลินยัง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ข่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ข่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยปริตตารัมมณปริตตจิต ด้วยเจโตปริยญาณ.

ปริตตขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๖๑] ๒. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาทิพยจักขุ พิจารณาทิพโสทรธาตุ พิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นปริตตารัมมณธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาชลาภกัมมูปคญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นมหัคคตขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม โดยของความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภขั้นนั้น รากะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมหัคคตจิต ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

มหัคคตขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๕๗๒] ๓. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ ฯลฯ พิจารณาวิญญานัญญาตนะ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญาตนะ พิจารณาอิทธิวิญญาณ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ พิจารณาชลาภกัมมูปคญาณ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นมหัคคตขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภขั้นนั้น รากะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมหัคคตจิตที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

มหัคคตขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อำนาจชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๖๗] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาปฐมฌานปัจจบวณณะ ฯลฯ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญายตนปัจจบวณณะ พิจารณาทิพพจักขุปัจจบวณณะ พิจารณาทิพโสตธาตุปัจจบวณณะ อิทธิวิชญาณปัจจบวณณะ ฯลฯ เจโตปริยญาณปัจจบวณณะ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณปัจจบวณณะ ฯลฯ ยถากัมมุปกญาณปัจจบวณณะ ฯลฯ พิจารณานาคตังสญาณปัจจบวณณะ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นปริตตขั้นที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารภขั้นนั้น รากะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยปริตตจิต ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ปริตตขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๓๔] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมา-
ณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล.
บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยอัปมาณจิต ที่เป็นอัปมา-
ณารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อัปมาณขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๓๕] ๖. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน, พิจารณา
มรรคปัจจเวกขณะ, พิจารณาผลปัจจเวกขณะ, พิจารณานิพพานปัจจเวกขณะ.

บุคคลพิจารณาเห็นปริตตขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยปริตตจิต ที่เป็นอัปมาณ-
ารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ปริตตขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมถารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๖๖] ๗. อัปมถารัมม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมม-
ฉรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาเจโตปริยญาณที่เป็นอัปมถารัมม-
ฉรรม พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ พิจารณาอนาคตังสญาณ ฐิติของ
บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมหัคคตจิตที่เป็นอัปมถารัมมฉรรม ด้วยเจโต-
ปริญาณ

มหัคคตขันธที่เป็นอัปมถารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ
แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๕๖๗] ๑. ปริตตารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมม-
ฉรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณอธิปติ และ สหชาตอธิปติ

ที่เป็น อารัมมณอธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลกระทำปิตตขันธทั้งหลายที่เป็นปิตตารัมมณธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขันธ
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นปิตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๕๖๘] ๒. ปิตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำทิพยจักขุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.
กระทำทิพโสตราตุ ฯลฯ อิทธีวิญาณที่เป็นปิตตารัมมณธรรม ฯลฯ เจโต-
ปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ กระทำ
อนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดียอมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำมหัคคตขันธทั้งหลาย
ที่เป็นปิตตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธนั้น
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๖๙] ๓. ปิตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาติาธิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำวิญญาณัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ
เนวสัญญานาสัญญาตนะ ฯลฯ อิทธิวิญญาณที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ
เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ยถากัมมูปคญาณ อนาคตังสญาณ
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลคเพลินยิ่ง เพราะกระทำมหัคคตขันธ์ทั้งหลาย
ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
ขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม
 ฯลฯ ทิฎฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

[๑๕๘๐] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำปฐมฉานปัจจเวกขณะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา ฯลฯ กระทำอนาคตังสญาณปัจจเวกขณะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
 ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะการทำปรีตตวัชัร้ท้ห้ลหย
ท้เป็นมห้คคตาร้มณชรรรมให้เป็นอรรมณ้อย่างหนักแน่น คร้ันกระทำวัชัร้ท้
ให้เป็นอรรมณ้อย่างหนักแน่นแล้ว รหคท้เป็นปรีตตาร้มณชรรรม ๗๗ ทิฏฐิ
ย้อมเกดข้ัน.

[๑๕๘๑] ๕. อัปปมาณาร้มณชรรรม เป็นป้จจย้เก้อัปปมาณา-
ร้มณชรรรม ด้วยอำนาจของอริปติป้จจย้

มี ๒ อย่าง คือท้เป็น อาร้มณชิปติ และ สหชชชชิปติ

ท้เป็น อาร้มณชิปติ ได้เก้

พระอริช้ท้ห้ลหยออกจกมรรค กระท้มรรคให้เป็นอรรมณ้อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจรรณา กระท้ผลให้เป็นอรรมณ้อย่างหนักแน่น ๗๗

ท้เป็น สหชชชชิปติ ได้เก้

อริปติชรรรมท้เป็นอัปปมาณาร้มณชรรรม เป็นป้จจย้เก้สัมปยุตตวัชัร้
ท้ห้ลหย.

[๑๕๘๒] ๖. อัปปมาณาร้มณชรรรม เป็นป้จจย้เก้ปรีตตาร้-
ร้มณชรรรม ด้วยอำนาจของอริปติป้จจย้

มีอย่างเดียว คือท้เป็น อาร้มณชิปติ ได้เก้

พระเสกขบุคคลท้ห้ลหย กระท้โคตรรุท้ให้เป็นอรรมณ้อย่างหนักแน่น
แล้วพิจรรณา, กระท้โวทานให้เป็นอรรมณ้อย่างหนักแน่นแล้ว พิจรรณา,
กระท้มรรคป้จจเวกชณะให้เป็นอรรมณ้อย่างหนักแน่นแล้ว พิจรรณา, กระ-
ท้ผลป้จจเวกชณะ ๗๗ กระท้นิพพานป้จจเวกชณะ ให้เป็นอรรมณ้อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจรรณา.

[๑๕๘๓] ๗. **อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **อารัมมณชิปติ** ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลายกระทำเจโตปริยญาณที่เป็นอัปมาณารัมมณ-
ธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ
กระทำอนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๕๘๔] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตรัมมณ-**
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๕] ๒. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณ-**
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีตติจิตที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็นมหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๖] ๓. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภวังค์ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ

อนุโลมที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลมเป็น
ปัจจัยแก่ไวทาน.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัตติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๗] ๔. **มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๕๘๘] ๕. **มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ จุติจิตเป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีตติจิตที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๘] ๖. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภวังค์ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อำวชณะที่เป็น
อุปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ

อนุโลมที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม
เป็นปัจจัยแก่โวทาน.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ.

เนวสัญญานาสัญญาณะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล-
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๙] ๗. อุปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปมาณารัมมณธรรมที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปมาณารัมมณธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนัน-
ตรปัจจัย.

โคตรภูเป็นปัจจัยแก่มรรค. โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค.

มรรคเป็นปัจจัยแก่ผล.

ผลเป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๙๐] ๘. อุปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรคปัจจุเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะที่เป็นปริตตารัมมณ-
ธรรม.

ผลปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

นิพพานปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

เจโตปริยญาณที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

อนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๒] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

คือ มรรคปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม, ผลปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม.

นิพพานปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม.

ผลเป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมณันตรปัจจัย

[๑๕๕๓] ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๕๕๔] ๑. ปรีตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอัญญ-
มัญญปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ฟังกระทำ
เหมือนกันกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นปรีตตารัมมณธรรมแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฉานที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม
ให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา รากะ
โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย
แล้วให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฉานที่เป็นปรีตตา-
รัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ ให้เกิด
ขึ้น ย่อมฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นปรีตตา-
รัมมณธรรมแก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่
ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๒. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา
ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกายแล้ว ยังฉานที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญิ.

ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ ฯลฯ
แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๖] ๓. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปรมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
เป็นอัปปรมาณารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังฉานที่เป็น
ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ฯลฯ สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ยังฉานที่เป็นอัปมาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค
ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๗] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่
เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติ ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิวฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ฯลฯ ความปรารถนา ฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ถือทิวฐิ.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ความ
ปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๘] ๕. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น **อาร์มณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ** และ **ปกตูปนิสสยะ**

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม แล้วให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฉานที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ ยัง วิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติ ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ความปรารถนา แล้ว ให้ทาน ฯลฯ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย แก่ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๖. **มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **อนันตรูปนิสสยะ** และ **ปกตูปนิสสยะ**

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น อูปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้ เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยความ ปรารถนาแล้ว ยังฉานที่เป็นอูปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๐๐] ๗. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมแล้ว ยังฉาน
ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา
แล้ว ยังฉานที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๐๑] ๘. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอัปปมาณารัมมณธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฉานที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา แล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ที่ปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วย อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๐๒] ๕. อัปปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปมาณารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา แล้วยังฉานที่มหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอุปมาฉารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๑๖๐๓] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวน-
ปัจจัย.

[๑๖๐๔] ๒. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาฉา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๖๐๕] ๓. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๑๖๐๖] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.
อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๖๐๗] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค.

โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๑๖๐๘] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๐๕] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๑๐] ๓. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๑๑] ๔. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๐๒] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือ นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

๑๒. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

[๑๖๑๓] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๑๔] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัลลปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

การยกปัจจัยในปัจจนีเย

[๑๖๑๕] ๑. ปรีตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๐๖] ๒. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๑๓] ๓. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปรมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๑๘] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๑๙] ๕. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๒๐] ๖. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปรมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๒๑] ๗. อัปปรมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปรมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๒๒] ๘. อัปมาถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๒๓] ๙. อัปมาถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๒๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอิทธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนัตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๖๒๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจยมี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓
วาระ ในปัจจฆาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ
ในนัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจย
มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๖๒๖] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ใน
สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนอत्ถิปัจจย มี ๕
วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปริตตารัมมณติกะที่ ๑๓ จบ

อรรถกถาปริตารัมมตีกะ

สองบทว่า **อุปฺปมาณารมฺมณา เจตนา** ใน **ปริตารัมมตีกะ**

คือ เจตนาในโคตรภู เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม จะกล่าวว่า **ปัจจเวกขณเจตนา** ก็ได้. สองบทว่า **วิปากานํ ปริตฺตารมฺมณานํ** คือวิปากที่มีกรรมเป็น อารมณ์เกิดขึ้นในปฏิสนธิกาล มีรูปเป็นต้นเป็นอารมณ์ เกิดขึ้นด้วยอำนาจ จักขุวิญญาณเป็นต้น มีปริตตารมณฺ์ที่ชวณะรับมาเกิดขึ้นด้วยอำนาจตทารัมมณะ ในปวัตติกาล ก็อาจารย์เหล่าใดกล่าวว่า ปฏิสนธิยอมไม่มี เพราะโคตรภูจิต เป็นปัจจัย อาจารย์เหล่านั้น พึงถูกคัดค้านด้วยสูตรนี้. คำที่เหลือในอธิการนี้พึง ทราบตามนัยแห่งบาลีนั่นเอง

เห็นตีกะเช่นเดียวกับสังกิลิฏฐตีกะ

อรรถกถาปริตารัมมตีกะ จบ

๑๔. หีนติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๒๗] ๑. หีนธรรม อาศัยหีนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นหีนธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. มัชฌิมธรรม อาศัยหีนธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นหีนธรรม.

๓. หีนธรรม และมัชฌิมธรรม อาศัยหีนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นหีนธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๖๒๘] ๔. มัชฌิมธรรม อาศัยมัชฌิมธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัชฌิมธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑ อรรถกถาแก้วว่า หีนติกะ เหมือนกับสังกิลิฐติกะ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๒๕] ๕. ปณีตธรรม อาศัยปณีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

[๑๖๓๐] ๘. มัชฌิมธรรม อาศัยมัชฌิมธรรม และปณีตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นปณีตธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๖๓๑] ๙. มัชฌิมธรรม อาศัยหีนธรรม และมัชฌิมธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นหีนธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย

หีนติกะ พึงให้พิสดารเหมือนกับสังกิลิฐติกะ พึงใส่ให้เต็ม.

หีนติกะ ที่ ๑๔ จบ

๑๕. มิจฉัตตติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๓๒] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตมฺม อาศัสมิจฉัตตนิยตฺตมฺม เกิด
ขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัสมิ ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตมฺม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อนิยตฺตมฺม อาศัสมิจฉัตตนิยตฺตมฺม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัสมิทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตมฺม.

๓. มิจฉัตตนิยตฺตมฺม และอนิยตฺตมฺม อาศัสมิ-
ฉัตตนิยตฺตมฺม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัสมิ ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยต-
ตฺตมฺม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๖๓๓] ๔. สัมมัตตนิยตฺตมฺม อาศัสมัมมัตตนิยตฺตมฺม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (คือวาระที่ ๔-๕-๖)

[๑๖๓๔] ๕. อนิยตฺตมฺมอาศัสมอนิยตฺตมฺม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัสมิ ๑ ที่เป็นอนิยตฺตมฺม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฐิตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ เป็นอนิยต-
กรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑, ฯลฯ มหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กฐิตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ทั้งหมด.

[๑๖๓๕] ๕. อนิยตกรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตกรรม และอนิยต-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมิจฉัตตนิยตกรรม และ
ภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๓๖] ๕. อนิยตกรรม อาศัยสัมมัตตนิยตกรรม และ
อนิยตกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นสัมมัตตนิยตกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๓๗] ๑. มิจฉัตตนิยตกรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตกรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๖๓๘] ๒. สัมมัตตนิยตยธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตยธรรม

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตยธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๖๓๙] ๓. อนิยตยธรรม อาศัยอนิยตยธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตยธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตยธรรม ฯลฯ

ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ปัจจัยทั้งหมด พึงให้พิสคารด้วยเหตุนี้.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๔๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ

ในอธิปริปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ใน

นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓

วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย

มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉาน-

ปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ

ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนับ จบ

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๖๔๑] ๑. อนियตธรรม อาศัยอนियตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนियตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหिरูป ... อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจย

[๑๖๔๒] ๑. อนियตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอาร์มมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ฯลฯ.

๓. นอริปติปัจจัย

[๑๖๔๓] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตมม อาศัยฺมิจฉัตตนิยตฺตมม

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตมม อาศัยฺฉัณฺฐ์ที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตมม.

[๑๖๔๔] ๒. สัมมัตตนิยตฺตมม อาศัยฺสัมมัตตนิยตฺตมม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตฺตมม อาศัยฺฉัณฺฐ์ทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตฺตมม.

[๑๖๔๕] ๓. อนิยตฺตมม อาศัยฺอนิยตฺตมม เกิดขึ้น เพราะ

นอริปติปัจจัย

คือ ฉัณฺฐ์ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยฺฉัณฺฐ์ ๑ ที่เป็นอนิยตฺตมม ฯลฯ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยฺฉัณฺฐ์ทั้งหลาย, ๒ ฉัณฺฐ์ทั้งหลาย อาศัยฺหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๔. นอนันตรปัจจัย

[๑๖๔๖] อนิยตฺตมม อาศัยฺมิจฉัตตนิยตฺตมม เกิดขึ้น

เพราะนอนันตรปัจจัย

ปัจจัยทั้งหมด พึงให้พิสคาร.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๔๗] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๘ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๘ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในน-
ฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕
วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย ที่ ๕ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พิจนัยอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๖๔๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ในน
อธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในนอัญญ-
มัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย
มี ๖ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๘ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 486

มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ
ในโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๖๔๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสหชาตปัจจย
มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิกตปัจจย มี ๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัจจยวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๕๐] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

[๑๖๕๑] ๗. อนियตธรรม อาศัยอนियตธรรม ฯลฯ เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น และจิตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนियตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๘. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยอนियตธรรม ฯลฯ เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยอนियตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๑๐. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนियตธรรม อาศัย

อนियตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. สัมมัตตนิยตธรรม และอนियตธรรม อาศัยอนियต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๕๒] **๑๒. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม**

และอนियตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และหทยวัตถุ,
ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. อนियตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม และอนियต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม อาศัย

มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม แลหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๕๓] ๑๕. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑๕-๑๗) เหมือนกับมิจฉัตตธรรม.

ฟังนัยอย่างนี้.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๕๔] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย ฯลฯ ฟังแจกเหมือนกับปัจจัยวาระในกุสลติกะ. เพราะ อวิคตปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๕๕] นเหตุปัจจัย ๑๗ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๗ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ. ในอุปนีสสย ปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาสวณปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๗ วาระ ใน

อินทริยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๖๕๖] ๑. อนियตฺตรม อาศัยอนियตฺตรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอนियตฺตรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ,

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังญญัตถุทั้งหลาย ฯลฯ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ และหทยัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๑๖๕๗] ๑. อนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม.
เหมือนกับ กุสลดิเกะ ฟังกระทำเป็น ๕ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๖๕๘] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมเป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
มิจฉัตตนิยตธรรม.

[๑๖๕๙] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
สัมมัตตนิยตธรรม.

[๑๖๖๐] ๓. อนิยตธรรม อาศัยอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอธิปติปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม
๗๗ ขั้น ๒ ๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยจักขาย-
ตนะ ฯลฯ อาศัยกายตนะ. ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยอนิยตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรมและ

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๖๖๑] ๖. **มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยนิจฉัตตนิยตธรรมและ**

อนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มิจฉัตตนิยตธรรม และหทยวัตถุ.

[๑๖๖๒.] ๗. **สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม**

และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
สัมมัตตนิยตธรรม และหทยวัตถุ.

๔. อนันตรปัจจย ๗๗ ๒๐. โนวิคตปัจจย

[๑๖๖๓] ๑. อนियตฺตรม อาศัยมิจจัตตนิยตฺตรม เกิดขึ้น

เพราะนอนันตรปัจจย ๗๗

เพราะโนนัตติปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๑๖๖๔] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๗ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในนณานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนตัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเยนัย จบ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๖๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ในนอธิปติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 494

ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๖๖๖] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ...ในอนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๖๗] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เจือกับมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๖๖๘] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เจือกับสัมมัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ฯลฯ.

[๑๖๖๙] ๓. อนิยตธรรม เจือกับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๒. อาร์มมณปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๖๗๐] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เจือกับมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๗๑] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
 ฯลฯ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย
 มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๖๗๒] ๑. อนियตธรรม เจือกับอนियตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนियตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นอธิปัจจัย

[๑๖๗๓] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เจือกับมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอธิปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็น
มิจฉัตตนิยตธรรม.

[๑๖๗๔] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เจือกับสัมมัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เจือกับขั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม.

[๑๖๗๕] ๓. อนิยตธรรม เจือกับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอริปติปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. นปุเรชาติปัจจัย

[๑๖๗๖] สัมมัตตนิยตธรรม เจือกับสัมมัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๖๗๗] ๒. อนิยตธรรม เจือกับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ขั้น
๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๔. นัจจชาตปัจจย

[๑๖๗๘] มัจจัตตนิยตธรรม เจือกัมมัจจัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนัจจชาตปัจจย พิงไถให้เต็ม. (๓ วาระ)

๕. นอเสวนปัจจย

[๑๖๗๙] ๑. อนิยตธรรม เจือกัมมอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอเสวนปัจจย
คือ ชั้น ๓ เจือกัมมชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๖. นกัมมปัจจย ๗. นวิปากปัจจย

[๑๖๘๐] ๑. มัจจัตตนิยตธรรม เจือกัมมัจจัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจย เพราะนวิปากปัจจย ฯลฯ.

๘. นณานปัจจย ๙. นมคคปัจจย

[๑๖๘๑] ๑. อนิยตธรรม เจือกัมมอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นณานปัจจย
คือ ปัญจวิญญาณ ฯลฯ
เพราะนมคคปัจจย
คือ ฯลฯ อาศัยอนิยตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

๑๐. นวิปยุตตปัจจย

[๑๖๘๒] ๑. สัมมัตตนิยตธรรม เจือกักับสัมมัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ เจือกักับชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม
๗๗ ชั้น ๒ ๗๗.

[๑๖๘๓] ๒. อนิยตธรรม เจือกักับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ เจือกักับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ๗๗
ชั้น ๒ ๗๗.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๘๔] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอา-
เสวนปัจจย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓
วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๖๘๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ... ในน-
ปุเรชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 500

มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในน
วิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนัย จบ

ปัจจนีนยานุโลมนัย

[๑๖๘๑] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๑ วาระ
พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนีนยานุโลมนัย จบ

จบ สังกัฏฐาวาระ

สัมปยุตตวาระ เช่นเดียวกับสังกัฏฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๘๗] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น^๓
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๖๘๘] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย.

[๑๖๘๙] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น^๓
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๖๙๐] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

[๑๖๕๑] ๕. อนियตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๕๒] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นมิจฉตตานियต-
ธรรม รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยง ฯลฯ

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ
แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ตักขิณูปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๖๕๓] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ
แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์म्मณปัจจัย.

[๑๖๕๔] ๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่ผล แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอนิยตธรรม กิเลสที่
ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลิน

ยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ภาวะที่เป็นอนิยตธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอนิยตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ, อากิญจัญญา-
ตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัญชีพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๖๕๕] ๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาตฺตมาตกรรม แก่ปีตฺตมาตกรรม
แก่อรหันตมาตกรรม แก่รูหิรูปปาตกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ลุบคล้ำ ซึ่ง
หทยวัตตฤโด หทยวัตตุนัน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๖๕๖] ๕. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตฺตธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๖๕๗] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ตฺตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๖๕๘] ๒. มิจฉัตตนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๖๕๙] ๓. มิจฉัตตนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ตฺตธรรม และอนियตฺตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมิถัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๗๐๐] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๗๐๐] ๕. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๗๐๒] ๖. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรมและอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๑๗๐๓] ๗. อนियตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศล-
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายกระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว

พิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโwatan, แก้วผล ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะการทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอนियตธรรม ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๓๐๔] ๘. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๓๐๕] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๓๐๖] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

[๑๓๐๗] ๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน.

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ.

เนวสัจญานาสัจญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๗๐๘] ๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โทมนัสที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่โทมนัสที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย, มิจฉาทิฎฐิที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉาทิฎฐิที่เป็นนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๗๐๙] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๗๑๐] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่นियตธรรม

ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ มี ๕ วาระ.

เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย เหมือนกับ กุสสติกะ มี ๑๓ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๗๑๑] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

มาตุฆาตกรรม เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

มาตุฆาตกรรม ฯลฯ ปีตุฆาตกรรม ฯลฯ อรหันตฆาตกรรม ฯลฯ
รุหิรูปปาทกรรม ฯลฯ สังฆเภทกรรม ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่นิตยมิจฉาทิภูลิว ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำจกนัย.

นิตมิจฉาทิฏฐิ เป็นปัจจัยแก่นิตมิจฉาทิฏฐิ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

นิตมิจฉาทิฏฐิ เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม ฯลฯ แก่สังฆเภทกรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๐๒] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่นิตตธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปลงชีวิตมารดาแล้วเพื่อป้องกันกรรมนั้น ย่อมให้ทาน สมาทาน
ศีล กระทำอุโบสถกรรม

ปลงชีวิตบิดา ฯลฯ ปลงชีวิตพระอรหันต์ ฯลฯ ยังโลหิตของพระ-
ตถาคตให้ห้อด้วยจิตประทุษร้าย ฯลฯ ทำลายสงฆ์แล้ว เพื่อป้องกันกรรมนั้น
ย่อมให้ทาน สมาทานศีล การทำอุโบสถกรรม.

[๑๗๑๓] ๓. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๑๔] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรค แล้วยังสมาบัติที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัตถปฏิสัมภิทาของพระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ แก่
ความฉลาดในฐานะและอฐานะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๑๕] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรมแล้ว ย่อมให้ทาน สมาทาน
ศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฌาน ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น
ย่อมก่อมานะ ย่อมถือทิฎฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอนิยตธรรม อาศัยสุตะ จาคะ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ เสนาสนะแล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม.

ศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ เสนาสนะเป็น ปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌานนั้นแหละ ฯลฯ บริกรรมแห่งเวทัญญานาสัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เวทัญญานาสัญญาตนะ นั้นแหละ.

ปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฌาน ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัย แก่เวทัญญานาสัญญาตนะ ฯลฯ

ปาณาติบาต เป็นปัจจัยแก่ปาณาติบาต ด้วยอำนาจของอุปนิสสย- ปัจจัย.

พึงกระทำจกัณย.

[๑๗๑๖] ๖. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นอนิยตธรรมแล้วปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ อาศัยความปรารถนา ฯลฯ อาศัยสุขทางกาย ฯลฯ อาศัยเสนาสนะแล้ว ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม แก่ปีตุฆาตกรรม แก่อรหันตฆาตกรรม แก่รูปุปาทกรรม แก่สังฆเภทกรรม แก่นิยตมิจฉาทิฎฐิ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๑๗] ๗. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง
จตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๗๑๘] ๑. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นอนิยต-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

[๑๗๑๕] ๒. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาคูฆาตกรรม แก่ปีตุมตกรรม แก่
อรหันตฆาตกรรม แก่รุหิรูปปาทกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๗๒๐] ๓. อนियตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรตตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๑๗๒๑] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๑๗๒๒] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๑๗๒๓] ๓. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจยแก่อนियตฺตธรรม ด้วย

อำนาจของปัจจยชาติปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจยชาติปัจจย.

๑๒. อาเสวนปัจจย

[๑๗๒๔] ๑. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจยแก่อนियตฺตธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย.

อนุโลม เป็นปัจจยแก่โคตรภู อนุโลม เป็นปัจจยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย.

[๑๗๒๕] ๒. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจยแก่มิจฉัตตนิยตฺตธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย

คือ โทมนัสที่เป็นอนियตฺตธรรม เป็นปัจจยแก่โทมนัสที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย อนิยตมิจฉาทิฏฐิ เป็นปัจจยแก่อนิยตมิจฉาทิฏฐิ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย.

[๑๗๒๖] ๓. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจยแก่สัมมัตตนิยตฺตธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยมรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๗๒๗] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๒๘] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ และกฐัตตา-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๒๙] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมิจัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๐] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

คือ เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๑] ๕. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๒] ๖. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๓] ๗. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิยตธรรม, เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ วิบากขันธ และกภูตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๗๓๔] ๑. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขันธ ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๓
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ฯลฯ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๗๓๕] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของมัลลปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๗๓๖] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
นี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๓๗] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๓๘] ๓. อนियตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๓๕] ๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๔๐] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตถิปัจจัย

[๑๗๔๑] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ ฯลฯ
ชั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒.

[๑๗๔๒] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

[๑๗๔๓] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๔๔] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖).

[๑๗๔๕] ๖. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นอนัตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสัญญัตตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็น
ต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปลายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จักขุทั้งหลายที่เป็นอนัตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวนพีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๗๔๖] ๘. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม ฯลฯ แก่รูปหิรูปปาทกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๗๔๗] ๙. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

[๑๗๔๘] ๑๐. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย

แก่มิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุเป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ ฯลฯ ชั้น ๒ และ ฯลฯ

[๑๗๔๕] ๑๑. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง และกวฬิ-
การาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตนทริย์
เป็นปัจจัยแก่ภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๗๕๐] ๑๒. สัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๒ วาระ (วาระที่
๑๒-๑๓) เหมือนกับมิจฉัตตนิยตธรรม.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๗๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนีนิย

การยกปัจจัยในปัจจนีนิย

[๑๗๕๒] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๕๓] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๕๔] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๗๕๕] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๕๖] ๕. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๗๕๗] ๖. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มัมมัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๗๕๘] ๗. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็น
ปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๗๕๙] ๘. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตฺตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๗๖๐] ๙. อนियตฺตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตฺตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๗๖๑] ๑๐. มิจฉัตตนิยตฺตธรรม และอนियตฺตธรรม เป็นปัจจัย
แก่มิจฉัตตนิยตฺตธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๗๖๒] ๑๑. มิจฉัตตนิยตฺตธรรม และอนियตฺตธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนियตฺตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาร
และรวมกับ อินทริยะ

[๑๗๖๓] ๑๒. สัมมัตตนิยตฺตธรรม และอนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมมัตตนิยตฺตธรรม ฯลฯ

มี อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๗๖๔] ๑๓. สัมมัตตนิยตฺตธรรม และอนิยตฺตธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนิยตฺตธรรม

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาร
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๗๖๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย ในนอธิปติ-
ปัจจัย ในนอนันตรปัจจัย ในนสมนันตรปัจจัย แต่ละปัจจัย ๑๓ วาระ ในน-
สหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนนิสสยปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๑๑ วาระ
ในนปังณาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนกัมม-
ปัจจัย ในนวิปากปัจจัย ในนอาหารปัจจัย แต่ละปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในนมคคปัจจัย
มี ๑๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ

ในโนอัติปัจจย มี ๗ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย
มี ๑๓ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๗๖๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ...ในน-
อธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ
ฯลฯ ในนมัคคปัจจย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๗๖๗] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๘ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในนสหชาติปัจจย มี ๘ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอินทริยปัจจัย ในฌานปัจจัย ในมัคคปัจจัย แต่ละปัจจัยมี ๗ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.
พืงนับอย่างนี้.

ปัจจัยยานุโลมณัย จบ

มิจฉัตตติกะที่ ๑๕ จบ

อรรถกถามิจฉัตตติกะ

ใน มิจฉัตตติกะ มิจฉัตตนิยตธรรม ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัย
ไร ๆ แก่สัมมัตตนิยตธรรม หรือสัมมัตตนิยตธรรม ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัย
ไร ๆ แก่มิจฉัตตนิยตธรรม มิจฉัตตนิยตธรรม หรือสัมมัตตนิยตธรรม ชื่อว่า
เว้นสหชาติปฏิบัติปัจจัย ย่อมไม่มี. ใน สัมมัตตนิยตธรรมย่อมไม่มีอาร์ม-
มณปุเรชาติ ปัจจัยโดยแน่นอน (คือ สัมมัตตนิยตธรรมไม่เป็นอาร์มมณ-
ปุเรชาติปัจจัยแน่นอน). ใน มิจฉัตตนิยตธรรม มีอาร์มมณปุเรชาติปัจจัย.

นิยตมิจฉาทิฏฐิ พืงปรารกอนิยตจิตเกิดขึ้นได้ นียตจิตย่อมไม่ปรารก
นียตจิตที่เหลือเกิดขึ้น. ธรรมอะไร ๆ ย่อมไม่ทำมิจฉัตตนิยตธรรมให้หนักเกิด
ขึ้น กุศลย่อมไม่เป็นอุปนิสสยปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม คำที่เหลือในอธิการนี้
พืงทราบตามนัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ในบาลี.

อรรถกถามิจฉัตตติกะ จบ

๑. ของไทยหน้า ๖๖๓ บรรทัดที่ ๑ เป็น **วตุฏปุเรชาติ** แต่ผิดสภาวะ จึงแปลตามบาลี
พม่าที่เป็น **อาร์มมณปุเรชาติ**.

๑๖. มัคคารัมมณติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๖๘] ๑. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
มัคคารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๖๙] ๔. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๓๐] ๗. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๘. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๙. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๐. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๑. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้น
๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๓๑] ๑๒. **มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม**

และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคา-
รัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม

และ มัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณ-
ธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๔. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วย

มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๗๒] ๑๕. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม และ
มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม
และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๖. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม และ
มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุก-
ธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๗. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น
๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๒. อวิคตปัจจัย

[๑๗๗๓] ๑. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย, เพราะอธิปัตติปัจจัย, เพราะอนันตรปัจจัย,
เพราะสมนันตรปัจจัย, เพราะสหชาติปัจจัย, เพราะอัญญมัญญปัจจัย,
เพราะนิสสยปัจจัย, เพราะอุปนิสสยปัจจัย, เพราะปุเรชาติปัจจัย,
เพราะอาเสวนปัจจัย, เพราะกัมมปัจจัย, เพราะอาหารปัจจัย เพราะ
อินทริยปัจจัย, เพราะฌานปัจจัย, เพราะมัคคปัจจัย, เพราะสัมป-
ยุตต์ปัจจัย, เพราะวิปยุตต์ปัจจัย, เพราะอติปัจจัย, เพราะนัตติปัจจัย
เพราะวิคตปัจจัย, เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๗๗๔] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย ในอธิปัตติ-
ปัจจัย ในอนันตรปัจจัย ในสมนันตรปัจจัย ในสหชาติปัจจัย ให้ัญญมัญญ-
ปัจจัย ในนิสสยปัจจัย ในอุปนิสสยปัจจัย ในปุเรชาติปัจจัย ในอาเสวนปัจจัย
ในกัมมปัจจัย ในอาหารปัจจัย ในอินทริยปัจจัย ในฌานปัจจัย ในมัคคปัจจัย
ในสัมปยุตตปัจจัย ในวิปยุตตปัจจัย ในอตฺติปัจจัย ในนัตติปัจจัย ในวิคต-
ปัจจัย ในอวิคตปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๗๗๕] ๑. มัคการัมมณธรรม อาศัยมัคการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคการัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗.

๒. นอธิปัตติปัจจัย

[๑๗๗๖] ๑. มัคการัมมณธรรม อาศัยมัคการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นมัคการัมมณธรรม ๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗.

๒. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรมเกิดขึ้น

เพราะนอริปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๗๗] ๔. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๕. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๖. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาเหตุกธรรม.

[๑๗๓๘] ๗. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ อชิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๘. มัคการัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรมเกิดขึ้น

เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคการัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๙. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ อชิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม.

๑๐. มัคการัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคการัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๑. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ อชิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม.

[๑๗๗๕] ๑๒. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม และ มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๓. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม และ มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๔. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๘๐] ๑๕. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัตตเหตุกธรรม และ มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ อชิปติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม.

๑๖. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม และ มัคคาธิปติธรรม ฯลฯ

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมคฺคาธิปัตติธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นมคค-
เหตุกธรรม และมคฺคาธิปัตติธรรม.

**๑๗. มคคเหตุกธรรม และมคฺคาธิปัตติธรรม อาศัย
มคคเหตุกธรรม และมคฺคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอติปัตติปัจจัย**

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมคคเหตุกธรรม และมคฺคาธิปัตติธรรม อาศัย
ขันธทั้งหลายที่เป็นมคคเหตุกธรรม และมคฺคาธิปัตติธรรม.

๓. นปุเรชาติปัจจัย ๔. นปัจฉาชาติปัจจัย

[๑๗๘๑] ๑. มคฺการัมมณธรรม อาศัยมคฺการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย ทั้งสองปัจจัยนี้
พึงทำให้บริบูรณ์ (มี ๑๗ วาระ)

๕. นอาเสวนปัจจัย

[๑๗๘๒] ๑. มคฺการัมมณธรรม อาศัยมคฺการัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอาเสวนปัจจัย

คือ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นมคฺการัมมณธรรม ๑๗ ขันธ ๒ ๑๗

๒. มคฺคาธิปัตติธรรม อาศัยมคฺการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอาเสวนปัจจัย

คือ ขันธ ๓ ที่เป็นมคฺคาธิปัตติธรรม อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นมคฺการัมมณ-
ธรรม ๑๗ ขันธ ๒ ๑๗

๓. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๘๓] ๔. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคาธิปติธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปติธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติ
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๘๔] ๗. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม และ

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคา-
รัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

**๘. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคارัมมณธรรม และ
มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณ-
ธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

**๙. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวน-
ปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. นกัมมปัจจัย

**[๑๑๘๕] ๑. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคา-
รัมมณธรรม.

**๒. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคา-
รัมมณธรรม.

๓. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคารัมมณธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม.

[๑๗๘๖] ๔. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๕. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๖. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

[๑๗๘๗] ๗. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 546

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาธิปัตติกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติ-
กรรม. มี ๕ วาระ. (วาระที่ ๗-๑๑)

[๑๗๘๘] ๑๒. มัคคาร์म्मมมมมมม อาศัยมัคคาร์म्मมมมมมม
และมัคคาธิปัตติกรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย. ในภพนาแรก มี ๓
วาระ. (วาระที่ ๑๒-๑๔)

[๑๗๘๙] ๑๕. มัคคเหตุกมมมมม อาศัยมัคคเหตุกมมมมม และ
มัคคาธิปัตติกรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย. ในภพนาที่ ๒ มี ๓ วาระ.
(วาระที่ ๑๕-๑๖-๑๗)

๓. นวิปากปัจจัย

[๑๗๙๐] ๑. มัคคาร์म्मมมมมมมม อาศัยมัคคาร์म्मมมมมมมม เกิด
ขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม. (๑๗ วาระ)

๔. นมัคคปัจจัย

[๑๗๙๑] ๑. มัคคาร์म्मมมมมมมม อาศัยมัคคาร์म्मมมมมมมม เกิด
ขึ้น เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मมมมมมมม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗

๕. นวิปยุตตปัจจย

[๑๗๕๒] ๑. มัคคาร์म्मณธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย ฟังใส่ให้เต็ม (๑๗ วาระ) ฟังกำหนดว่า อรูป,
การนับจำนวนปัจจยในปัจจนียะ

[๑๗๕๓] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนวิปาก-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๗
วาระ.

ฟังนับอย่างนี้

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๗๕๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๑๗ วาระ...ในน-
ปุเรชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

ฟังนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจัยยานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยยานุโลม

[๑๑๕๕] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ... ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจัยยานุโลมัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระกัตี ปัจจยวาระกัตี นิสสยวาระกัตี สังสัฏฐวาระกัตี สัมปยุตตวาระกัตี เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๕๖] ๑. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๗๕๗] ๒. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๗๕๘] ๓. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
ธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย. ผู้มีปัญญาพึง
กระทำเป็น ๑๗ วาระด้วยเหตุนี้.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๗๕๙] ๑. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

ย่อมรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมัคคเหตุกกรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๐๐] ๒. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๑] ๓. มัคคาเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณธรรม
และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๒] ๔. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๓] ๕. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

ย่อมรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อวิชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๐๔] ๖. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณธรรม

และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๕] ๗. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัย

แก่มัคการัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคา-
ธิปัตติธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลเหตุกกรรม และมัลลคหิปปิตกรรม เป็นปัจจัย แก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๐๖] ๘. มัลลเหตุกกรรม และมัลลคหิปปิตกรรม เป็นปัจจัย แก่มัลลคหิปปิตกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์ อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๗] ๙. มัลลเหตุกกรรม และมัลลคหิปปิตกรรม เป็นปัจจัย แก่มัลลคหิปปิตกรรม และมัลลคหิปปิตกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์ อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๘๐๘] ๑. มัลลคหิปปิตกรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลคหิปปิตกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

ที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นมัลลคหิปปิตกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๐๕] ๒. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารูปติ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคารูปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

[๑๘๑๐] ๓. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณ-
ธรรม และมัคคารูปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคารูปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติ
ปัจจัย.

[๑๘๑๑] ๔. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัลลเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๒] ๕. มัลลเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลคานิบัติธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณานิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๑๓] ๖. มัลลเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลคานิบัติธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณานิบัติ และ สหชาตานิบัติ

ที่เป็น อารัมมณานิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา.

ที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัลลเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมัลลคานิบัติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๘] ๗. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์มณธรรม
และมัคคาธิปติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๑๙] ๘. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม
และมัคคาธิปติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาธิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นมัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมัคคเหตุกกรรมและมัคคาธิปติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๒๐] ๙. มัคคาธิปติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติกรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาธิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นมัคคาธิปติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๑๗] ๑๐. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปติ และ สหชาติปติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๘] ๑๑. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๙] ๑๒. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณ-
ธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปติ และ สหชาติปติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมคคารัมมณธรรม และมคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติ
ปัจจัย.

[๑๘๒๐] ๑๓. มคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มคคเหตุกธรรม
และมคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมคคเหตุกธรรมและมคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๑] ๑๔. มคคารัมมณธรรม และมคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมคคารัมมณธรรม และมคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เป็นมคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๒] ๑๕. มคคารัมมณธรรม และมคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๒๓] ๑๖. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๒๔] ๑๗. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๒๕] ๑๘. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๖] ๑๙. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปฏิบัติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคเหตุกกรรมและมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๗] ๒๐. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคอารัมมณกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชาติปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณา

[๑๘๒๘] ๒ . มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติ-
ปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคชาติปัตติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคชาติปัตติธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๘๒๕] ๑. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๐] ๒. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคชาติปัตติธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคชาติปัตติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อาวัชชนะเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคชาติปัตติธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

[๑๘๓๑] ๓. **มัลการัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณ-
ธรรม และมัลคาธิปติธรรมด้วย** อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการัมมณธรรม และมัลคาธิปติธรรมที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการัมมณธรรมและ
มัลคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๒] ๔. **มัลคาธิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลคาธิปติธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลคาธิปติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลคาธิปติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๓] ๕. **มัลคาธิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลคาธิปติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๘๓๔] ๖. **มัลคาธิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณธรรม
และมัลคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๕] ๗. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๖] ๘. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๗] ๙. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลาคารัมมณธรรม และมัลลาคาธิปติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลาคารัมมณธรรม และมัลลาคาธิปติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๘๓๘] ๑. มัลลาคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลาคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ในปัจจัยทั้ง ๓ พึงกระทำเป็น ๑๗ วาระ.

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๘๓๙] ๑. มัลลาคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลาคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

ที่ ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรอุปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะที่เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๐] ๒. **มัคคารัมมณธรรม** เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๔๑] ๓. **มัคคารัมมณธรรม** เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม

และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๔๒] ๔. **มคคเหตุกธรรม** เป็นปัจจัยแก่มคคเหตุกธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแกทุติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแกจตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๓] ๕. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคارัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๔๔] ๖. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคชาติปติธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๕] ๗. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม

และมัคคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๔๖] ๘. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม

และมัคคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ใต้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๑๘๔๗] ๘. **มัคคาธิปติชธรรม** เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติชธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น **อาร์म्मณูปนิสสยะ** **อนันตรูปนิสสยะ** และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ใต้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๑๘๔๘] ๑๐. **มัคคาธิปติชธรรม** เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-

ชธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น **อาร์म्मณูปนิสสยะ** **อนันตรูปนิสสยะ** และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ใต้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๑๘๔๕] ๑๑. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ 'ได้แก่

ปฐมมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๐] ๑๒. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-

ธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ 'ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๑] ๑๓. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม

และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ 'ได้แก่

ปฐมมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๒] ๑๔. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๓] ๑๕. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๔] ๑๖. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๕] ๑๗. มัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑล ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๕๖] ๑๘. มัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่-
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๕๗] ๑๙. มัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๕๘] ๒๐. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคการัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๕๙] ๒๑. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม ฯลฯ ตติยมรรคเป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๑๘๖๐] ๑. มัคการัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคการัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคการัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวน-
ปัจจัย.

[๑๘๖๑] ๒. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของเสวนปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย ฟังกระทำเป็น ๕ วาระ, ไม่ฟังกระทำอาวัชชนะ.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๑๘๖๒] ๑. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มีแต่สหชาตกรรม นานาขณิกกรรมไม่มี.

๑๒. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๐. อวิคตปัจจัย

๑. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, ปัจจัย ๗ เหล่านี้ แจกเป็น ๑๗ วาระ เหมือนกับเหตุปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๘๖๓] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์म्मณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอริปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๗ วาระ

ในนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย ในอินทริยปัจจย ในฉานปัจจย ในมคคปัจจย ในสัมปยุตตปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๗ วาระ ในอติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมณั ย จบ

ปัจจนียัญ

การยกปัจจยในปัจจนียะ

[๑๘๖๔] ๑. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจยแก่มัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

[๑๘๖๕] ๒. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจยแก่มัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย

[๑๘๖๖] ๓. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจจยแก่มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

[๑๘๖๗] ๔. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๖๘] ๕. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารมณ์มณฑลธรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๖๙] ๖. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๐] ๗. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารมณ์มณฑลธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๑] ๘. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๒] ๙. มัคคาธิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๓] ๑๐. มัคคาธิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารมณ์มณฑลธรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๓๔] ๑๑. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๓๕] ๑๒. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคارئมมณธรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๓๖] ๑๓. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๓๗] ๑๔. มัคคارئมมณธรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคارئมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๓๘] ๑๕. มัคคارئมมณธรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๓๙] ๑๖. มัคคارئมมณธรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคارئมมณธรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๐] ๑๗. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคارئมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๑] ๑๘. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๒] ๑๙. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๓] ๒๐. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคการัมมกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๔] ๒๑. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๘๘๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๗
วาระ.

เมื่อถึงในนอารัมมณปัจจัยแล้ว บททั้ง ๒ คือ ปกตารัมมณะกัถิ อุป-
นิสสยารัมมณะกัถิ ย่อมขาดไป.

ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ
ในนสมนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในน-
อัญญมัญญปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย

มี ๒๑ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒๑ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๒ วาระ ในนอินทริย-
ปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๒๑
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ
ในนโธตติปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนโณตติปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนโณวิคต-
ปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนโณวิคตปัจจย มี ๒๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๘๘๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๑๗ วาระ...ใน
นอนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย
มี ๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอินทริย-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑๗
วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนโณตติปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนโณวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๘๘๗] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในอินทริยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในฉานปัจจย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัติปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๑๗
วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

มคการัมมตติกะที่ ๑๖ จบ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๘ ภาค ๓ - หน้าที่ 578

อรรถกถามัคคาร์म्मตตะ

ใน มัคคาร์म्मตตะ ในอนุโลมแห่งปฏิจจวาระ ไม่มีวิปากปัจจย
แม้ในกัมมปัจจย (แห่งปัญหาวาระ) ในตักะนี้ ก็ไม่ได้น่านักขณิกกัมมปัจจย.

อรรถกถามัคคาร์म्मตตะ จบ

๑๗. อุปปีนนติกะ

ปัญหาวาระ

อนุโลมนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๘๘๘] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๘๘๙] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอุปปีนนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนันตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะปรารภจักขุนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจญา ฯลฯ อุทธีจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

๑. ดิกะนี้ ไม่มีวาระ ๖ มีปฏิจวาระเป็นต้น.

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โสณัฐัพพะ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนน-
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๕๐] ๒. **อนุอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาเห็น รูปที่เป็นอนุอุปปีนนธรรม ฯลฯ เสียง กลิ่น
รส โสณัฐัพพะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุอุปปีนนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๕๑] ๓. **อุปปาติธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอุปปาติธรรม ฯลฯ กายะ รูป เสียง
กลิ่น รส โสณัฐัพพะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นอุปปาติธรรม โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทิกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ ฯลฯ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๘๕๒] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาธิปติ และ สหขตาธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอุปปีน-
นธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดีย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำโสตะที่เป็นอุปปีน-
นธรรม ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
โสตะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ.

ที่เป็น สหขตาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๕๓] ๒. อนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำรูปที่เป็นอนุปปีนน-
ธรรม เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนน-
ธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรูปเป็นต้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๘๕๔] ๓. อุปปาติกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอุปปาติ-
กรรม ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โสภณูปพะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปาติ-
กรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. สหชาติปัจจัย

[๑๘๕๕] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ แต่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๒ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ.

มหาภูตรูปทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป และกฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ, มหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๕. อัญญมัญญปัจจัย

[๑๘๕๖] ๑. อุปปีนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และหทยวัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย. หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย. มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ.

๖. นิสสยปัจจัย

[๑๘๕๗] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ. หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป...สมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ปัจจัยแก่กัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจ
ของนิสสยปัจจัย.

๗. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๘๕๘] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอตุที่เป็นอุปปีนนธรรมแล้วยังฉานให้เกิดขึ้น ยัง
วิปีสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมวัตติ ฯลฯ ก่อมานะ, ถือทัญญิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยโกชณะที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ อาศัยเสนาสนะ
แล้วยังฉานให้เกิดขึ้น ยังวิปีสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยัง
สมวัตติ ฯลฯ ก่อมานะ, ถือทัญญิ.

อตุที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ โกชณะ ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
แก่มรรค แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๕๕] ๒. อนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารณาวรรณสมบัติที่เป็นอนุปปีนนธรรม ย่อมให้ทาน สมา-
ทานศีล กระทำอุโบสถกรรม.

บุคคลปรารณาสัททสมบัติที่เป็นอนุปปีนนธรรม ฯลฯ กันธสมบัติ
รสสมบัติ โภกฐัพพสมบัติ ฯลฯ ปรารณาจันทร์ทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนนธรรม
แล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

วรรณสมบัติที่เป็นอนุปปีนนธรรม ฯลฯ จันทร์ทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนน
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอนุปปีนนธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่
ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๐๐] ๓. อุปปาทิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารณาจักขุสมบัติที่เป็นอุปปาทิธรรม ย่อมให้ทาน สมาทาน
ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ.

บุคคลปรารถนาโสตสมบัติที่เป็นอุปาทิธรรมชาติ ฯลฯ กายสมบัติ วรรณ-
สมบัติ คันธสมบัติ รสสมบัติ โสณัฐัพพสมบัติ ฯลฯ ปรารถนาขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทิธรรมชาติแล้ว ย่อมให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ.

จักขุสมบัติที่เป็นอุปาทิธรรมชาติ ฯลฯ กายสมบัติ วรรณสมบัติ ฯลฯ
โสณัฐัพพสมบัติ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทิธรรมชาติ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นอุปนันทธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผล-
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๕๐๑] ๑. อุปนันทธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปนันทธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถจักขุเป็นต้น
นั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปลายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ หทยวัตถุ ปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๕. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๑๕๐๒] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
ภพนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๑๐. กัมมปัจจัย

[๑๕๐๓] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๑. วิปากปัจจัย

[๑๕๐๔] อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทथยัตถุ ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

๑๒. อาหารปัจจัย

[๑๕๐๕] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๓. อินทริยปัจจัย

[๑๕๐๖] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ จักขุนทริย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทริย์เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

๑๔. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๗. วิปยุตตปัจจัย

[๑๕๐๗] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนธรรม ด้วย
อำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่
กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๑๘. อตติปัจจัย

[๑๕๐๘] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย.

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓
แลจิตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป..อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์หลาย ฯลฯ.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิด
ขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตติปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กฬการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ฯลฯ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย.

๑๕. อวิคตปัจจัย

[๑๕๐๕] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๑๐] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
ปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี

๑ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอินทริย-
ปัจฉัย มี ๑ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๑ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอัติปัจฉัย
มี ๑ วาระ ในอวิกตปัจฉัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนีนิย

การยกกปัจฉัยในปัจจนีนิยแห่งปัญหาวาระ

[๑๕๑๑] ๑. อุปปันนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปปันนธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย,
เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

[๑๕๑๒] ๒. อนุปปันนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อนุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจฉัย.

[๑๕๑๓] ๓. อุปปาติธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปปันนธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๕๑๔] ในนเหตุปัจจัจ มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัจ มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัจ มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจัจ มี ๓ วาระ ในน-
อัติปัจจัจ มี ๒ วาระ ในนโนตติปัจจัจ มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจัจ มี ๓
วาระ ในนโนอวิกตปัจจัจ มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๑๕] เพราะเหตุปัจจัจ ในนอธิปัตติปัจจัจ มี ๑ วาระ ฯลฯ ใน
โนนตติปัจจัจ มี ๑ วาระ ในนโนวิกตปัจจัจ มี ๑ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๑๖] เพราะนเหตุปัจจัจ ในนอารัมมณปัจจัจ มี ๓ วาระ...
ในนอธิปัตติปัจจัจ มี ๓ วาระ ในนสหชาติปัจจัจ มี ๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัจ
มี ๑ วาระ ในนนิสสยปัจจัจ มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัจ มี ๓ วาระ ใน

ปุเรชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๑ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในอินทริย-
ปัจจย มี ๑ วาระ ในฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในอัติปัจจย
มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

อุปสันนติกะที่ ๑๗* จบ

๑. อรรถกถาของติกะนี้ แสดงคู่กับอติตติกะที่ ๑๘ ต่อจากติกะนี้.

๑๘. อดีตติกะ

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๑๓] ๑. ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๑๔] ๑. อดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม แล้วพิจารณา.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน.

พระอริยะพึงหลายออกจากมรรค พิจารนามรรค พิจารณาผล พิจารณา
กิเลสที่ละแล้ว พิจารณากิเลสที่ยังมี.

๑. ติกะนี้ไม่มีวาระทั้ง ๖ มีปฏิจวาระเป็นต้น คู่อรรถถาอธิบาย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอดีตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะที่เป็นอดีตธรรม ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โสณัฐัพพะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภโสตะเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธีจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย.

อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชฌาณ แก่เจโต-ปริยฌาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติฌาณ แก่ยถากัมมุปกฌาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๑๕] ๒. อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมพิจารณาเห็น จักขุที่เป็นอนาคตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริยญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่อนาคตตั้งสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๕๒๐] ๓. **ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแกปัจจุปปันนธรรม**
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมพิจารณาเห็น จักขุที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ฯลฯ กายะ
รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันน-
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแกจักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแกกายวิญญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริยญาณ แก่
อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติธรรม

[๑๕๒๑] ๑. **อดีตธรรม เป็นปัจจัยแกปัจจุปปันนธรรม ด้วย**
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณชาติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ

บุคคลกระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลออกจากฉาน การทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอดีตธรรม
 ฯลฯ กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
 อดีตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็น
 อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๒๒] ๒. อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือ ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอนาคต-
 ธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรมให้เป็นอารมณ์
 อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
 รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๒๓] ๓. ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นปัจจุ-
ปันนธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อติธรรมที่เป็นปัจจุปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๕๒๔] ๑. อติธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ โวทาน.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่ มรรค.

โวทาน เป็นปัจจัยแก่ มรรค.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ ผล.

ผล เป็นปัจจัยแก่ ผล.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ ผลสมابัตติ.

เนวสัจญานาตัจญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล-
สมابัตติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๕๒๕] ๑. อติตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย
อำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๕๒๖] ๑. ปัจจุปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอัญญมัญญ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๕๒๗] ๑. อติตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอดีตธรรมแล้วยอมให้ทาน สมาทานศีล
กระทำอุโบสถกรรม ยังฆาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา
ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอดีตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกายแล้วยอมให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ย่อมฆ่าสัตว์ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอดีตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา
สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นปัจจุปบันนธรรม แก่
ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสัยปัจจัย.

[๑๕๒๘] ๒. อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสัยะ และ ปกตูปนิสัยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสัยะ ได้แก่

บุคคลปรารถนาจักขุสมบัติที่เป็นอนาคตธรรม โสตสมบัติ ฆาน-
สมบัติ ชิวหาสมบัติ กายสมบัติ วรรณสมบัติ สัททสมบัติ คันธสมบัติ รส
สมบัติ ปรารถนาโณภูฏัพพสมบัติ ฯลฯ ปรารถนาขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต
ธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

จักขุสมบัติที่เป็นอนาคตธรรม ฯลฯ วรรณสมบัติ ฯลฯ โภกฐัพพ-
สมบัติ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
ปัจจุปบันนธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่
ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๕] ๓. ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอตุที่เป็นปัจจุปบันนธรรมแล้ว ยังฉานให้เกิดขึ้น
ยังวิปัสสนา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยโกชณะที่เป็นปัจจุปบันนธรรม ฯลฯ เสนาสนะแล้ว
ยังฉานให้เกิดขึ้น ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

อตุที่เป็นปัจจุปบันนธรรม ฯลฯ โกชณะ ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธาที่เป็นปัจจุปบันนธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย ฯลฯ แก่ผลสมบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๕๓๐] ๑. ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของให้เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่ กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุป็นนธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๑๕๓๑] ๑. ปัจจุป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุป็นนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุป็นนธรรมที่ เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๑๒. อาสวณปัจจัย

[๑๕๓๒] ๑. อดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุป็นนธรรม ด้วย

อำนาจของอาสวณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๕๓๓] ๑. อดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้นที่เป็นปัจจุปปันนธรรม และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๓๔] ๒. ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๔๓๕] ปัจจูปป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจูปป็นนธรรม

ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นปัจจูปป็นนธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่
ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๔๓๖] ๑. ปัจจูปป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจูปป็นนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของมัคค-
ปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจูปป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจูปป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย,

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุระชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทย-
วัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

๒๑. อตถิปัจจัย

[๑๕๓๗] ๑. ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย เหมือนกับอตถิปัจจัย ในอุปปีนติกะ.

๒๒. นัตถิปัจจัย ๒๓. วิคตปัจจัย

[๑๕๓๘] ๑. อตีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วย
อำนาจของนัตถิปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย.

๒๔. อวิคตปัจจัย

[๑๕๓๙] ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนในอนุโลม

[๑๕๔๐] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

การยกปัจจัยในปัจจนียะ

[๑๕๔๑] อตีตกรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย. เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๔๒] อนาคตกรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๔๓] ปัจจุปปันนกรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย. เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๕๔๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓
วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ
ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโธตติ
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๔๕] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ...
ในนอธิปติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสมนันตร
ปัจจัยมี ๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๑
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนโนตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๔๖] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน อธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจยมี ๑ วาระ แต่ละปัจจยต่อจากนี้ มี ๑ วาระเท่านั้น ในอวิกตปัจจย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

อดีตติกะ ที่ ๑๘ จบ

อรรถกถาอุปปีนตติกะและอดีตติกะ

ใน อุปปีนตติกะ และ อดีตติกะ ก็เหมือนกัน. สองบทว่า อเหตุกัมมกucarมมณ ในปัจจนียานัย ตรีศหมายถึงอเหตุกะ อาวัชชนจิต (คือ มโนทวาราววัชชนจิต) ซึ่งมีมรรคเป็นอารมณ์ คำที่เหลือในอธิการนี้ ผู้ศึกษาพึงทราบตามแนวแห่งบาลี.

ใน อุปปันนติกะ และ อดีตติกะ ย่อมไม่มีปฏิจวาระเป็นต้น มีแต่ปัญหาวาระเท่านั้น. เพราะเหตุไร. เพราะปฏิจวาระเป็นต้น มีเฉพาะแต่สหชาติปัจจัยและปุเรชาติปัจจัยเท่านั้น. อนึ่ง ติกะเหล่านั้น มีธรรมทั้งที่เป็นอดีตและอนาคตปนกัน ก็ปัจจัยทั้งหลายที่เป็นพวกแห่งอนันตรปัจจัย ย่อมไม่ได้ในอุปปันนติกะนี้. เพราะเหตุไร. เพราะในอุปปันนติกะไม่มีธรรมที่เป็นอดีต ก็ในอธิการนี้ ธรรม ๒ เหล่านี้คือธรรมที่เกิดขึ้นแล้วและธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัยไร ๆ แก่ธรรม ๒ เหล่านี้คือ ธรรมที่เกิดขึ้นแล้วและธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น. ส่วนธรรม ๒ เหล่านี้คือธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นและที่กำลังเกิดขึ้น เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ด้วยปัจจัย ๒ คืออาร์มมณปัจจัยและอุปนิสสยปัจจัย คำที่เหลือในอธิการนี้ผู้ศึกษาพึงทราบตามนัยอันกล่าวมาแล้วในพระบาลี.

ใน อดีตติกะ ธรรมที่เป็นปัจจุบันไม่เป็นปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่ง แก่ธรรมที่เป็นอดีตและอนาคต หรือธรรมที่เป็นอดีตและอนาคต ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ธรรมที่เป็นอดีตและอนาคต ก็นิพพานย่อมไม่ได้โดยความเป็นปัจจัย (และ) โดยความเป็นปัจจัยุบบันในติกะทั้งสองเหล่านี้ คำที่เหลือในอธิการนี้พึงทราบตามนัยที่กล่าวมาแล้วในบาลี.

อรรถกถาอุปปันนติกะ และอดีตติกะ จบ

๑๕. อตีตารัมมณติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๔๗] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๑๕๔๘] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๕๔๙] ๓. ปัจจุบันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุบันนา-
รามณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปัจจุบันนารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม
๗๓๗ ชั้นที่ ๒ ๗๓๗.

๒. อารัมมณปัจจัย ๗๓๗ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๕๕๐] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้นเพราะอารัมมณปัจจัย เพราะอริปัจจัย ในอริปัจจัย ปฏิสนธิไม่มี.

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย เพราะสหชาติ.
ปัจจัย เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะอุปนิสสย-
ปัจจัย เพราะปุเรชาติปัจจัย เพราะอาเสวนปัจจัย.

ในปุเรชาติปัจจัย ก็ดี ในอาเสวนปัจจัย ก็ดี ปฏิสนธิ ไม่มี.

๑๓. กัมมปัจจัย ๑๔. วิปากปัจจัย

๑. ๗๓๗ เพราะกัมมปัจจัย เพราะวิปากปัจจัย

คือ ๗๓๗ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ๗๓๗
มี ๓ วาระ ฟังใส่ให้เต็ม ฟังกระทำ ปวัตติ ปฏิสนธิ.

๑๕. อาหารปัจจัย ๗๓๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๑. ๗๓๗ เพราะอาหารปัจจัย เพราะอินทริยปัจจัย เพราะ
ฌานปัจจัย เพราะมัคคปัจจัย เพราะสัมปยุตตปัจจัย เพราะวิปยุตต-
ปัจจัย เพราะอตฺถิปัจจัย เพราะนตฺถิปัจจัย เพราะวิคตปัจจัย เพราะ
อวิคตปัจจัย.

ในนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มีปัจจัยละ ๓ วาระ
ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๕๕๒] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
 ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วย
อุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ

[๑๕๕๓] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
เหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธทั้ง
หลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

[๑๕๕๔] ๓. ปัจจูปปีนารัมมณธรรม อาศัยปัจจูปปีนนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นปัจจูปปีนารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วย
อุทัจจะ ซึ่งเป็นปัจจูปปีนารัมมณธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอธิปติปัจจัย

[๑๕๕๕] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัย ในอนุนโลม.

๓. นปุเรชาติปัจจัย

[๑๕๕๖] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ
ขันธ ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๗] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม
 ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

[๑๕๕๘] ๓. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

๔. นปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๖. นกัมมปัจจัย

[๑๕๕๙] ๑. อดีตารัมมณธรรม อาศัยอดีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้นเพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอเสวนปัจจัย เหมือนกับ
เพราะนอธิปัตติปัจจัย, เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอดีตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตา-
รัมมณธรรม.

[๑๕๖๐] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม.

[๑๕๖๑] ๓. ปัจจูปปีนารัมมณธรรม อาศัยปัจจูปปีนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นปัจจูปปีนารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจูปปีนารัมมณธรรม.

๓. นวิปากปัจจัย

[๑๕๖๒] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย.

ในนวิปากปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

๔. นghanปัจจัย

[๑๕๖๓] ๑. ปัจจูปปีนารัมมณธรรม อาศัยปัจจูปปีนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนghanปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่สหรคตด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๕. นมคคปัจจัย

[๑๕๖๔] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ เหมือนกับ นเหตุปัจจัย, มี ๓ วาระ โมหะ ไม่มี.

๑๐. นวิปยุตตปัจจย

[๑๕๖๕] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด

ขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุणภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๕๑๑] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม

เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕๖๗] ในนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนปีลาชาตปัจจยมี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจยมี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในน
ฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี
๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๕๖๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ...ในน-
ปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๖๙] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...
ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปฏิบัติจวาระ จบ

สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี
สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับ ปฏิบัติจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๗๐] ๑. อตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๕๗๑] ๒. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๕๗๒] ๓. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุ-
ปปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๗๓] ๑. อตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาวิญญาณ์ญายตนะที่เป็นอดีตธรรม, พิจารณาเนว-
สัญญาณาสัญญาตนะ, พิจารณาอิทธิวิชญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตитарัมมณ-
ธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ
พิจารณาถากัมมุปคญาณ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอตитарัมมณธรรม
กิเลสที่ข้ามแล้ว ฯลฯ ย่อมรู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตитарัมมณธรรม โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะ ที่เป็นอตитарัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ
วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ถากัมมุปคญาณ แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๔] ๒. อตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาวิญญาณ์จุยตนะที่เป็นอนาคตธรรม, พิจารณาเนวส์ัญญานาสัญญาตนะ, พิจารณาอิทธิวิญญาณ์ที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม, พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาตถกัมมุปกญาณ ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยั้ง เพราะปรารภขั้นนั้น รากะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๕] ๓. อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๖] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาอิทธิวิญญาที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตรัมมณ-
ธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสัญญาณ ฯลฯ พิจารณา
เห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม โดยความเป็น
ของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะ
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย
แก่เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสัญญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย.

[๑๕๗๗] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาอิทธิวิญญาที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณ-
ธรรม เจโตปริยญาณ ฯลฯ อนาคตังญาณ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม
พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, ย่อมรู้ภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน
 ฯลฯ.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถ
ขั้นนั้น รากะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๘] ๖. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีน-
นธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปัจจุปปีนนธรรม
ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนนธรรม ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม
เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๙] ๗. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุ-
ปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปัจจุปปีนนธรรม
ซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนนธรรม ซึ่งเป็นปัจจุปปีนนธรรม
เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๘๐] ๘. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีต-
ารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาพิภยจักขุที่เป็นอดีตธรรม, พิจารณาพิภยโสตธาตุ, พิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม พิจารณา เจโตปริยญาณ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณ- ธรรม กิเลสที่ข้ามแล้ว ฯลฯ ย่อมรู้จักกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะปรารถนขั้น นั้น รากะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัย แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่ อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๘๑] ๕. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา- รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาพิภยจักขุที่เป็นอนาคตธรรม, พิจารณาพิภยโสต- ธาตุ พิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็น ปัจจุปปันนารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารถนขั้น นั้น รากะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๕๘๒] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชาตาธิปัตติ
ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลกระทำวิญญาณัญญาตนะที่เป็นอดีตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำเนวสัญญานาสัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

กระทำอิทธิวิญญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตีตารัมมณธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาसानุสสติญาณ ฯลฯ กระ-
ทำยถากัมมุปกญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตีตารัมมณธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะ
กระทำชั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะที่เป็นอตีตารัมมณธรรม
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นอาร์มมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

[๑๕๘๓] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะการทำวิญญาณัญญาตนะ ที่เป็นอนาคตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เนวส์ัญญาเนาัญญาตนะ ฯลฯ กระทำอิทธิวิญญาณที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอตีตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ การทำธากัมมุปคญาณ ฯลฯ กระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอตีตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๔] ๓. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาชิปติ และ สหชาติชิปติ

ที่เป็น อาร์มมณาชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำอิทธิวิธญาณที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำอนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาทิปปติ ได้แก่

อริปติธรรมที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

[๑๕๘๕] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยขั้นแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย

มีเดียวอย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำอิทธิวิธญาณที่เป็นอดีตา ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำอนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตา ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๖] ๕. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุ-**
ปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๕๘๗] ๖. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตา-**
รรมธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณอธิปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทิพยจักขุที่เป็น
อดีตารรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำทิพโสตราตุ
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำอิทธิวิชญาณที่เป็นอดีต
ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำ
เจโตปริยญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำชั้นทั้งหลายที่เป็น
อดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำชั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอดีตารัมมณ-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๘] ๗. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-**
รรมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **อาร์มมณชิปติ** ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำทิพยจักขุที่เป็น
อนาคตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำทิพโสตะ
ธาตุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำอิทธวิธัญญาณที่เป็นอนาคตซึ่ง
เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น กระทำขันธ์
ทั้งหลายที่เป็นอนาคตซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๕๘๕] ๑. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมม-**
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๕๘๖] ๒. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-**
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ กวังก์ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๑] ๓. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จุติจิตที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปฏิสนธิจิตที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๒] ๔. **อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๓] ๕. **อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ อิทธิวิญญาณที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

เจโตปริยญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

อนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๔] ๖. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ปฏิสนธิจิตที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังก์ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม.

ภวังก์ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังก์ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๗. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ปฏิสนธิจิตที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังก์ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

ภวังก์ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังก์ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๕๕๖] **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.**

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๕๕๖] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญ-
มัญญปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย, แม้ทั้ง ๓ ปัจจัย
เหมือนกับ ปฏิจวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๕๕๗] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุπίตสสนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ทุกขานุπίตสสนา อนัตตานุ-
πίตสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุπίตสสนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุπίตสสนา
แก่อนัตตานุπίตสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๘] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอดีตารัมมธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๐] ๓. อดีตารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปจนา-
รัมมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอดีตารัมมธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นปัจจุปจนา-
รัมมธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๑] ๔. อนาคตารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๒] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุπίสสนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ทุกขานุπίสสนา อนัตตานุ-
πίสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุπίสสนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุ-
πίสสนา แก่อนัตตานุπίสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๓] ๖. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุπίสสนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ทุกขานุπίสสนา อนัตตานุ
πίสสนา เป็นปัจจัยแก่ อนิจจานุπίสสนาที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม แก่
ทุกขานุπίสสนา แก่อนัตตานุπίสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๔] ๗. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปป-
ันนารัมมณธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีตสนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ทุกขานุปีตสนา
อนัตตานุปีตสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีตสนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม
แก่ทุกขานุปีตสนา แก่อนัตตานุปีตสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๕] ๘. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัตตา
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีตสนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ทุกขานุปีตสนา
อนัตตานุปีตสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีตสนาที่เป็นอิตตารัมมณธรรม แก่
ทุกขานุปีตสนา อนัตตานุปีตสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๖] ๙. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือมีเป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีตสนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ทุกขานุปีตสนา
อนัตตานุปีตสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีตสนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม แก่
ทุกขานุปีตสนา แก่อนัตตานุปีตสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๒๐๐๗] ๑. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๒๐๐๘] ๒. **อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๒๐๐๙] ๓. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปป-
ันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๒๐๑๐] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอตีตา-
รัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๒๐๑๑] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๒] ๓. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
ปัจจุบันนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๓] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด

ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๔] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อิตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อิตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๕] ๖. **อนาคตรัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตรัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๖] ๗. **ปัจจุปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๗] ๘. **ปัจจุปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๘] ๕. ปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรมซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๒. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

[๒๐๑๙] อตитарัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ฉานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำ-
นาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๒๐] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย

มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหาร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย ๓ วาระ ใน
มัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓
วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมณัย จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๒๐๒๑] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย แก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๒] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๓] ๓. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๔] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๕] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๖] ๖. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๗] ๗. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๘] ๘. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๕] ๕. ปัจจูปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๐๓๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕
วาระ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๐๓๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมม-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง ๓
วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๓๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ ในอิปติ-
ปัจจย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๗
วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓
วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจย
มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคค-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

อตีตารัมมตติกะ ที่ ๑๕ จบ

๒๐. อัชฌัตตติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๓๓] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม
๗๗ ชั้น ๒ ๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตต-
ธรรม ๗๗ ชั้น ๒ ๗๗

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๗๗

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๓๔] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม
๗๗ ชั้น ๒ ๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกัฏตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นพหิททา
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กัฏตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๐๓๕] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ฯลฯ ชั้น
ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

[๒๐๓๖] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๐๓๗] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัมมัตตธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กกัฏตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๓๘] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เพราะ

อธิปตปิัจจย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปิัจจย ฯลฯ ๖. สหชาติปิัจจย

[๒๐๓๙] ๑. อัมมัตตธรรม อาศัยอัมมัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอนันตรปิัจจย เพราะ สมันตรปิัจจย เพราะ สหชาติปิัจจย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัมมัตตธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกกัฏตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัมมัตตธรรม.
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กุฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๔๐] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น เพราะ

สหชาติปัจฉัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุฎัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิท-
ทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กุฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัย มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิตปัจจัย

[๒๐๔๑] อชฌัตตธรรม อาศัยอชฌัตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อัญญมัญญปัจจัย เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนินิสสยปัจจัย เพราะ
ปุรชาตปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย.

ในปุรชาตปัจจัย ก็ดี ในอาเสวนปัจจัย ก็ดี ปฏิสนธิ ไม่มี.

เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ อาหารปัจจัย
เพราะ อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย เพราะ
สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อตฺถิปัจจัย เพราะ
นัตถิปัจจัย เพราะ วิตปัจจัย เพราะ อวิตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๔๒] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ฯลฯ ในอวิตปัจจัย มี ๒ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๔๓] ๑. อชฌัตตธรรม อาศัยอชฌัตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอชฌัตตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กฐัตถารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

[๒๐๔๔] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้นเพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหिरูป... อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๐๔๕] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม,
หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย ฯลฯ

ในหาฏตรูป ๓ อาศัยมหาหาฏตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาหาฏตรูป ๓ อาศัยมหาหาฏตรูป ๑ ฯลฯ

[๒๐๔๖] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม,
หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย.

มหาหาฏตรูป ๓ อาศัยมหาหาฏตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐาน... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๓. นอริปติปัจฉัย ฯลฯ ๘. นปุเรชาติปัจฉัย

[๒๐๔๕] ๑. อัชฉัตตธรรม อาศัยอัชฉัตตธรรม เกิดขึ้นเพราะ
นอริปติปัจฉัย ฯลฯ เหมือนกับ สหชาติปัจฉัยในอนุโลม ไม่มีแตกต่างกัน.

เพราะนอนันตรปัจฉัย เพราะนสมนันตรปัจฉัย เพราะน-
อัญญมัญญุปัจฉัย เพราะนอุปนิสสยปัจฉัย เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตตธรรม ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๒๐๔๘] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ สมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังใส่ให้เต็ม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๕. นัจฉาชาตปัจจย ๗๗ ๑๑. นกัมมปัจจย

[๒๐๔๕] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม ๗๗ เพราะ
นัจฉาชาตปัจจย เพราะนอเสวนปัจจย เพราะนกัมมปัจจย
คือ เจตนาที่เป็นอัชฌัตตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม
อาหารสมุฏฐานรูป . . . อุตุสมุฏฐานรูป ๗๗.

[๒๐๕๐] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ๗๗ เพราะ
นกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นพหิททาธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม
พาหिरูป . . . อาหารสมุฏฐานรูป . . . อุตุสมุฏฐานรูป ๗๗.

๑๒. นวิปากปัจจย ๑๓. นอาหารปัจจย

[๒๐๕๑] ๓. อัชฌัตตธรรมอาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นวิปากปัจจย ปฏิสนธิไม่มี.

เพราะนอาหารปัจจย

คือ อุตุสมุฏฐานรูป ๗๗

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ๗๗

[๒๐๕๒] ๒. พหิททาธรรมอาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอาหารปัจจย

คือ พาหिरูป... อุตุสมุฏฐานรูป ๗๗

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ๗๗.

๑๔. นอนินทริยปัจจัย

[๒๐๕๓] ๑. ๗ล๑ อาศัยอัชฌัตตธรรม ๗ล๑ เพราะนอนินทริย-
ปัจจัย

คือ อาหารสมุฏฐานรูป... อตุสมุฏฐานรูป ๗ล๑
ส่วนอสัญญัตตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๕๔] ๒. ๗ล๑ อาศัยพหิททาธรรม ๗ล๑ เพราะนอนินทริย-
ปัจจัย

คือ พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อตุสมุฏฐานรูป ๗ล๑
ส่วนอสัญญัตตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นณานปัจจัย

[๒๐๕๕] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม ๗ล๑ เพราะ
นณานปัจจัย

คือ ๗ล๑ อาศัยปีญจวิญญาณ ๗ล๑
อาหารสมุฏฐานรูป... อตุสมุฏฐานรูป ๗ล๑
ส่วนอสัญญัตตว์ทั้งหลาย ๗ล๑.

[๒๐๕๖] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ๗ล๑ เพราะ
นณานปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตฺสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๖. นมคคปัจจัย ฯลฯ ๑๗. นวิปยุตตปัจจัย

[๒๐๕๗] ๑. ฯลฯ อาศัยอสังขัตตธรรม ฯลฯ เพราะนมคคปัจจัย
เหมือนกับบนเหตุปัจจัย โมหะ ไม่มี.

เพราะนตัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในรูปภูมิ อาหารสมุฏฐานรูป... อุตฺสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
พวกอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๒๐๕๘] ๒. ฯลฯ อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เพราะนวิปยุตต-
ปัจจัย

คือ ในรูปภูมิ พาหिरูป ... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตฺสมุฏฐาน-
รูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๑๘. โนนตติปัจจัย ๒๐. โนวิกตปัจจัย

ฯลฯ เพราะโนนตติปัจจัย เพราะโนวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๐๕๙] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในโนวิกตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียัญญ จบ

อนุโลมปัจจนียัญญ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๐๖๐] เพราะเหตุปัจจัจัย ในนอารัมมณปัจจัจัย มี ๒ วาระ... ฯลฯ
ในนวิปากปัจจัจัย มี ๒ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจัจัยมี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัจัย มี ๒ วาระ ในนโนวิคตปัจจัจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียัญญ จบ

ปัจจนียานุโลมัญญ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๖๑] เพราะเหตุปัจจัจัย ในนอารัมมณปัจจัจัย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจัจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนัคคปัจจัจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนอวิคตปัจจัจัย
มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมัญญ จบ

ปฎิจจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับ ปฎิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๖๒] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฟังใส่ให้เต็ม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๒๐๖๓] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๒๐๖๔] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย เหมือนกับปัจจัยวาระ.

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัมัตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ

[๒๐๖๕] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เหมือน

กับปฏิจจวาระ.

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัมัตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๒๐๖๖] ๑. อัมัตตธรรม อาศัยอัมัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย เพิ่มหทยวัตถุ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย เพราะสหชาติ-
ปัจจัย ในสหชาตวาระ ฟังใส่ให้เต็ม.

ฯลฯ อาศัย มหาภูตรูปทั้งหลาย

ฟังการทำปัญญาตนะ และหทยวัตถุที่เกิดภายหลัง, มหาภูตรูปและ
ขั้นทั้งหลาย

เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคต-
ปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๖๘] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ทพวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยทพวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขสัต์ว์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยทพวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และทพวัตถุ.

[๒๐๖๙] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เพราะน-

เหตุปัจจัย พึงกระทำทั้งปวัตติปฏิสนธิ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

คือ จักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททา-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยทพวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และทพ-
วัตถุ ฯลฯ.

๒. อารัมมณปัจจย ๗๑ ๑๔. โนวิคตปัจจย

เพราะนอารัมมณปัจจย เพราะนอธิปัตติปัจจย เหมือนกับ
สหชาติปัจจย.

เพราะนอนันตรปัจจย เพราะนสมนันตรปัจจย เพราะน-
อัญญมัญญุปัจจย เพราะนอุปนิสสยปัจจย เพราะนปุเรชาติปัจจย
เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เพราะนปัจจชาติปัจจย เพราะนอาเสวนปัจจย เพราะน-
กัมมปัจจย ๗๑ เพราะนวิปยุตตปัจจย เหมือนกับ วิปยุตตปัจจย ใน
ปฏิจจวารปัจจนียะ.

เพราะโนนัตติปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๐๓๐] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ
๗๑ ในโนวิคตปัจจย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๐๓๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ...ในน-
อธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ๗๑ ในนวิปากปัจจยมี ๒ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๒วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี๒วาระ นโนนัตติปัจจยมี ๒ วาระ ในโนวิคต
ปัจจย มี ๒ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 662

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๗๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ
ในอวิคตปัจจย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียานุโลม จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับ ปัจจยวาระ

สังสัฏฐวาระกัถิ สัมปยุตตวาระกัถิ พิงให้พิสคาร.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๓๓] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๒๐๓๔] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิ ขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๐๓๕] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณาอุคตกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, พิจารณาผล, พิจารณาภิเลสที่ละแล้ว, พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นจักษุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากิจเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

อากาศาณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอาร์มมณ-ปัจจัย.

อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๒๐๗๖] ๒. อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลอื่นพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนหทยวัตถุเป็นต้นนั้น
ราคะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วย
อำนาจของเจโตปริยญาณ.

รูปลายณะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็น
พหิททาธรรม ฯลฯ โสภณูปายณะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่-
เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตั้งส-
ญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๒๐๗๗] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลอื่น ให้ทาน ฯลฯ ศีล ๆ ๆ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลาย เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, ออกจากผล ฯลฯ
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลอื่น พิจารณาเห็นจักษุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยเจโต-ปริยญาณ.

อากาศาณูญายตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณูญายตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัณญายตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ โสภณัฐพายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๒๐๓๘] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยพระทั้งหลาย พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่
อวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พิจารณาจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
พหิททาธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิวพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิวโสตธาตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นพหิททาธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

รูปลายณะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายณะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็น
อัมมัตตธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๐๗๕] ๑. อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรมนั้น
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง-
หนักแน่น ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยัง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้น นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ
 ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปติ ได้แก่

อริปติธรรมที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

[๒๐๘๐] ๒. อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
อำนาจของอริปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชาติปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยัง เพราะกระทำจักขุที่เป็น
อัมมัตตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรมให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๒๐๘๑] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหขตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลอื่นให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อยู่หนัก
แน่น ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นพหิททา-
ธรรม ฯลฯ ททยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ
 ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหขตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๒๐๘๒] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายกระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะระจกษุที่เป็นพหิททา-
ธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น, ครั้นกระทำจกษุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๐๘๓] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, โคตรภู
เป็นปัจจัยแก่มรรค โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค, มรรคเป็นปัจจัยแก่ผล.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ, เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของ
บุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๐๘๔] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย
คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ที่เกิดก่อนๆ เท่านั้น ที่ต่างกัน
จากนั้นมีอธิบายตามบาลีข้างต้นนั่นเอง.

๕. สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๒๐๘๕] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของสมนันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอัญญมัญญปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

๕. อุปนิสสยปัจจัย

๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัชฌัตตธรรมแล้ว ให้ทาน ฯลฯ
สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังมาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค
ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิวฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัชฌัตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน
ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอัมมัตถธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา
สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาเป็นอัมมัตถธรรม
ฯลฯ แก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทาง
กาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๘๖] ๒. อัมมัตถธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอื่นเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัมมัตถธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ
ก่อนานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลอื่นเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัมมัตถธรรม ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้
ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอัมมัตถธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย แก่ศรัทธาที่
เป็นพหิททาธรรม แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๘๗] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอื่นเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ ความปรารถนา
สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นพหิททาธรรม แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๘๘] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรมแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำ
ลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นอัชฌัตตธรรม แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๐๘๙] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปลายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจฉัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจฉัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

[๒๐๕๐] ๒. อัมมัตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลอื่นพิจารณาเห็น จักษุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ.

หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปลายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิท-
ทาธรรม ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่กายวิญญาณ
ที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

[๒๐๕๑] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลอื่นพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ ที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็น
พหิททาธรรม ฯลฯ โสณัฐพายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๐๕๒] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่
เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๐๕๓] ๕. อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่
พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ ได้แก่
รูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม และจักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม
เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม และกายายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ และหทยวัตถุที่เป็นอัมมัตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๐๕๔] ๖. อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่
พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ ได้แก่
รูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม และจักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม
เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม และกายายตนะที่เป็นพหิททา-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

รูปายตนะที่เป็นอัมมตตธรรม และหทยวัตถุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ
โผฏฐัพพายตนะที่เป็นอัมมตตธรรม และหทยวัตถุที่เป็นพหิททาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๒๐๕๕] ๑. อัมมตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมตตธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นอัมมตตธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๒๐๕๖] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๐๕๗] ๑. อัมมตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมตตธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภูเป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

[๒๐๕๘] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เหมือนกับ อชฌัตตะนั้นเอง.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๐๕๙] ๑. อชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตต-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๐๐] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จันท์ทั้งหลายที่เป็นพหิททา
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกุกัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๒๑๐๑] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๑๐๒] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวฬิการาหารที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๓] ๒. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬิการาหารที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็น
พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๔] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย ฟังกระทำปวัตติ ปฏิสนธิ.

กวฬิการาหารที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๕] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬิการาหารที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็น
อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๖] ๕. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬิการาหารที่เป็นอัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่กายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๗] ๖. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬีการาหารที่เป็นอัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๑๐๘] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย

อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ก็ดี, รูปชีวิตินทริย์ ก็ดี พึง
ให้พิสดาร.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของมคคปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

อัชฌัตตธรรมเป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
บทมาติกาทั้งหลาย ผู้มีปัญญา พึงให้พิสดาร.

[๒๑๐๙] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่ สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ.

๒๑. อตฺติปัจจย

[๒๑๑๐] ๑. อชฌัตตธรรม เป็นปัจจยแก่อชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอตฺติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นอชฌัตตธรรม เป็นปัจจยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุเป็น
ปัจจยแก่ชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจยแก่มหาภูตรูป ๓
ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตปัจจย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺติปัจจย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตตธรรมที่เกิดภายหลัง และ กวฬีการาหาร
ที่เป็นอชฌัตตธรรม เป็นปัจจยแก่กายที่เป็นอชฌัตตธรรม.

รูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจยแก่กภูตตารูปทั้งหลาย

[๒๑๑๑] ๒. อัชฉัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลอื่นพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะที่เป็นอัชฉัตตธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวนพิการอาหาร ที่เป็นอัชฉัตตธรรมเป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๒๑๑๒] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

พหิททาธรรม ไม่มีอะไรแตกต่างกัน บทมาติกาทั้งหลาย ฟังให้พิสดาร.

[๒๑๑๓] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวฬิการาหารที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๒๑๑๔] ๕. อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่

อัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม และจักขุที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็น
ปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะที่เป็นพหิททา-
ธรรม และกายายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็น
อัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็น พหิททาธรรม และหทยวัตถุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ
โผฏฐัพพายตนะ ที่เป็นพหิททาธรรม และหทยวัตถุที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น อาหาระ ได้แก่

กวีการอาหารที่เป็นอัมตัตถธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่
กายที่เป็นอัมตัตถธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๒๑๑๕] ๖. อัมตัตถธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่

พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง ก็ที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นอัมตัตถธรรม และจักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม
เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย
ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นอัมตัตถธรรม และกายายตนะที่เป็นพหิททาธรรม
เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็นอัมตัตถธรรม และหทยวัตถุที่เป็นพหิททาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ
โสภณูปายตนะที่เป็นอัมตัตถธรรม และหทยวัตถุที่เป็นพหิททาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น อาหาระ ได้แก่

กวีการอาหารที่เป็นอัมตัตถธรรม และกวีการอาหารที่เป็นพหิททา-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๒๑๑๖] อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของนัตติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๑๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๖ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาหารปัจจัย มี
๖ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๒ วาระ ในมัคค-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒
วาระ ในอตฺติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิคตปัจจัย
มี ๒ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยะแห่งปัญหาวาระ

[๒๑๑๘] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็น
ปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๑๑๙] ๒. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

[๒๑๒๐] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็น
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๑๒๑] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

[๒๑๒๒] ๕. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัชฌัตตธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุรชาตะ และ อาหาระ

[๒๑๒๓] ๖. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่
พหิททาธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุรชาตะ และ อาหาระ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๑๒๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาร์म्मณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๖ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวงพึงกระทำเป็น ๖ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโธตถปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนตถปัจจัย
มี ๖ วาระ ในนโณวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโณวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๒๑๒๕] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอรัมมณปัจจจัย มี ๒ วาระ...
ในนอธิปติปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจจัย
มี ๒ วาระ ฯลฯ ในปัจจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในนสัมปยุตต ปัจจจัย มี ๒ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจจัย มี ๒ วาระ ในนโนวิกต-
ปัจจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๑๒๖] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอรัมมณปัจจจัย มี ๔ วาระ...
ในนอธิปติปัจจจัย มี ๔ วาระ
พึงกระทำการนับบทที่เป็นอนุโลม ในนวิกตปัจจจัย มี ๖ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

อรรถัตตติกะที่ ๒๐ จบ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๘ ภาค ๓ - หน้าที่ 690

อรรถกถาอัมมัตตติกะ

อัมมัตตบถ และ พหิทธาบถ ไม่ทรงถือเอาใน อัมมัตตติกะ.

จริงอยู่ หมวดธรรมทั้งสอง คืออัมมัตตธรรมและพหิทธาธรรม ย่อมไม่เป็น
ปัจฉัยและปัจฉยุบบัน เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาพึงทราบว่ แม้สี่ของเมล็ดผักกาดที่
อยู่ในฝามือ ย่อมไม่เป็นอารมณ์อันเดียวกันกับสี่ของฝามือ.

อรรถกถาอัมมัตตติกะ จบ

๒๑. อัชฌัตตารัมมณติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๑๒๓] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม อาศัยอัชฌัตตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๒๑๒๔] ๒. พหิทถารัมมณธรรม อาศัยพหิทถารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ อวิกตปัจจัย

[๒๐๒๕] อัจฉัตตารัมมณธรรม อาศัยอัจฉัตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๓๐] ในเหตุปัจจัยมี ๒ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๑๓๑] ๑. อัจฉัตตารัมมณธรรม อาศัยอัจฉัตตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจฉัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจฉัตตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๒๑๓๒] ๒. พหิทธารัมมณธรรม อาศัยพหิทธารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ชั้น ๒ ๗๗

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วย
อุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอริปติปัจจัย ๓. นปุเรชาติปัจจัย

[๒๑๓๓] ๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม อาศัยอัชฉัตตารัมม-
ณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัยในอนุโลม
ไม่มีแตกต่างกัน.

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ๗๗
ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

[๒๑๓๔] ๒. พหิทธารัมมณธรรม อาศัยพหิทธารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม

๔. นปจจชาตปจจย ๗๗ ๕. นอาเสวนปจจย

เพราะนปจจชาตปจจย เพราะนอาเสวนปจจย เหมือนกับ
สหชาตปจจย.

๖. นกัมมปจจย

**๑. อชฉัตตารัมมณธรรม อาศยอชฉัตตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปจจย**

คือ เจตนาที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม อาศยขันธทั้งหลายที่เป็น
อชฉัตตารัมมณธรรม.

[๒๑๓๕] **๒. พหิทถารัมมณธรรม อาศยพหิทถารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปจจย**

คือ เจตนาที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม อาศยขันธทั้งหลายที่เป็นพหิทธา
รัมมณธรรม.

๗. นวิปากปจจย ๗๗ ๑๐. นวิปยุตตปจจย

[๒๑๓๖] **๗๗ อาศยอชฉัตตารัมมณธรรม ๗๗ เพราะน-
วิปากปจจย ปฏิสนธิไม่มี. เพราะนฉานปจจย**

คือ ๗๗ อาศยขันธ ๑ ที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ซึ่งสหคตด้วย
ปัญจวิญญาน ๗๗.

[๒๑๓๗] **๗๗ อาศยพหิทถารัมมณธรรม ๗๗ เพราะนฉาน-
ปจจย**

คือ ๗๗ อาศยขันธ ๑ ที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม ซึ่งสหคตด้วย
ปัญจวิญญาน ๗๗.

เพราะนมหักปัจจย เหมือนกับนเหตุปัจจย โมหะไม่มี.

เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปฏิมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นอัชฉัตตารัมมธรรม ฯลฯ.

[๒๑๓๘] ฯลฯ อาศัยพหิทธารัมมธรรม ฯลฯ เพราะนวิป-
ยุตตปัจจย

คือ ในอรุปฏิมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมธรรม ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๑๓๙] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในน-
อาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี
๒ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๒ วาระ ในนมหักปัจจย มี ๒ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๑๔๐] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ... ฯลฯ
ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๑๔๑] เพราะเหตุปัจจจัย ในอาร์มมณปัจจจัย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจจัย
มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระก็ดี ปัจจจัยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังกัณฐวาระก็ดี
สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๑๔๒] ๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

[๒๑๔๓] ๒. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมม-
ณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๑๔๔] ๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาวิญญาณ์จุยตนะที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม,
พิจารณาเนวสัญญายตนะสัญญายตนะ พิจารณาทิพยจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรม-

ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม พิจารณาทิพยโสตธาตุ ฯลฯ พิจารณาอิทธิวิญญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว ย่อมรู้จักิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลिनยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมน์ส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

[๒๑๔๕] ๒. อชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลอื่นพิจารณาวิญญาณ์ญญาตนะที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ฯลฯ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญาตนะ ฯลฯ บุคคลอื่นพิจารณาทิพยจักขุ ที่เป็นอชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม พิจารณาทิพยโสตธาตุ ฯลฯ พิจารณาอิทธิวิญญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลาย ที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็น
อัมมัตตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอัมมัตตธรรม ซึ่งเป็น
อัมมัตตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นอัมมัตตารัมมณธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

[๒๑๔๖] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจฉัยแก่พหิทธารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย

คือ บุคคลอื่นพิจารณาทิพยจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นพหิททา-
รัมมณธรรม ทิพโสตราตุ ฯลฯ อิทธีวิชญาณ ฯลฯ เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพ-
นิวาสานุสสติญาณ ยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

บุคคลอื่นพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็น
พหิทธารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็น
พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

๑. ม. ไม่มีบุคคลอื่น

[๒๑๔๗] พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌาน พิจารณาฌาน.

พระอรียะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล
พิจารณากิเลสที่ละแล้ว พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ ย่อมรู้กิเลสทั้งหลายที่
เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

บุคคลพิจารณาทิพยจักขุที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทธารัมมณ-
ธรรม พิจารณาทิพโสตราตุ ฯลฯ พิจารณาอิทธิวิชญาณ ฯลฯ พิจารณาเจโต-
ปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาธากัมมปกญาณ
ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ ฯลฯ.

บุคคลพิจารณาเป็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทธา-
รัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนาขั้นนั้น ราคะที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ธากัมมปกญาณ แก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๑๔๘] ๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณธิปติ และ สหชาติธิปติ
ที่เป็น อารัมมณธิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำวิญญาณัญญาตนะ ที่เป็นอัชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอัชฉัตตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา กระทำเนวสัญญานาสัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำทิพยจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรมซึ่งเป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น, ฯลฯ กระทำทิพโสตราตุ ฯลฯ กระทำอิทธิวิญญาณ ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ กระทำยถากัมมุปกญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอัชฉัตตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๒๑๔๙] ๒. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทถารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๒๑๕๐] ๓. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล-
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ฯลฯ กระทำผลให้
เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำทิพยจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรมซึ่งเป็น
พหิทถารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ ทิพโสตธาตุ ฯลฯ
อิทธิวิธญาณ ฯลฯ เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมม-
ปกญาณ ฯลฯ บุคคลกระทำอนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็น
อัชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทถารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้งกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอัชฉัตตา-
รัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๑๕๑] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๑๕๒] ๒. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ จุติจิตที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิตที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวชชนะที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลมที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน,

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ,

เนวสัญญานาสัญญาตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๑๕๓] ๓. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทถารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อนุโลมที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน,

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค,

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค,

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล,

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล,

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๑๕๔] ๔. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิตที่เป็น
อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็น
อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะที่เป็น
อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๒๑๕๕] ๑. อชัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อชัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

๕. อุปนิสสยปัจจัย

๑. อชัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อชัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอชัตตารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอชัตตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๑๕๖] ๒. อชัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอชัตตารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๑๕๗] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุπίสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุ-
πίสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุπίสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม แก่ทุกขานุ-
πίสสนา แก่อนัตตานุπίสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๑๕๘] ๔. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุπίสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุ-
πίสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุπίสสนา ที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุ-
πίสสนา แก่อนัตตานุπίสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๒๑๕๙] ๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฌัตตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๒๑๖๐] ๒. อชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นอชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.
อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๒๑๖๑] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.
อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค.

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๒๑๖๒] ๑. อชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อชฌัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๓] ๒. อชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๔] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหขัตตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหขัตตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๕] ๔. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น อัชัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๒. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

[๒๑๖๖] อัชัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอริปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยที่แบ่ง มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.
พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยแห่งปัญหาวาระ

[๒๑๖๘] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๙] ๒. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๗๐] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๗๑] ๔. พหิทธารัมมณธรรมเป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๑๗๒] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๘ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนโนวีกตปัจจย มี ๔ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๑๗๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ...ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนวีกตปัจจย มี ๒ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๑๗๔] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในอตถิปัจจย มี ๒ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ
ในวิกตปัจจย มี ๔ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๒ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัญหาวาระ จบ

อชฉัตตารัมมณติกะ ที่ ๑๒ จบ

อรรธกถาอชฉัตตารัมมณติกะ

แม้ใน อชฉัตตารัมมณติกะ ก็ย่อไม่ได้ อชฉัตตารัมมณบท และ
พหิทธารัมมณบท เหมือนอชฉัตตบทและพหิทธาบท. ในติกะนี้ คำที่เหลือ
ท่านอธิบายตามบาลี.

อรรธกถาอชฉัตตารัมมณติกะ จบ

๒๒. สนิทสนสัปปฏิมติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๑๗๕] ๑. อนิทสนสัปปฏิมธรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒* อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิมธรรม,
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิม-
ธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิมธรรม, จักขายตนะ
๗๗ รสยตนะ อาศัยโณฏฐัพพตนะ.

๒. สนิทสนสัปปฏิมธรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูปที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสน-
สัปปฏิมธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิมธรรม.

รูปตนะ อาศัยโณฏฐัพพตนะ.

๓. อนิทสนสัปปฏิมธรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

๑. เว้นอาโปธาต.

คื จิตตสมภูฏฐานรูป กภูฏตตารูป ทีเป็นอุปาถารูป ทีเป็นอนิถัสสน-
อัปปฏิฆฐรรม อาศัฎฆมหาภูฏตรูปท้งหลาย ทีเป็นอนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม.

อาโปธาตุ อินทริยัฎฐรูป กวฬีกาหาร อาศัฎฆโฬฏฐัฎฐพายตนะ.

**๔. สนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม และอนิถัสสนอัปปฏิฆ-
ฐรรม อาศัฎฆอนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม กิดขึ้น เพราะเหตุบัฎจย**

คื จิตตสมภูฏฐานรูป กภูฏตตารูป ทีเป็นอุปาถารูป ทีเป็นสนิถัสสน-
อัปปฏิฆฐรรม และอนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม อาศัฎฆมหาภูฏตรูปท้งหลายทีเป็น
อนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม.

ฐปายตนะ อาโปธาตุ อินทริยัฎฐรูป กวฬีกาหาร อาศัฎฆโฬฏฐัฎฐพายตนะ.

**๕. อนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม และอนิถัสสนอัปปฏิฆ-
ฐรรม อาศัฎฆอนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม กิดขึ้น เพราะเหตุบัฎจย**

คื มหาภูฏตรูป ๒ และอาโปธาตุ อาศัฎฆมหาภูฏตรูป ๑ ทีเป็นอนิถัสสน-
อัปปฏิฆฐรรม มหาภูฏตรูป ๑ และอาโปธาตุ อาศัฎฆมหาภูฏตรูป ๒.

จิตตสมภูฏฐานรูป กภูฏตตารูป ทีเป็นอุปาถารูป ทีเป็นอนิถัสสน-
อัปปฏิฆฐรรม และอนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม อาศัฎฆมหาภูฏตรูปท้งหลายทีเป็น
อนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม.

จักขายตนะ ๗๗ รสายตนะ อาโปธาตุ อินทริยัฎฐรูป กวฬีกาหาร
อาศัฎฆโฬฏฐัฎฐพายตนะ.

**๖. สนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม และอนิถัสสนอัปปฏิฆ-
ฐรรม อาศัฎฆอนิถัสสนอัปปฏิฆฐรรม กิดขึ้น เพราะเหตุบัฎจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสน-
สัปปฏิขกรรม และอนิทัสนสัปปฏิขกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนิทัสนสัปปฏิขกรรม.

รูปลายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ.

**๑. สนิทัสนสัปปฏิขกรรม อนิทัสนสัปปฏิข-
กรรม และอนิทัสนอัปปฏิขกรรม อาศัยอนิทัสนสัปปฏิขกรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสน-
สัปปฏิขกรรม อนิทัสนสัปปฏิขกรรม และอนิทัสนอัปปฏิขกรรม อาศั
ยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนสัปปฏิขกรรม.

รูปลายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาโปธาตุ อินทรีย์รูป กวฬิ-
การาหาร อาศัยโณภูฏัพพายตนะ.

[๒๑๗๖] **๘. อนิทัสนอัปปฏิขกรรม อาศัยอนิทัสน-
อัปปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิขกรรม
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิขกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป
ที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิขกรรม อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุฏิตตารูป ที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิข-
กรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิขกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ, อินทรีย์รูป กวฬีการอาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

๕. สนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

รูปายตนะ อาศัยอาโปธาตุ.

๑๐. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้นทั้ง
หลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสนสัป-
ปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยอาโปธาตุ.

๑๑. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปป-

ปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสนอปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุกัตตารูป ที่เป็นสนิทสนอปปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กุกัตตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ. รุบายตนะ อินทรีย์รูป กวฬการาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

๑๒. อนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสน-

อปปกรรม อาศัยอนิทสนอปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุกัตตารูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป กุกัตตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อินทรีย์รูป กวฬการาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

๑๓. สนิทสนสัปปฏิภมฺม และอนิทฺสน-

สัปปฏิภมฺม อาศฺยอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทฺสนสัปปฏิภมฺม และอนิทฺสน-
สัปปฏิภมฺม อาศฺยขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตตารูป ที่เป็นสนิทฺสนสัปปฏิภมฺม และ
อนิทฺสนสัปปฏิภมฺม อาศฺยขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม, จิตต-
สมุฏฐานรูป กุฏิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทฺสนสัปปฏิภมฺม
และอนิทฺสนสัปปฏิภมฺม อาศฺยาไปชาตุ.

รูปายตนะ จักขายตนะ รสายตนะอาศฺยาไปชาตุ.

๑๔. สนิทฺสนสัปปฏิภมฺม, อนิทฺสนสัปปฏิภ-

**มฺม และอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม อาศฺยอนิทฺสนสัปปฏิภมฺม,
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทฺสนสัปปฏิภมฺม,
อนิทฺสนสัปปฏิภมฺม และอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม อาศฺยขันธ ๑ ที่เป็น
อนิทฺสนอํปปฏิภมฺม ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ ๓ และกุฏิตตารูป ที่เป็นสนิทฺสนสัปปฏิภ-
มฺม และอนิทฺสนสัปปฏิภมฺม และอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม อาศฺยขันธ ๑
ที่เป็นอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทฺสนสัปปฏิภ-
มฺม, อนิทฺสนสัปปฏิภมฺม และอนิทฺสนอํปปฏิภมฺม อาศฺยาไปชาตุ.

รูปายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร
อาศัยอาโปธาตุ.

[๒๑๗๗] ๑๕. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยขั้นที่
เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม อาศัยขั้นที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.
รูปายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๑๖. อนิทสนสัปปรกรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปรกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยขั้นที่
เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยขั้น
ที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และ
อาโปธาตุ, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒ และอาโปธาตุ.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และ
อาโปธาตุ,

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศั โฝภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๑๗. อนิทัสนอปปิฆกรรม อาศัยอนิทัสน-

สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสนอปปิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสนอปปิฆกรรม อาศัยขันธุ์ที่เป็น
อนิทัสนอปปิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูปที่เป็นสนิทัสนอปปิฆกรรม อาศัยขันธุ์
ที่เป็นอนิทัสนอปปิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอนิทัสนอปปิฆกรรม อาศัยขันธุ์
และมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬีการาหาร อาศั โฝภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๑๘. สนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสน-

อปปิฆกรรม อาศัยอนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสนอปปิฆ-
กรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสน-
อปปิฆกรรม อาศัยขันธุ์ที่เป็นอนิทัสนอปปิฆกรรม และมหาภูตทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูปที่เป็นสนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัส-
สนอปปิฆกรรม อาศัยขันธุ์ที่เป็นอนิทัสนอปปิฆกรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูปที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิม-
กรรม และอนิทัสสนอปปปฏิมกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสน-
สัปปฏิมกรรม และอาโปธาตุ.

รูปายตนะ อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และ
อาโปธาตุ.

**๑๕. อนิทัสสนสัปปฏิมกรรม และอนิทัสสน-
อปปปฏิมกรรม อาศัยอนิทัสสนสัปปฏิมกรรม และอนิทัสสนอปปปฏิม-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิมกรรม และอนิทัสสน-
อปปปฏิมกรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิมกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิมกรรม และ
อนิทัสสนอปปปฏิมกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิมกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสน-
สัปปฏิมกรรม และอนิทัสสนอปปปฏิมกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนิทัสสนสัปปฏิมกรรม และอาโปธาตุ.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร อาศัยโผฏฐัพ-
พายตนะ และอาโปธาตุ.

๒๐. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสน-

สัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอัปปฏิฆ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทสนอัปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม และ
อนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทสนอัปปฏิฆกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม และอนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

รูปลายณะ จักขายณะ รสายณะ อาศัยโผฏฐัพพายณะ และ
อาโปธาตุ.

๒๑. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสน-

สัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม และอนิทสนอัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม, อนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทสนอัปปฏิฆ-
กรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยขั้นที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม, อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

รูปลายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อินทรีย์รูป กวฬีการาหาร
อาศัยโณฏฐัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๑๗๘] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

ฯลฯ ขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๑๗๙] ๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาหารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม.

พึงจำแนกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๑-๗) ด้วยเหตุนี้ ในอนิทัสสน- สัปปฏิฆมุลกะ ปรีโยสานบทไม่มี.

[๒๑๘๐] ๘. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน- อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตปีจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูปที่ เป็นอุปาหารูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยาโปธาตุ.

พึงจำแนกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ในอนิทัสสนอัปปฏิฆมุลกะ ด้วยเหตุนี้ ปรีโยสานบทไม่มี.

[๒๑๘๑] ๙. สนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน- สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอธิ- ปัตปีจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย จิตตสมุฏฐานรูป

ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

พึงจำแนกเป็นแม่ ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕๒๑) ด้วยเหตุนี้

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. สมนันตรปัจจัย

[๒๑๘๒] ๑. อนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย
เหมือนกับอาร์มมณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๒๑๘๓] ๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม,
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒, จิตตสมุฏฐานรูป กฐัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป
ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ. พาหิรรูป ฯลฯ
อาหารสมุฏฐานรูป ฯลฯ อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตตวัตถุทั้งหลาย มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พึงจำแนกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๑-๗) ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆมูลกะ
ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๘๘] ๘. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
อาศัยชั้น ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม อาศัยอาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬิการอาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

พึงกระทำเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ในอนิทัสสนอัปปฏิฆมูลกะ
ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๘๙] ๑๕. สนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้นที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้นที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

รูปายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

พาหิรรูป. ..อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ

พึงแจกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕-๒๑) ด้วยเหตุนี้.

๓. อัญญมัญญปัจจย

[๒๑๘๖] ๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรมเกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

**๒. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย.**

คือ อาโปธาตุ อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิฆกรรม.

**๓. อนัตตสนสัปปฏิฆกรรม และอนัตตสนอัปปฏิฆ-
กรรม อาศัยอนัตตสนสัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญ-
ปัจจัย**

คือ มหาภูตรูป ๒ และอาโปธาตุ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ที่เป็น
อนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ และอาโปธาตุ อาศัสมหาภูตรูป ๒.

[๒๑๘๗] **๔. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และหทยวัตถุ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

**๕. อนัตตสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย**

คือ มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

[๒๑๘๘] ๑. อนิทฺตสนสัปปฎิฆกรรม อาศัยอนิทฺตสน-
สัปปฎิฆกรรม และอนิทฺตสนอัปปฎิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะ
อัญญมัญญปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทฺตสนสัปปฎิฆกรรม
และอาโปธาตุ, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒ และอาโปธาตุ.

๘. นิสสยปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๒๑๘๙] อนิทฺตสนสัปปฎิฆกรรม อาศัยอนิทฺตสนสัปปฎิฆ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนิสสยปัจจัย, เพราะ อุปนิสสยปัจจัย, เพราะ
ปุเรชาติปัจจัย, เพราะ อาเสวนปัจจัย, เพราะ กัมมปัจจัย, เพราะ
วิปากปัจจัย, เพราะ อาหารปัจจัย, เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ
ฌานปัจจัย, เพราะ มัคคปัจจัย, เพราะ สัมปยุตตปัจจัย, เพราะ
วิปยุตตปัจจัย, เพราะ อตฺธิปัจจัย, เพราะ นัตฺธิปัจจัย, เพราะ
วิคตปัจจัย, เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๙๐] ในเหตุปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑
วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖
วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน

ปุเรชาตปัจจยมี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๒๑
วาระ ในวิปากปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอินทริย-
ปัจจย มี ๒๑ วาระ ในฉนปัจจย มี ๒๑ วาระ ในมคคปัจจย มี ๒๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอตติปัจจย
มี ๒๑ วาระ ในนตติปัจจย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๑ วาระ ในอวิคต-
ปัจจย มี ๒๑ วาระ

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ย จบ

ปัจจนียนี้ย

๑. นเหตุปัจจย

[๒๑๕๑] ๑. อนิตถสสนสัปปฏิชธรรม อาศัยอนิตถสสน-
สัปปฏิชธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิตถสสนสัปปฏิชธรรม,
มหาภูตรูป อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมภูฐานรูป กภูตตารูปที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิตถสสนสัปปฏิช-
ธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิตถสสนสัปปฏิชธรรม.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโณภูฐัพพายตนะ

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป...อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑
ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

ในอนิทัสสนสัปปฏิฆมูลกะ พึงแจกแม่ ๗ วาระ (วาระที่ ๑๗)
ด้วยเหตุนี้.

[๒๐๕๒] ๘. อนิทัสสนอปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนอปปฏิฆกรรม
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอปปฏิฆกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป ที่เป็นอนิทัสสน-
อปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอปปฏิฆกรรม.

หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

จิตตสมภูฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสนอปป-
ฏิฆกรรม อาศัยาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬการาหาร อาศัยาโปธาตุ.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
อนิทัสสนอปปฏิฆกรรม อาศัยาโปธาตุ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

พึงแจก ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิมุลกะ ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๓] ๑๕. สนิทัสสนสัปปิฏฐกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปิฏฐกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฐกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปิฏฐกรรม อาศัยขั้นที่เป็น
อนิทัสสนอัปปฏิฐกรรม ซึ่งเป็นเหตุ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฏิตตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปิฏฐกรรม
อาศัยขั้นที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฐกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปิฏฐกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนสัปปิฏฐกรรม และ
อาโปธาตุ.

รูปายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อกุฏสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย กุฏิตตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปิฏฐ-
กรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปิฏฐกรรม และอาโปธาตุ.

ผู้มีปัญญา ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕๒๑) ให้พิสดารด้วยเหตุนี้.

๒. นารัมมณปัจจัย

[๒๑๕๔] ๒. อนิทัสสนสัปปิฏฐกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปิฏฐกรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสน- สัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็น อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

พึงยัง ๗ วาระ (วาระที่ ๑-๗) ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆมุลกะ ให้ พิศดารด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๕] ๘. อนิทัสสนอัปกรรม อาศัยอนิทัสสน- อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธ ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

ในปฏิสนธิขณะกุฏิตารูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธ ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสน- อัปปฏิฆกรรม อาศัยาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬีการหาร อาศัยอาโปธาตุ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
อนิทัสสนอัปปภิขกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

พึงยังแม่ ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ในอนิทัสสนอัปปภิขมุลกะ ให้
พิสดารด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๖] ๑๕. สนิทัสสนสัปปภิขกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปภิขกรรม และอนิทัสสนอัปปภิขกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปภิขกรรม อาศัยขันธที่เป็น
อนิทัสสนอัปปภิขกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย

ในปฏิสนธิขณะ กุฏัตตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปภิขกรรม อาศัย
ขันธเป็นอนิทัสสนอัปปภิขกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปภิขกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปภิขกรรม และ
อาโปธาตุ.

รูพายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
สนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม
และอาโปธาตุ.

ในภมณา พิงแจกทั้ง ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕-๒๑) ด้วยเหตุนี้.

๓. นอริปติปัจจย ๗๑ ๖. นอัญญมัญญปัจจย

[๒๑๕๗] ๑. อนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัตสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจย เหมือนกับ สหชาติปัจจย.

เพราะนอนันตรปัจจย เพราะนสมนันตรปัจจย เพราะ
นอัญญมัญญปัจจย

คือ จิตตสมภูฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัตสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม.

จักขายตนะ ๗๑ ๑. รสายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ๗๑.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
อนิทัตสนอัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พิงแจกเป็น ๒ วาระ ด้วยเหตุนี้.

๗. นอูปนิสสยปัจจย ๗๑ ๑๐. นอเสวนปัจจย

เพราะนอูปนิสสยปัจจย เพราะนปุเรชาติปัจจย เพราะ
นปัจจชาติปัจจย เพราะนอเสวนปัจจย

๑๑. นกัมมปัจจัย ๗๗ ๑๔. นอินทริยปัจจัย

๗๗ เพราะนกัมมปัจจัย.

คือ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ๗๗.

มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม,
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

อุปาทารูปที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย
ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม.

พึงแจกกัมมปัจจัยแล้ว กระทำเป็น ๒๑ วาระ ด้วยนกัมมปัจจัยนั่นเอง
๗๗ เพราะนวิปากปัจจัย ปฏิสนธิก็ดี กุฎัตตารูปก็ดี ไม่มี พึง
กระทำในปัญจโวการภพเท่านั้น.

๗๗ เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อุดุสมุฏฐานรูป... ส่วนอสังญุส่วนทั้งหลาย

๗๗

พึงแจก ๒ วาระ ด้วยเหตุนี้.

๗๗ เพราะนอินทริยปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ๗๗.

มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม ๗๗.

ส่วนอสังญุสัตว์ทั้ง รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ๗๗.

พึงแจกวาระทั้งปวง.

๑๕. นghanป้งจ้ย

เพราะนghanป้งจ้ย

คือ พาหิรรูป... ฯลฯ อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอัสัญญสัตัวทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

ฟังแจกทั้ง ๗ วาระ.

[๒๑๕๘] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนอัป-
ปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนghanป้งจ้ย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญญาวิญญาณ ชั้น ๒
ฯลฯ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมภูฐานรูป ฯลฯ อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อัสัญญสัตัวทั้งหลาย กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ซึ่งเป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
อาศัยอาโปธาตุ.

ฟังแจก ๗ วาระ ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๙] ๓. สนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนสัป-
ปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนghanป้งจ้ย

คือ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมภูฐานรูป ฯลฯ อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอัสัญญสัตัวทั้งหลาย กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และ
อาโปธาตุ.

ฟังแจกทั้ง ๗ วาระ อย่างนี้.

๑๖. นมัคคป้งจ้ย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตป้งจ้ย

เพราะนมัคคป้งจ้ย เหมือนกับ นเหตุป้งจ้ย ฟังกระทำให้เต็ม
โมหะ ไม่มี.

เพราะนสัมปยุตตป้งจ้ย เพราะนวิปยุตตป้งจ้ย

พึงใส่ให้เต็ม.

เพราะโนนัตถิปัจจัย เพราะโนวิกตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๒๐๐] ในเหตุปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒๑ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๒ วาระ ในโนวิกตปัจจัย มี ๒๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๒๐๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒๑ วาระ...ในนอธิปติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ฯลฯ โนนวิปากปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในโนวิกตปัจจัย มี ๒๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๒๐๒] เพราะนเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒๑ วาระ ...ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 739

มี ๒๑ วาระ ฯลฯ ในฉานปัจจย มี ๒๑ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๒๑ วาระ ใน
สัมปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในอัติปัจจย
มี ๒๑ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจย
มี ๒๑ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณั ยบ

ปฏิจจวาระ ยบ

สหชาตวาระกัตี ปัจจยวาระกัตี นิสสยวาระกัตี เหมือนกับ ปฏิจจวาระ
ตั้งสัฎฐวาระกัตี สัมปยุตตวาระกัตี พียงกระทำในอรุปภูมิเท่านั้น.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๐๓] ๑. อนิสสณอัปปรกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิสสณ-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นร์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะเหตุทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นร์ และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปฏิฆกรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

[๒๒๐๔] ๒. อนิสสณอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิสสณ-
สัปปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิสสณสัปปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ในอนิสสณอัปปฏิฆมุลกะ ฟังแจกเป็น ๗ วาระ ด้วยเหตุนี้.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๒๐๕] ๑. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่นิทสน- อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาเห็นรูป โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนารูปนั้น รากะ ย่อมเกิด
ขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิญญาณ
แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

[๒๒๐๖] ๒. อนิทสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่นิทสน- อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

สัททายตนะ เป็นปัจจัยแก่โสตวิญญาณ โสภณูปพะตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่
อธิวิญญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๒๒๐๗] ๓. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล
พิจารณา นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่มรรค แก่ผล แก่
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว
พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

พิจารณาหทยวัตถุ ฯลฯ อิตถินทรีย์ ปุริสินทรีย์ อาโปธาตุ กวพิ-
การาหาร ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย, อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญาตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อำนาจชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๒๐๘] ๑. สนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาธิปติได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำรูปให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำรูปนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น

[๒๒๐๙] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ กายะ เสียง
กลีน ฯลฯ โผฏฐัพพะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้น กระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๒๒๑๐] ๓. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **อาร์มมณชิปติ** และ **สหชาตชิปติ**

ที่เป็น **อาร์มมณชิปติ** ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผล ฯลฯ กระทำผลให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะกระทำหทยวัตถุ ฯลฯ
อิตตินทรีย์ ปริสินทรีย์ จีวิตินทรีย์ อาโปธาตุ กวฬิการอาหาร ฯลฯ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอนิสสนอัปปฏิมธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
หทยวัตถุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น

ที่เป็น **สหชาตชิปติ** ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นอนิสสนอัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของ
อชิปติปัจจัย.

[๒๒๑๑] ๔. อนิสสนอัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่สนิสสน-
อัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

ในอนิทัสสนอัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย
รูปสังคหะ ๓ อย่าง.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๒๑๒] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิมธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิมธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ

เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๒๒๑๓]๑. อนิทฺตสนอํปปฏิมฺมฺม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺตสนอํปปฏิมฺมฺม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๒๒๑๔]๑. อนิทฺตสนสํปปฏิมฺมฺม เป็นปัจจัยและอนิทฺตสนสํปปฏิมฺมฺม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย พึงกระทำให้ดี เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ในอัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัย ในปฏิจจวาระ.

ในนิสสยปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

อุปนิสสยปัจจัย

[๒๒๑๕] ๑. สนิทฺตสนสํปปฏิมฺมฺม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺตสนอํปปฏิมฺมฺม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารธนาวรรณสมบัติ ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ.

วรรณสมบัติ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารธนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๒๑๖] ๒. อนิทฺตสนสัปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺตสน-
อัปปฎิฆกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารธนาจักขุสมบัติ ฯลฯ กายสมบัติ ฯลฯ สัททสมบัติ ฯลฯ
ปรารธนาโณภูมิจักขุสมบัติแล้ว ย่อมให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ.

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ มรรค ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ
ฆ่าสัตว์ ทำลายสงฆ์.

จักขุสมบัติ ฯลฯ โณภูมิจักขุสมบัติ ฯลฯ อุตุ ฯลฯ เสนาสนะ เป็น
ปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารธนา แก่สุขทางกาย แก่
ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๒๑๗] ๓. อนิทฺตสนอัปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺตสน-
อัปปฎิฆกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม
ฯลฯ ฌาน ฯลฯ สมาบัติ ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะ ความปรารถนา สุขทางกาย
ทุกข์ทางกาย ฯลฯ โภชนะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ศรัทธา ปัญญา รากะ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
แก่ปัญญา ฯลฯ แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๒๒๑๘] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๒๒๐๕] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ เสียง ฯลฯ โสภณวัตถุ ฯลฯ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

สัททายตนะ เป็นปัจจัยแก่โสทวิญญาณ ฯลฯ โยภูตัพพายตนะเป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๒๐] ๓. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตตปุเรชาติะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

พิจารณาหทยวัตต ฯลฯ อิตถินทรีย์ ปุริสินทรีย์ จีวิตินทรีย์ อาโปธาตุ
กวฬิการอาหาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติะ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๒๑] ๔. สนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่
รูปายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๒๒๒๒] ๕. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย

ที่ ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่
จักขายตนะ และหทยวัตถุ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย.

[๒๒๒๓] ๖. สนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่
รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๒๒๒๔] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย.

[๒๒๒๕] ๒. อนิทัสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสน-
ตัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นสนิทัสนตัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย.

พึงแจกเป็น ๗ วาระ อย่างนี้ มีรูปสังคหะ ๓ อย่าง.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๒๒๖] ๑. อนิทัสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๒๒๗] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่ สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมม-
ปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ และ
กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๒๒๘] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่กัฏฏัตถารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงแจก ๗ วาระ อย่างนี้ ให้เป็น สหชาตะ นานาชนิดกะโดยเหตุนี้มีรูปสังกะหะ ๓ อย่าง.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๒๒๒๕] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และกัฏฏัตถารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

[๒๒๓๐] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จันท์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปาก-
ปัจจัย.

๑ วาระ พึงให้พิสดารอย่างนี้ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๒๓๐] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตจันท์ และจิตต สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กวิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๒๓๒] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

กวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงแจก ๗ วาระ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ อย่างนี้ พึงกระทำกวี-
การอาหาร ในวาระแม่ทั้ง ๗.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๒๒๓๓] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๒๓๔] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

[๒๒๓๕] ๓. อนิทัสสนอัปปฏิขกรรมเป็นปัจจัยแก่สนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่กุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ พึงแจก ๗ วาระ อย่างนี้. พึงกระทำรูปชีวิตินทรีย์ในที่สุด ๆ.

[๒๒๓๖] ๔. อนัตตสนสัปปิฏฐิธรรม และอนัตตสนอปปิฏฐิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนอปปิฏฐิธรรม ด้วยอำนาจของอินทริย-
ปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่
สหระกตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และ
กายวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระกตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของอินทริยปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๒๓๗] ๑. อนัตตสนอปปิฏฐิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อปปิฏฐิธรรม ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
มัคคปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

คือ ขันธ์ ๑ ที่เป็นอนัตตสนอปปิฏฐิธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ ๓ ด้วย
อำนาจของสัมปยุตตปัจจัย ฯลฯ ขันธ์ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๒๒๓๘] ๑. อนัตตสนสัปปิฏฐิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อปปิฏฐิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น บุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๒๒๓๕] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏฐคารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.
หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมที่เกิดภายหลังเป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๒๒๔๐] ๓. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรมที่เกิดภายหลังเป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

พึงทำวาระทั้ง ๕ ที่เหลือให้พิสดารอย่างนี้.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

๒๑. อัตติปัจจัย

[๒๒๔๑] ๑. สนัตตสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นซึ่งรูป โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๒๒๔๒] ๒. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่มหา-
ภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย มหาภูตรูป ๒ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๑
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูป และกัมมัตถารูปที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

โณฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขายตนะ ฯลฯ แก่รสสายตนะ ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ.

มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอุตสมุฏฐานรูป เป็นปัจจัยแก่อุปาทารูปทั้ง
หลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ มหาภูตรูป
๒ ฯลฯ.

[๒๒๔๓] ๓. อนิทัสสนสัปปิฎษณธรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสน-
สัปปิฎษณธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย เหมือนกับนิสสยปัจจัยใน
ปฏิจวาระ.

[๒๒๔๔] ๔. อนิทัสสนสัปปิฎษณธรรม เป็นปัจจัยและอนิทัส-
สนอปปิฎษณธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปิฎษณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมภูฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอปปิฎษณธรรม และกภูตตารูปที่เป็นอุปาทา-
รูป ด้วยอำนาจของอติปัจจัย. พึงให้พิสดาร ตลอดถึงอสังขยัตว์ทั้งหลาย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ เสียง ฯลฯ โสภณูปะ โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ โสภณูปายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

๔ วาระ ที่เหลือพึงให้พิสดาร เหมือนกับ สหชาตปัจจัย ในปฏิจวาระ
ซึ่งไม่ทำให้แตกต่างกัน.

[๒๒๔๕] ๘. อนิทัสสนอปปิฎษณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อปปิฎษณธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ และ

อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย
ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ อาโปธาตุ เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป กตฺถิตารูป
ที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ซึ่งเป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ เป็น
ปัจจัยแก่อินทริย์ และกวีการาหาร ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อตุสมุฏฐาน ฯลฯ

ส่วนอัญญุสฺตฺว์ทั้งหลาย อาโปธาตุ เป็นปัจจัยแก่กตฺถิตารูปทั้งหลาย
ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ ฯลฯ อิตฺถินทริย์ ปุริสินทริย์ จีวิตินทริย์ อาโปธาตุ ฯลฯ
กวีการาหาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวฬัการหาร เป็นป้งจ้ยแ่กายนี้ที่เป็อนัสนอปปฎัษรรม ด้วย
อำนาจของอตัป้งจ้ย, รูปชัวคัณทรียั เป็นป้งจ้ยแ่กภูตารูปท้งหลายที่เป็
อนัสนอปปฎัษรรม ด้วยอำนาจของอตัป้งจ้ย.

พ้งแจก ๖ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ที่เหล็อย่างนี้พ้งกระทำ สหชาตะ
ป้งฉาชาตะ และ อาหาระ อินทรียะ

[๒๒๔๖] ๑๕. สนัสนัปปฎัษรรม และอนัสนอ-
ปปฎัษรรม เป็ป้งจ้ยแ่อนัสนอปปฎัษรรม ด้วยอำนาจของ
อตัป้งจ้ย

ม็อย่างเด็ยว ค็ือที่เป็ ปุเรชาตะ ด้แ่
รูปายตนะ และหทยวัตถุ เป็ป้งจ้ยแ่ขันธัท้งหลายที่เป็อนัสนอ-
ปปฎัษรรม ด้วยอำนาจของอตัป้งจ้ย.

[๒๒๘๗] ๑๖. นัสนัปปฎัษรรม และอนัสนอปปฎัษ-
รรม เป็ป้งจ้ยแ่สนัสนัปปฎัษรรม ด้วยอำนาจของอตั
ป้งจ้ย.

ค็ือ ขันธัที่เป็อนัสนอปปฎัษรรม และมหาภูตรูปท้งหลายเป็
ป้งจ้ยแ่จัตตสมุฏฐานรูปท้งหลายที่เป็สนัสนัปปฎัษรรม ด้วยอำนาจของ
อตัป้งจ้ย.

ในปฎัสนธัษณะ ๗๗ พ้งกระทำ ตลอดถึอัญญาสัตัวท้งหลาย.

[๒๒๔๘] ๑๖. อนัตตสนสัปปิฏฐิทธิกรรมและอนัตตสนอัปปิฏฐิ-
ทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนสัปปิฏฐิทธิกรรม ฯลฯ

[๒๒๔๙] ๑๗. อนัตตสนสัปปิฏฐิทธิกรรมและอนัตตสนอัปปิฏฐิ-
ทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนอัปปิฏฐิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอัติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นอนัตตสนอัปปิฏฐิทธิกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปิฏฐิทธิกรรม ฟังกระทำ
ตลอดถึงอสังขยัตถ์ทั้งหลาย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ และหทยวัตถุ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปิฏฐิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย.

ฟังแจกวาระที่เหลือ (วาระที่ ๑๘-๒๓)

[๒๒๕๐] ๒๔. อนัตตสนสัปปิฏฐิทธิกรรม และอนัตตสนสัปปิฏฐิ-
ทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนอัปปิฏฐิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอัติ-
ปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจัย.

[๒๒๕๑] ๒๕. สนิทฺสสนสัปปฎิฆมฺม อนิทฺสสนสัปปฎิฆ-
มฺม และอนิทฺสสนอปปฎิฆมฺม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺสสนอปปฎิฆ-
มฺม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะ และจักขายตนะ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

นตฺถิปัจจัย และ วิคตปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย, อวิต-
ปัจจัย เหมือนกับ อตฺถิปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมุลกนัย

[๒๒๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓
วาระ ในอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ให้สม-
นันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย
มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
ปุเรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย

มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทรีปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒๕ วาระ.

เหตุสภาวะ

[๒๒๕๓] เพราะเหตุปัจจัย ในอริปติปัจจัย มี ๗ วาระ...ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทรีปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เหตุมถนา

[๒๒๕๔] เพราะปัจจัย ๕ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย อัติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๖ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย อัติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

เพราะปัจจัย ๗ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย อัติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ

เพราะปัจจัย ๖ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปยุตต-
ปัจจัย อตติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๖ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปาก
ปัจจัย อตติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๗ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย
นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย อตติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

เพราะปัจจัย ๘ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสย-
ปัจจัย วิปากปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย อตติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

เพราะปัจจัย ๗ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปาก-
ปัจจัย วิปยุตตปัจจัย อตติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๘ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย
นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย วิปยุตตปัจจัย อตติปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับคณนวาระทั้งหมดอย่างนี้

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

การยกปัจจัยในปัจจนียะแห่งปัญหาวาระ

[๒๒๕๕] ๑. สนิทสสนสัปปกฺขมธรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิขมธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๕๖] ๒. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปิฏฐิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๓. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปิฏฐิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปิฏฐิกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๕. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปิฏฐิกรรม และอนิทัสสนอัปปิฏฐิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๖. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปิฏฐิกรรม และอนิทัสสนอัปปิฏฐิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๗. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปิฏฐิกรรม และอนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๘. อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปิฏฐิกรรม, อนิทัสสนสัปปิฏฐิกรรม และอนิทัสสนอัปปิฏฐิ-
กรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๒๒๕๗] ๕. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๐. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๓. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๔. อนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม เป็นปัจจัยแก่สนธิสนธิปฏิบัติธรรม และอนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๕. อนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม เป็นปัจจัยแก่สนธิสนธิปฏิบัติธรรม, อนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม และอนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๒๕๘] ๑๖. สนธิสนธิปฏิบัติธรรม และอนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม ฯลฯ

อย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาติ

[๒๒๕๙] ๑๗. อนิสันตสนธิปฏิบัติธรรมและอนิสันตสนธิปฏิบัติธรรม เป็นปัจจัยแก่สนธิสนธิปฏิบัติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๑๘. อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๑๙. อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอัปภูมิธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ และ ปุเรชาติะ

๒๐. อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๒๑. อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๒๒. อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสน-
อัปภูมิธรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสน-
สัปปภูมิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๒๓. อนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสน-
อัปภูมิธรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสนสัปปภูมิธรรม, อนิทัสสน-
สัปปภูมิธรรม และอนิทัสสนอัปภูมิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

[๒๒๖๐] ๒๔. สนิทัสสนสัปปภูมิธรรม และอนิทัสสน-
สัปปภูมิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอัปภูมิธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ.

[๒๒๖๑] ๒๕. สนิทสนสัปปฏิมกรรม อนิทสนสัปปฏิม-
กรรม และอนิทสนอปปฏิมกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสนอปปฏิม-
กรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเร-
ชาตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

สุททมูลกนัย

[๒๒๖๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย
มี ๒๒ วาระ ในนอธิปัตปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๕ วาระ
ในนสมนันตรปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๑๒ วาระ ใน
นอัญญมัญญปัจจัย มี ๒๔ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิส-
สยปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในนปัจจภาษาต-
ปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒๕
วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒๔ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในน
อินทริยปัจจัย มี ๒๓ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย
มี ๒๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒๔ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒๒

วาระ ในโนอัถติปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๒๕ วาระ ในโน-
วิคตปัจจย มี ๒๕ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ทมูลกนัย

[๒๒๖๓] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒๒ วาระ
มีอธิบายเหมือนข้อความตามบาลีตอนต้น ...ในโนอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ติมูลกนัย

[๒๒๖๔] เพราะนเหตุปัจจย นอารัมมณปัจจย มี ๒๒ วาระ
๒๒ วาระ... ในนอนันตรปัจจย มี ๒๒ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๒๒
วาระ ในนสหชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒๒ วาระ ในน
นิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปิสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนปุเรชาต-
ปัจจย มี ๒๒ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๒๒ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตต-
ปัจจย มี ๒๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒๒ วาระ ในโนอัถติปัจจย มี ๕
วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๒๒ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๒๒ วาระ ในโนอวิคต-
ปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๒๒๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ ... ในนอธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๗ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

เหตุขมณา

[๒๒๖๖] เพราะปัจจย ๕ คือ เหตุปัจจย สหชาตปัจจย นิสสย-ปัจจย อตติปัจจย อวิคตปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญ-ปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

[๒๒๖๗] เพราะปัจจย ๖ คือ เหตุปัจจย สหชาตปัจจย อัญญ-มัญญปัจจย นิสสยปัจจย อตติปัจจย อวิคตปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๑ วาระ... ในปัจจยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๒๖๘] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในปัจจชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจัย ๗ มี
วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี
๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตต
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๒
วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑ วาระ โนวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิกตปัจจัย
มี ๒๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัญหาวาระ จบ

สนิทัสสนสัปปฏิขติกะ ที่ ๒๒ จบ

อนุโลมติกปุฏฐาน จบ

อรรถกถาสนัฏสนติกะ

แม้ใน สนัฏสนติกะ ผู้ศึกษาพึงถือเอาเนื้อความด้วยอำนาจแห่ง
บาลีที่เหมือนกัน ก็ในตีกะนี้ผู้ศึกษาพึงย่อวาระทั้งหลายที่มาแล้วในพระบาลี
เทียบเคียงในปัจจัยทั้งหลายที่เทียบเคียงกัน โดยนัยที่กล่าวไว้แล้ว พึงทราบวิธี
นับแล.

วรรณนาแห่งตีกปัฏฐานในฉัมมานุโลม จบ